

KATARINA FURJAN

*Hrvatskoj s
ljubavlju*

KATARINA FURJAN

HRVATSKOJ S LJUBAVLJU

HRVATSKOJ S LJUBAVLJU - KATARINA FURJAN

Naklada:

Vijeće slovenske nacionalne manjine Grada Zagreba i
Slovenski dom u Zagrebu
Zagreb, 2013.

Za nakladnika:

Darko Šonc

Urednica:

Ivana Jadrešić

Lektura i redaktura:

Ivana Jadrešić

Korektura:

Dunja Gaj
Ivana Jadrešić

Grafički urednik:

Josipa Glavaš

Računalna obrada teksta:

Josipa Glavaš

Na naslovnici:

Detalj zagrebačkog spomenika poginulim trnjanskim braniteljima u Domovinskom ratu,
rad ak. kipara Denisa Kraškovića

Tisak:

Intergarfika TTŽ, Zagreb

Naklada:

500

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice
u Zagrebu pod brojem 852852

ISBN 978-953-57783-0-1 (Vijeće slovenske nacionalne manjine Grada Zagreba)
ISBN 978-953-97996-7-8 (Slovenski dom)

KATARINA FURJAN

Hrvatskoj s ljubavlju

Vijeće slovenske nacionalne manjine Grada Zagreba
Slovenski dom u Zagrebu
Zagreb, 2013.

Predgovor

Poštovana gospođo Katarina,

Pišući ovu knjigu, kroz vaša sjećanja, na neposredan i ležeran način podsjetili ste nas na teška i bolna vremena, ali i na hrabre i odvažne žene, pune razumijevanja, suosjećajnosti, duha i vjere, na žene koje su svojim radom dale nemjerljiv doprinos i tako pomagale braniti domovinu na svoj način.

Knjiga *Hrvatskoj s ljubavlju* podsjeća nas na mnoga ratišta i brojne sudionike događaja te nas upoznaje s hrabrim ljudima koji su na razne načine pomogli obraniti slobodu. Na taj način postaje vrijedno svjedočanstvo toga vremena.

Kroz podršku, toplu riječ, nadu, šalu ili pjesmu, pripremljenu tortu, cigarete, pribor za brijanje, gaće, majice, čarape, kape, toplu odjeću, kroz molitvu i posvećenu kronicu darovanu na bojištu, u bolnicama ili toplicama iskazali ste zahvalnost i ljubav za sve časne ljude koji su spremno svojim životima branili domovinu. A sjećanja, priče, pjesme i pisma zapisana u ovoj knjizi, svjedoče o velikoj i iskrenoj zahvalnosti 1. gardijske brigade, posebno njezinih Tigrova koji su te darove primili.

Smatramo da određena državna tijela nisu dovoljno vrednovala stvarni prinos Hrvatske pozadinske fronte i svih onih žena koje su sudjelovale u obrani domovine. To najbolje znamo mi branitelji koji smo imali sreću upoznati te hrabre žene i osjetiti njihov izravni doprinos.

Tigrovi se uvijek rado sjećaju tih žena koje su svojom unutarnjom snagom i čvrstinom, optimizmom, svojom ljubavlju, ponosom i riječju pružale potporu i razumijevanje za ono što smo činili u obrani Domovine. To su žene koje su u najtežim trenucima znale vratiti optimizam i pobuditi i ono malo veselja, skrivenog u dubini duša.

To nije moguće zaboraviti.

Autorica je u svakom poglavlju ove knjige, kroz opise različitih događaja i podsjećanja na osobe s kojima se susretala i s kojima je radila, turobnu stranu

Domovinskog rata prikazala na osebujan način, kroz niz vedrijih trenutaka i doživljaja.

Zato nije nimalo lako, u samo nekoliko rečenica, zahvaliti autorici gospođi Katarini Furjan i njezinim prijateljicama na svemu što su učinile i svojim djelovanjem doprinijele obrani Domovine. Dovoljno je reći da je sve napisano s puno iskrenosti i poštovanja.

HVALA od srca!

Vaši TIGROVI

U ime Udruge ratnih veterana 1. gardijske brigade –Tigrova predsjednik Udruge, brigadni general u mirovini Tomo Medved

Vjerujem da sam pružila puno ljubavi, i sigurna sam da sam primila mnogo više.

Umjesto uvoda

O sjećam potrebu prvo zahvaliti mojim kćerima Suzani i Mateji, razumjele su zbog čega često nisam bila kod kuće, u našem domu, i to kada im je bilo najpotrebnije. Rat je bio svuda oko nas, a ja na poslu da preživimo, ili sam sakupljala donacije; išla sam na bojišnice, u toplice, bila sam u klubu branitelja. Često sam bila zauzeta sastancima i dogovorima kako dalje organizirati posjete i pomoć.

Znala sam da nećemo biti sretne, nijedna od nas, ako se dogodi ono najgore i izgubimo slobodu. Srpski agresor okupirao je trećinu Hrvatske i ratom je htio prisvojiti velik dio naše drage DOMOVINE HRVATSKE.

Zato, drage moje kćeri, oprostite što sam u najtežim godinama često izbivala iz našeg doma. Vrijedilo je! Voli vas vaša mama!

HVALA mojoj dragoj Nives Talajić što me uvela u HRVATSKU POZADINSKU FRONTU (HPF), i hvala za satove hrvatske povijesti.

HVALA Dunji Vatovac, predsjednici HPF-a, da je mene Slovenku primila u tako časnu udrugu koja je nesebično radila za branitelje, prognanike i sve potrebite u te strašne ratne dane.

HVALA Radici Gašparić, tajnici HPF-a, koja mi je slala faksove i zamolbe, Veri Špiletić, Margiti Lacković, Silvi Supek i svim članicama HPF-a o kojima pišem i onima koje nisam posebno spomenula, a koje su imale povjerenje u mene i moj rad. Radila sam nesebično i s puno ljubavi i požrtvornosti, s ponosom, prkosom i strašću. Za mene su to bili dani straha i boli, ali još više dani ljubavi i ponosa.

Ovaj je užasni rat izvukao ono najbolje iz mene!!

Teško je reći zašto sam izabrala pričati baš o ovim događajima i ljudima, tematski uglavnom kronološki, i zašto su oni u mom sjećanju najživlji. U uspomenama čuvam još mnoge neispričane priče i pamtim drage, časne ljude koje ovdje nisam spomenula... Sve koje spominjem, i one koji nisu u ovoj knjizi, sve ih nosim u srcu, i zahvalna sam im, kao i domovina.

Nakon svih strahota rata srce mi je puno ljubavi koju nikada ne mogu zaboraviti.

I na kraju, HVALA Bogu za sve milosti koje mi je dao, i da upoznam tako mnogo dobrih ljudi!!

Spomini na domovinu Sloveniju, moje roditelje, sestru, brata i moj dom

Kada nam je teško obično se sjetimo uspomena iz djetinjstva. Ja tada u sjećanje dozovem slike mog rodnog mjesta Predgrada, u Sloveniji, gdje sam provela sretno djetinjstvo i dio mladosti. Prisjećam se roditelja, sestre, brata, doma, prekrasnih krajolika i djece s kojima sam odrastala. Tu su livade i šume kojima sam slobodno lutala i živjela u skladu s prirodom i zdravim životom. (Često danas mislim o tome koliko su djetinjstva nekad i danas različita, pa i djece koja žive na selu. To je, valjda, neminovno.)

Uspomene me tješe i daju mi snagu da nastavim. A u polusnu, kada se borim protiv nesаницe i teških misli, najbrže me uspava osjećaj spokoja i zaštićenosti utkan u te slike djetinjstva. Naravno, tu su likovi majke, oca, sestre, prijatelja, prekrasne prirode...

Moj rodni kraj

U prvim razredima škole dobili smo zadaću da opišemo svoj kraj. Sjećam se da sam, kao i sva djeca te dobi, pisala o potočiću i cvijeću koje je uz njega cvalo, o pticama i životinjama koje su bile moji prijatelji i česti gosti uz potok. U proljeće su tu

bili šafrani, pa narcise koje su jako mirisale i javljale mi sunčane dane, a krajem ljeta i početkom jeseni veselio nas je buket čudesno šarenog cvijeća. U potočiću su se ogledale crvene slasne jabuke, šljive i žute sočne kruške. Potok se ulijevao u Kupu. Moja Poljanska dolina s tri je strane okružena brdima, a na jugu teče rijeka Kupa, čista, ljeti ugodno topla. Kako se divno u njoj kupati! Na desnoj obali Kupe je Hrvatska. Sjećam se da sam u toj domaćoj zadaći napisala da moje Poljane izgledaju kao fotelja, ili prijestolje. I dobila sam čistu peticu za taj sastav. Kako sam bila ponosna! I ja i mama. Sjećam se da je znala govoriti da svatko mora znati odakle potječe i tko je, kako bi znao kamo i kuda ide u životu. Tate nije bilo kod kuće kada sam mu htjela pokazati odlično ocijenjenu domaću zadaću; radio je u vinogradu koji je bio 23 kilometra udaljen od našega doma. Jednom je susjed Miha upitao mamu: “Kata, ja pa kaj se ti ne bojiš biti sama v hiši ko Jureta ni doma?” Mama mu spremno odgovori: “Jaz se v svoji hiši ne bojim nikogar. Naj bo velik ko hrib, če je potrebno imam za vrati sekiro.”

I to sam, iako dijete, upamtila za čitav život. Majka je znala da je u svojoj kući, u svome domu sigurna, a onako odlučna i požrtvovna kakva je bila, znala je da će svim svojim snagama, zatreba li, braniti dom i djecu. Moja je majka bila sitna ženica, ali oduvijek odlučna i jaka. Zauvijek mi je ostala u sjećanju kao ona koja će me uvijek obraniti. Tada još nisam bila svjesna da će me ta spoznaja iz djetinjstva pratiti i u drugoj domovini Hrvatskoj i potvrditi se kao najveće iskustvo i pravo da braniš svoj dom, svoje najmilije, svoju domovinu.

Balvani i poduke o hrvatskoj povijesti; i krvava 1991.

Ljeto 1990. godine provela sam s mlađom kćeri i prijateljima na Velikom Lošinju. Uživale smo, kupale se, obilazile otok ne sluteći da nam je to posljednje mirno i ugodno ljeto u sljedećih nekoliko godina.

A onda su odjednom tu idilu raspršile radijske vijesti, potpuno neshvatljive. Srbi su se pobunili i u Kninu, zauzimaju policijske stanice, blokiraju ceste, a Jugoslaven-ska narodna armija (JNA) sprečava intervenciju hrvatske policije helikopterima, novinari to nazivaju početkom tzv. “balvan revolucije”.

Pitam što se događa, o čemu se radi? Prijatelji su mi jednostavno objasnili da dio Srba u Hrvatskoj, a još više Srbi u Srbiji, JNA i komunisti na vlasti nisu zadovoljni odvajanjem Slovenije i Hrvatske iz bivše Jugoslavije, i pokušavaju spriječiti osamostaljivanje Republike Hrvatske. Bila sam zabrinuta i zbunjena. U meni raste ljutnja, jer tko mi to smije i u čije ime braniti slobodno kretanje u mojoj drugoj domovini Hrvatskoj?

Prisjetila sam se narodnog slavlja 30. svibnja kada je konstituiran prvi slobodno izabran Hrvatski sabor. Osjetili smo da se dogodilo nešto veliko. Moja je prijateljica to kratko komentirala: “Adio komunizmu!” Napokon smo sami odlučili o svojoj sudbini i slobodno biramo.

Za vrijeme večere u našem velikom društvu tog ljeta na moru kolegi iz Srbije ponestalo je cigareta. Ponudila sam mu svoje, no on je odgurnuo kutiju cigareta “160” i promrmljao: “Ja to ne pušim.” Nisam shvatila zašto je bio ljut, poslije su mi prijatelji objasnili da naš kolega hoće puno više, čitavu Hrvatsku, a ne hrvatske cigarete. Tako sam s vremenom učila o hrvatskoj povijesti i ulozi Srba u njoj.

Već sam dugo živjela u Hrvatskoj. Domovinu Sloveniju, naravno, ne mogu zaboraviti. No život ide dalje, ovdje je sada moj dom. Prošla mi je godina dala misliti. A ova 1991. počela je burno, loše su se vijesti redale filmskom brzinom. Siječanj je bio mučan, očekivali smo vojnu intervenciju na Hrvatsku. Ništa. Slična opasnost u ožujku.

Proljeće te ratne 1991. godine je bilo hladno. A onda je došao krvavi Uskrs 1991. godine. Na našim prelijepim Plitvicama ubijen je prvi hrvatski redarstvenik Josip Jović. Dio srpskog pučanstva u Hrvatskoj toga je proljeća proglasio osamostaljivanje, takozvanu SAO Krajinu. Slijedio je masakr hrvatskih redarstvenika u Borovu Selu. Bilo je strašno to gledati na televiziji, to su bile prve krvave scene koje su nas zgrozile i obišle svijet. Mnogi su još vjerovali da se te “provokacije” Srba, kako su

ih miroljubivo nazivali, mogu mirno riješiti. Vjerovali su u to i mnogi političari. Zapitala sam se - zar je mržnja i pohlepa toliko jaka da može opravdati ubijanje? Zašto i u čije ime ubijaju mlade policajce, Hrvate? Ta Srbi su u Hrvatskoj u svemu privilegirani.

Slijedio je još jedan sat hrvatske povijesti, u tome mi je i dalje pomagala prijateljica Nives Talajić. Njezin je suprug Šime za vrijeme komunističke Jugoslavije zatvoren samo zato što je pjevao hrvatsku pjesmu *Vila Velebita*. I dandanas ne shvaćam što je u toj pjesmi antisrpsko, ili antijugoslavenstvo? (Za vrijeme rata smo je često pjevali, no sada je ne čujem. Zašto?). Eto, sve su to bile teško shvatljive stvari, iskustva i zagonetke meni Slovenki u Hrvatskoj, mojoj drugoj domovini koju sam 1969. godine izabrala za život, moj i moje djece. Tu je sada moj dom. A taj više nije miran i siguran.

Krajem travnja na Trgu bana Jelačića, u srcu Zagreba, palile smo svijeće za mir u zemlji. Kakav je to bio veličanstven i ujedno tužan doživljaj. Nadale smo se da će tu tihu molitvu i protest vidjeti i uvažiti oni koji su odlučivali o našoj samostalnosti i budućnosti. U zraku se tih mjeseci osjećala opasnost, a u lipnju ste nožem mogli rezati slojeve mržnje i agresije koja će se uskoro sručiti na Hrvatsku. Ali prije toga, svoju kaznu dobila je i Slovenija. Jer, 25. lipnja 1991. Hrvatska i Slovenija proglasile su osamostaljivanje, razdruživanje iz Jugoslavije. A toga se dana sjećam posebno dobro. Predsjednik Hrvatskoga Sabora Žarko Domljan, proglašavajući usvojenom Deklaraciju o proglašenju samostalne i suverene Republike Hrvatske, izrekao je svima nama dobro poznate rečenice koje i dandanas pamtim: "Gospođe i gospodo zastupnici, rođena je nova država, Republika Hrvatska. Neka joj je dug i sretan život!"

Koliko smo svi bili ganuti, ponosni, sretni. Konačno! A tek ja. Moje su dvije domovine sada samostalne države. I počinjemo sami odlučivati o svojoj budućnosti, o sreći naše djece, o našim vrijednostima, ljepotama, možemo slobodno govoriti i kritizirati, bez bojazni da ćemo zbog toga završiti u zatvoru ili da ćemo imati probleme na poslu. I smijemo reći i pokazati da smo vjernici. Nazvala sam moje u Sloveniji, pa smo si čestitali, ta bio je to velik dan za sve nas. Slavili smo i drugog dana. Imali smo i zašto. A onda u noćnim vijestima čujemo da su gužve na granicama Slovenije s Italijom, Austrijom i Hrvatskom, da su naglo došli brojni savezni policajci i carinici, te da su tenkovi i vojnici u slovenskim kasarnama u pripravnosti. Što se to događa? pitamo se prestrašeno. Zovem u Sloveniju, moja sestra kaže da već sve znaju i da prate zbivanja. Ujutro čujemo da je JNA u zoru napala Sloveniju, i da su iz Karlovca i drugih hrvatskih kasarni, kako su ih zvali, krenuli tenkovi i dodatne vojne snage prema Sloveniji. Građani ih u Hrvatskoj pokušavaju spriječiti, no ipak su ušli u Sloveniju. Tih dana gledamo na televiziji i sliku crvenog "fiće", najmanjeg

automobila na našim cestama, kojeg je u središtu Osijeka ispred tenka parkirao mladi Osječanin u želji da zaustavi tenk. Ali tenk JNA nije stao, već je nemilosrdno zgnječio mali autić. Je li to trebala biti poruka svima nama da ćemo tako proći ne budemo li poslušni?

27. lipnja narodu se putem radija i televizije obratio predsjednik Republike Slovenije Milan Kučan. Poručio je da će Slovenci "... odgovoriti svim mjerama na taj čin agresije!" Imaš pravo, treba braniti domovinu, glasno komentiramo. Znači - rat je počeo. Tih dana na televiziji gledam reportaže koje su me potresle. JNA je bombardirala ljubljanski aerodrom Brnik, poginula su dva strana novinara, poginuo je mladić kod Brežica, poslije je bilo još žrtava. Upamtila sam i scenu kada žena iz Prekomurja u rukama drži nekoliko krpica i plače: "Sve su mi uzeli, sve su mi uništili." Ta mi je slika i danas živa u sjećanju. Nisam onda slutila da će srpska agresija na Hrvatsku, a nakon toga na Bosnu i Hercegovinu, u našu dušu i svijest unijeti još potresnije ljudske priče.

Tadašnji slovenski ministar informiranja Jelko Kacin odlično je obavljao svoju dužnost. Stalno nas je izvještavao, u svakom smo trenutku znali što se događa. Često znamo sestra i ja kazati da je on najzaslužniji za obranu Slovenije. Slovenija, srećom, nije potpuno razoružala i raspustila svoju Teritorijalnu obranu, kao što je poslušno prije učinila Hrvatska. Tako su mogli odmah odgovoriti na napad JNA. A Jugoslavenska narodna armija (JNA), jedna od najmoćnijih vojnih sila u ovom dijelu svijeta, morala je priznati poraz i nakon deset dana ratovanja povući se. Uostalom, poslije se potvrdilo da su unaprijed znali da moraju čuvati snage za pravi okršaj, agresiju na Hrvatsku.

Ovdje su već učinili dosta zla ovog proljeća i početkom ljeta. A toga su bili svjesni i brojni Zagrepčani koji su 2. srpnja pokušali spriječiti da iz Kasarne "Maršal Tito" u Novom Zagrebu prema Sloveniji krenu tenkovi, kamioni i oklopna vozila. Bio je to lijep prijateljski gest Zagrepčana da pomognu Sloveniji, da pokažu solidarnost hrvatskog naroda sa slovenskim u tim, za Sloveniju, kritičnim danima. Posebno smo svi u Hrvatskoj cijenili odlučnost slovenskog vodstva da se odupre agresivnoj Srbiji Slobodana Miloševića. Ispred Maršalke, kako su Zagrepčani pogrdno zvali veliku vojarnu, okupilo se toga dana nekoliko stotina građana Novog Zagreba, dijela grada izgrađenog na drugoj obali Save, u kojem i ja stanujem. Bilo je tu mladih i starih, muškaraca i žena, svi odlučni da spriječe JNA da izađe i pojača svoje snage za vrijeme napada na Sloveniju. Žene su stale ispred tenkova i vozila i kamenjem pokušale razbiti prozore, vojska je pucala u zrak. U općem kaosu poginula je i prva žrtva rata u Zagrebu. Ljudi su znali da je to i solidarnost sa slovenskim narodom, ali i obrana Hrvatske. Rat se osjećao u zraku. Kada je protest počeo, nazvala me znanica koja živi u tom dijelu Novog

Zagreba, sva uzbuđena i pitala: “Znaš li što se događa kod nas? Ne puštamo tenkove iz Maršalke. Otvori televiziju i gledaj, sigurno će o tome izvijestiti...” i brzo je otišla ponovno gledati što se događa. Bila sam ponosna kako su stanovnici Zagreba pokušali pomoći Slovincima, iako nisu uspjeli. Ta, protivnik je bio stotruko jači. Slika malih običnih ljudi ispred moćnih tenkova i okopnjaka JNA, bio je to prizor za pamćenje.

Generali, Hrvatska se ne boji!

Tenkovi JNA koji su se vraćali iz Slovenije ostali su, naravno, u Hrvatskoj. Dolazili su i novi, iz svih hrvatskih vojarni, i iz Srbije, Bosne i Hercegovine (BiH), odasvud. Kao i brojna vojska, dobro opremljena i uvježbana.

Sjećam se dobro prosvjeda, misa i moljenja krunica za sretan povratak naših sinova koji su služili vojni rok u JNA, protestnih skupova, pisama i apela za mir, za slobodu domovine i sav hrvatski narod. Majke na Trgu bana Jelačića stalno mole. Aktivne su majke i u organizacijama Hrvatska žena, Hrvatski pokret za život i obitelj, Bedem ljubavi i u drugima. Pridružuju im se majke i iz drugih republika bivše Jugoslavije. Najavljuju da će ići do kraja. U Beogradu u Generalštabu tih dana nisu uspjele, za koji dan krenut će na protestni put po Europi.

Kraj je ljeta, 30. kolovoza 1991. godine. Čujem za skup podrške majkama, a protiv rata, ako se dobro sjećam, organizirao ga je Sindikat ispred Komande 5. vojne oblasti, na zagrebačkom Krešimirovom trgu. Idem i ja, kažem naglas. Idem prema tome mjestu, a uz mene stotine i stotine žena, ima dosta i muškaraca. Zakrčene su pokrajnje ulice, stalno dolaze novi ljudi koji žele podržati taj prosvjedni skup. Posebno nas se dojmio govor Vlade Gotovca. Sjećam se da je u govoru koji je nazvao *Generali, Hrvatska se ne boji* počeo riječima da nas voli i da se nama ponosi, a neprijatelju poručuje da nemaju morala ni časti, da krađu tuđe, ubijaju, da ruše naše domove i obitelji, našu tisućljetnu baštinu, jer oni svoju nemaju pa otimaju tuđe. Moramo se oduprijeti da ne postanemo kao oni, upozorava nas.

Kada bi generali imali obitelj, kada bi generali imali djecu, kada bi generali imali bližnje, onda nikada ne bi zasjeli u ovoj zgradi. Ali generali nemaju djecu ja vas uvjeravam, jer onaj koji tuđu djecu ubija nema djece. Jer onaj tko tuđe majke uciviljuje nema majke. Jer onaj tko ruši tuđe domove nema doma... Umrijet će u pustoši svog mrtvog srca... Sramit će ih se njihove obitelji, jer su uništavali tuđe obitelji.

Završivši tu poruku, Gotovac je dobio ogroman pljesak. Vijore se hrvatske zastave, žene u prvim redovima visoko dižu transparente s porukama generalima, a ljudi zaboravljaju na gužvu, na dugo stajanje, opčinjeni glasom i riječima Vlade Gotovca. Kaže žena do mene: "Ovaj govori kao da mi je uzeo riječi iz usta." A Gotovac nastavlja: *Mi imamo svoju domovinu, mi imamo svoje gradove, mi imamo svoju kulturu, mi imamo svoju naciju. Neka odlaze odavde!* - grmio je Gotovac, a ljudi su za njim ponavljali. Kao eho širilo se Krešimirovim trgom i okolnim ulicama. Gotovac povremeno gubi glas, toliko se zanio u govoru, povisuje glas, desna mu je ruka stalno u zraku, povremeno upire prst prema komandi JNA, a ljudi glasno komentiraju: "Ima pravo, sram ih bilo, dosta su nas tlačili..." Ježim se od govora divnog pjesnika, govornika i političara kojemu oduševljeno plješću. Pogodio je naše misli, naše osjećaje, naš odgovor neprijatelju. I ovim generalima u zgradi Komande, i svim agresorima na Hrvatsku. Kakav veliki čovjek. Gotovac govori bez napisanog, od srca i iz duše, rekla bih, naše duše. Ruka mu je stalno u zraku, a posebno se zanio kada se obratio generalima JNA, upirući prstom u zgradu Komande:

... Ali neka ne zaborave da je smrt koja im je došla definitivna. Ono što je umrlo u Moskvi, umrijet će i ovdje, ono što umire sa ruskim generalima, umrijet će i ovdje. Moj kolega je rekao, uvijek će ostati jedno pero i uvijek će netko reći: ne. Ostat će hrvatski narod, ostat ćemo ovdje sa stotinama, sa tisućama pera, da pokažemo koliko smo i kako kroz ovu povijest učinili, da bi opstali, da bi bili ljudi, da nikad ne bi pristali da postanemo moralna strašila kao oni koji nam tvrde da nas štite ...

A onda se obratio posebno majkama i svim ženama koje su se okupile na tom najvećem specifičnom ženskom skupu u Europi 30. kolovoza 1991. u Zagrebu. Rekao nam je da mi još jednom pokazujemo ovim skupom da je Hrvatska u dubini svog srca prožeta istim veličanstvenim načelom ljubavi i dostojanstva. Ako nemamo oružje, rekao je, imamo snagu svoje ljubavi, snagu svog dostojanstva, snagu svoje spremnosti da umremo, ako ne možemo kao ljudi živjeti. Ponovno pljesak, glasni komentari odobravanja.

Slušam Gotovca i ljude oko sebe. Mnogo toga ne znam o mojoj domovini. Sada učim. I osjećam jedinstvo i složnost građana Hrvatske da brane svoju slobodu. I neovisnost. Osjećam da mi je bila čast biti dio toga i da ću to pamtit i zauvijek. Kada se ponekad sjetim tih događaja ili ponovno čujem taj govor, prolaze me srsi kao i tada na tom čudesnom skupu, te pomislim kako bi njegove misli i poruke trebale biti zapisane ne samo u našim srcima, nego i u dušama političara.

Izmjenjivali su se govornici, pjevači... Gradonačelnik Zagreba, glumac Boris Buzančić, u svom nas je stilu pohvalio i ironično poručio agresoru da on na skupu vidi samo lijepe, uređene i fine gospođe koje nikako ne sliče na zločinke i osvajačice. Nemaju nas, dakle, od koga čuvati, neka odu kući. Ostala sam od podneva sve do 5 ujutro s mnogima na tom skupu protiv rata i za povratak naših mladića iz JNA krajem ljeta 1991. godine. U 1 ujutro, bolje reći, u mrkloj noći otišla sam kući skuhati kavu i ulila je u termos bocu. Kada sam se vratila na Krešimirov trg, svi su rado popili kavu, jer smo bili doista umorni, ali spremni ostati do kraja. U šali sam rekla da je to bila moja prva donacija, prva pomoć u obrani domovine. Kod kuće sam još dugo razmišljala o svakoj riječi izrečenoj toga meni posebno važnog dana u životu.

Sjećam se da je tih mjeseci Hrvatska radiotelevizija počela emitirati spot *Stop the war in Croatia* i pjesmu *Moja domovina*, koju su snimili i pjevali gotovo svi hrvatski pjevači. Tada su mi te pjesme bile posebno drage, ali i uzbuđivala me, znale me i rasplakati. I danas me dirnu kad ih čujem. Ima u njima nečeg posebnog, ponosnog, opominjućeg i poticajnog.

Glavni zagrebački trg, Trg bana Jelačića, postaje mjesto gdje se šalje poruka svijetu o nametnutom ratu. Tu je uspostavljena i stalna hrvatska mirovna straža, uz veliki mirovni križ s natpisom Mir, i s velikom hrvatskom zastavom. No, agresija ne posustaje. Branitelja dragovoljaca sve je više. Za njima odlaze i njihovi očevi. Tako se brani domovina. Postaje jasno da je mirno rješenje raspada Jugoslavije iluzija.

Moja domovina krajem ljeta, u jesen i zimu 1991.

Stigla je teška jesen 1991. godine. Pojedinačne provokacije Srba, ali i ubijanja, prerastaju u pravu krvavu agresiju. Sjećam se da te jeseni i zime nije bilo dana da nismo čuli kako su napali neko mjesto, grad, i za sobom ostavili nove žrtve. Kada se prisjećam kronologije Domovinskog obrambenog rata, nižu se strašni prizori, sjećanja i činjenice: u ljeto agresor prvo napada istočnu Slavoniju da omogući direktne napade iz Srbije i prokrči put dalje u Hrvatsku. JNA, pripadnici srpske teritorijalne obrane i srpske paravojne snage dobrovoljaca, Arkanovaca i Šešeljevih četnika, uz domaće pobunjene Srbe, ostavljaju iza sebe strašne zločine i protjeruje hrvatsko pučanstvo iz Dalja, Erduta, Aljmaša, Iloka; redaju se napadi, zločini i protjerivanje u Lovasu, Voćinu, Petrinji, Kostajnici...

Ratni se vihor širi. Iz četničkog uporišta Tenje gađaju se Osijek i okolica, stalna su im meta Županja, Novska, Nova Gradiška, Pakrac, Sisak, Sunja, Karlovac i okolica, Slunj, agresor stiže do Gospića, Otočca, putuje do mora, zahvaća i dalmatinske gradove i mjesta... Zadar, Škabrnja, Šibenik... sve do Dubrovnika i južnije, do granice s Crnom Gorom. Već u kolovozu srpski agresor počinje napadati i najveći istočnoslavonski grad Vukovar. Neprijatelj napreduje po Hrvatskoj, zauzeli su prometnice prema Dalmaciji i do kraja 1991. okupirali trećinu Hrvatske.

Jesen je Vukovarcima donijela najtežu, najkrvaviju i ujedno najhrabriju jesen u životu. Sa strepnjom smo slušali izvješća iz opkoljenog Vukovara u koji nije stizala pomoć. Pitali smo se koliko dugo mogu branitelji Vukovara izdržati. Bila su to tri mjeseca hrabrosti, nadljudskog otpora, ali i patnji jer nemaju oružja, ponestaje hrane, struje, grijanja. Nema lijekova, kreveta ni liječnika za sve brojnije ranjenike u legendarnoj vukovarskoj bolnici, odakle su i njih i sve koji su se sklonili u bolnicu, i na druga mjesta, agresori odveli na stratišta ili u logore. Ne mogu zaboraviti posljednje dane Vukovara, te slike kada su neprijatelji ušli u grad, u potpuno sablasno razrušeni grad, odveli ranjenike i bolesne, naravno, i branitelje, a nepregledna kolona Vukovaraca, izglednijih, bolesnih, razočaranih i ljutih napušta svoj dom...

Mnogi od njih nisu stigli dalje od susjednih stratišta. Ta je potresna slika pada Vukovara obišla svijet, no nije ga uvjerila da nam pomogne.

I stanovnici Dubrovnika, tog prelijepog starog grada koji je bio kulturna kolicijevka hrvatskim piscima i znanstvenicima u prošlosti, sada su zarobljeni u svome gradu, jer ih iz zraka, te s brda i okolnih položaja gađaju srboćnogorske čete, a s mora ratni brodovi. Neprijatelji razaraju i zaštićenu staru jezgru grada. Nije ih

briga za svjetsku kulturnu baštinu. Dubrovčani, te stanovnici Konavala i Dubrovačkog primorja nemaju vode, struje, hrane, lijekova, a ni oružja. Nekoliko pomorskih deblokada u listopadu i poslije te žarko ratne 1991. Dubrovčanima je donijelo prvu pomoć, svjetlo i nadu. No rat će za njih potrajati.

U Zagrebu smo prilično mirno živjeli. Uzbune su u gradu bile česte, počele su u rujnu, a najgore nam je bilo kada nas je zatekla u gradskom prometu ili automobilu, na brisanom prostoru, na cesti. Nemaš se kamo skloniti, a iznad sebe čuješ brujanje ratnih zrakoplova i samo čekaš hoće li gađati, kamo i gdje će pogoditi. 7. listopada smo i mi u Zagrebu prvi puta osjetili posljedice raketiranja. Dva aviona JNA iznenada su raketirala sjedište Predsjednika Hrvatske, Banske dvore, baš za vrijeme sastanka predsjednika Tuđmana s hrvatskim političarima, tadašnjim još predsjednikom Predsjedništva Jugoslavije Stjepanom Mesićem i predsjednikom Saveznog izvršnog vijeća Antom Markovićem. Srećom, Tuđman je s gostima prije izašao sa sastanka u drugi dio zgrade i tako izbjegao atentat. Dvije su rakete pogodile i teško oštetile Banske dvore, a četiri su pogodile susjedne kuće. Plan je bio da razruše i staru gradsku jezgru, našu povijesnu i kulturnu baštinu. U vijestima sam navečer prvo čula odgovor Tuđmana na napad. Poručio je neprijatelju istinu: da je taj zločinački napad još više ujedinio cijeli narod u obrani domovine. Nakon toga redale su se vijesti - i toga je dana JNA iz zraka, s kopna i s mora napadala Vukovar, Vinkovce, Nuštar, Osijek, Pakrac, Petrinju, Sisak, Karlovac, Dugu Resu, Gospić, Otočac, Zadar, Šibenik...

Zastupnici Hrvatskoga sabora sutradan su, 8. listopada, izglasali raskid svih državnopravnih veza sa SFRJ i proglasili Republiku Hrvatsku slobodnom, suverenom i neovisnom državom. S neprijateljem se više ne pregovara, a Jugoslavija za nas više ne postoji. Tako je postupila i Slovenija.

I u Zagrebu ljudi su češće morali u skloništa, u starijim dijelovima grada obično su to bili neuređeni, vlažni i hladni podrumi. U mojoj kući skloništa su bila u podrumu, gdje su garaže. Ja sam tu provela samo jednu noć. Progonio me osjećaj da su nas kao štakore potjerali u ta skloništa i da nas dalje love. Iz inata nisam odlazila u sklonište. Rekla sam i obećala si da me "oni" neće slomiti. Ostala mi je u sjećanju slika prestrašene djece u garažama kako se tiskaju, ne daju se iz majčinog krila, plaču, i plaču, i nitko ih ne može umiriti. A avioni JNA te su jeseni često nadlijetali i Zagreb na putu do svojih zločinačkih ciljeva. Srećom, kod nas opasnost nije dugo trajala i nije se prečesto ponavljala. Stalna prijetnja ostali su snajperisti koji su s krovova, iz veža, ili stanova pucali po prolaznicima. Život se sveo na najnužnije. Ipak, i taj kratki ratni život Zagreba bio je dovoljan da bolje shvatimo patnje naših susjeda i stanovnika u drugim dijelovima domovine. Barem smo tako mislili. U svakodnevicu nismo mogli zaobići razgovore o ratu, o zločinima neprijatelja i pokoljima, o sve više prognanika... o paljenju i rušenju domova i mjesta, čak i crkava.

Tijekom ljeta i početkom jeseni srpski su napadi sve žešći, a mi s tugom gledamo ranjene i ubijene hrabre mlade dragovoljce, i branitelje u specijalnim jedinicama policije. U jesen Hrvatska objavljuje mobilizaciju, odlaze svi koji su sposobni braniti domovinu. No, nemaju čime, embargo na uvoz oružja teško je pogodio Hrvatsku. Počinje “bitka za vojarnu”, jer nam je naoružanje bilo neophodno.

Kao i mnogi oko mene, nisam mogla podnijeti pomisao na agresiju, na ugrožavanje moje domovine, na ubijanje civila, djece, starih, rušenje i zatiranje povijesne i kulturne baštine. Mnogima je u spaljenom ili srušenom domu ostala sva povijest, sav život.

Moram nešto poduzeti! Ali što, kako? Što mogu sama u tom sve jačem ratnom vihoru? Mislim da su ta pitanja mučila gotovo sve koji nisu bili na bojišnici ili su na druge načine bili uključeni u obranu Hrvatske. Vjerujem da neke odgovore pruža i ova knjiga koja je pred vama.

I mala ljudska pomoć u ratu postaje velika, jer je od srca...

Čula sam da naši mladići na području zagrebačkog naselja Rakitje uče i vježbaju kako braniti domovinu. Odlučila sam skupljati odjeću i novac, znala sam da će im to dobro doći. U kući u kojoj živim u Zagrebu, u Sigetu 18 a, prikupljenu robu predala sam susjedu koji živi na 1. katu gospodinu Nikoliću, a on je to slao u Rakitje. U mojoj zgradi novac su skupljali i susjedi Vedran Vračar, Josip Mihaljević i mladi Senad Mujačić, koji je sada pripadnik oružanih snaga Hrvatske. Eto, rat se odužio, a Senad je porastao i otišao u slavne Tigrove za svojim starijim bratom koji je od početka Domovinskog rata bio u Zboru narodne garde (ZNG), u 1. gardijskoj brigadi. Ljudi su od početka rata sve skromnije živjeli. Novaca je bilo samo za najnužnije, no svatko je u kući u Fond “Zrinski i Frankopani” dao barem malu novčanu pomoć za one koji su ranjeni u obrani domovine i za obitelji poginulih. Skupili smo tog listopada dosta, 17.370 HRD pa sam morala ispisati čak tri novčane uplatnice u Zagrebačkoj banci za Fond. (Kada sam uplatnice donijela u mjesnu zajednicu, ljudi nisu mogli vjerovati da smo toliko skupili u samo nekoliko dana). Manje od trećine tog novca odvojili smo za akciju *Solidarnost na djelu 91.*, za pomoć najsiromašnijim građanima. Baš sam bila ponosna. To je jedna od tisuću sličnih priča, ne samo u Zagrebu, jer svi smo pomagali koliko smo mogli. Svaka mala i najmanja pomoć u tom je nametnutom ratu, u obrani domovine, bila velika.

Radila sam u Dermi, poduzeću koje se bavilo prodajom kožnih i krznenih proizvoda, a kupovali smo po čitavoj tadašnjoj Jugoslaviji. Derma je imala prodavaonicu i u Masarykovoju ulici u Zagrebu, gdje sam tih godina radila. Molila sam predstavnike

srpskog poduzeća KTK Zaječar, koji su radili u Zagrebu, i s kojima smo poslovali, da poklone nešto braniteljima. Objasnila sam gospodinu Topčiću i gospodinu Dragi Paunoviću da se bliži teška zima, a Vukovarci i drugi branitelji, a i liječnici i medicinske sestre, nemaju ni čarape ni poštene hlače ni čizme, pa će se smrznuti.

Doista nisam shvaćala kako i u sve jačoj zimi branitelji odolijevaju opsadi grada, kako se snalazi medicinsko osoblje i kako preživljavaju ranjenici u podrumu vukovarske bolnice. I danas mislim da su se čudesno i hrabro branili i snalazili. Moji su kolege I. Topčić i D. Paunović (koji su i poslije u ratu, u hrvatskim tvrtkama koje su osnovali, darivali novac za branitelje) darovali 3 bunde, za medicinsku ekipu ili za one kojima je najpotrebnije u Vukovaru. Otišla sam u Sanitet Hrvatske vojske, do doktorice Misoni, i uručila joj kaput od velura s krznom. Dvije bunde dala sam časnama, medicinskim sestrama, za Vukovar. Vjerujem da su grijale topla srca i duše onih koji su branili Vukovar. Mislila sam, bilo bi lijepo da svatko nešto pokloni i obuće naše branitelje koji su se smrzavali u toj hladnoj jeseni i zimi 1991.

Kako je lijepa moja Domovnica

Mnogi se ne sjećaju kada su i gdje dobili svoju hrvatsku domovnicu. Ja to jako dobro pamtim i pišem je velikim slovom - Domovnica. Stajala sam u redu na Vele-sajmu, dugo smo čekali, jer svi su navalili da odmah dobiju domovnicu. Mnogima je i trebala kao važan dokument, a meni je ona značila više od toga, dokaz da me moja druga domovina voli i prima. Pita me gospodin, koji je u redu iza mene, zašto sam tako mirna. On je bio jako nervozan i komentirao je glasno da se to kod njega u Kanadi ne može dogoditi, da se čeka na dokument, i to još u dugačkom redu, a stalno netko preko reda dolazi na šalter. I primaju ga. I tako smo počeli razgovarati, i brzo se stvorila grupa ljudi koji su oko nas pričali svoje priče. Mi smo emigranti, rekli su. Moj prvi susjed u redu došao je u domovinu nakon dvadeset godina političkog progonstva. "Prvo što sam uradio u zračnoj luci", rekao je, "sagnuo sam se i poljubio svoju hrvatsku zemljicu. I plakao od sreće što mogu sada slobodno u svoju domovinu, koja se sada zove država Hrvatska !" Gospodin je organizirao i veliku pošiljku humanitarne pomoći, ali je nezadovoljan i tužan jer ga nisu htjeli primiti u hrvatske branitelje. "Rekli su mi da sam prestar za bojište."

Gledam ga i ocijenim da je prešao šezdeset godina. Ne čudim se, i šutim. Iza nas stoji mladić koji nas sluša i vidim da bi rado s nama razgovarao. Pitam ga odakle je. Na slabom hrvatskom jeziku kaže da je rođen u New Yorku i da je došao u domovinu svoje majke, koju treba braniti od agresora. Njegova je obitelj podigla kredit da pošalje humanitarnu pomoć i novac u Hrvatsku. Ima takvih mnogo, dodaje. Vidim

da je nervozan, ogledava se i pita nas može li malo ispred nas u red. Pitam ga kamo žuri, a on mi kaže da ga čekaju njegovi prijatelji branitelji, među njima ima i dragovoljaca, naših mladića iz Argentine, idu sutra natrag na bojište.

I napokon dođe red i na mene. U rukama držim svoju hrvatsku domovnicu. Baš je lijepa! Tu je i hrvatski grb na papiru. Nitko sretniji od mene. Takvu sreću i ponos vidim i na licima tih mojih slučajnih poznanika koji su mi kratili vrijeme zanimljivim i dirljivim iseljeničkim pričama .

Upoznajem HPF

Listopad je 1991. godine. Prijateljica Nives moli me da nabavim cigarete, kaže, za mladiće u Rakitju, ali i za branitelje na fronti. Donesem jednu, pa drugu i treću "šteku" cigareta i pitam kamo to ide, kome? Nives mi objasni da je osnovana udruga koja pomaže braniteljima i da se zove *Hrvatska pozadinska fronta* (HPF), koju je osnovala poduzetnica gospođa Dunja Vatovac. Sastaju se u zagrebačkoj Mjesnoj zajednici "Knez Mislav" u Domagojevoj ulici, u samom središtu Zagreba. Znatiželjna sam, i molim Nives da me tamo odvede. I gle, prostorija je puna žena koje se dogovaraju kamo će ići, što treba mladićima i kako to nabaviti. Imale su toliko ideja i volje da su se nadglasavale, pa je ponekad bilo teško shvatiti koja je ideja usvojena i tko će voditi koju akciju. No one su sve znale, i sve uspjele organizirati. A posljednju riječ imala je predsjednica Dunja. U tom odlučnom, divnom ženskom društvu tko ne bi još žustrije pomagao? Naravno da sam nastavila i pomalo učila kako bez srama ljude pitati za pomoć. Jer, znala sam da radim pravu stvar. Žene HPF-a to su nosile i na ratna područja, ali ja se još nisam usudila pitati bih li mogla s njima... druge sam nacionalnosti, Slovenka, tek sam stigla u tu udrugu, a radi se o vojsci, o ratnim tajnama...

Jednom sam dobila vrijednu donaciju i dogovor je bio da to u nedjelju ujutro odnesemo na bojište. Sve sam pripremila, ali od straha nisam mogla ići. Stalno sam razmišljala - što ako bude opasno i nešto se meni dogodi, tko će brinuti o mojim kćerima? Nakon borbe same sa sobom, ostajem kod kuće. Te nedjelje žene iz Hrvatske pozadinske fronte bile su u Mašičkoj Šagovini i našim su braniteljima odnijele mnogo potrebnih stvari i hrane. Vratile su se zadovoljne, pune dojmova, o čemu su mi pričale, uzbuđene i sretno jer su vidjele da su doista pomogle braniteljima. Ne zna se tko je bio sretniji, rekle su, mi ili oni. To mi je bio novi poticaj da tražim i sakupljam razne stvari i novac za one mlade i malo starije koji su branili dom i domovinu. I neka znaju da nisu sami, i da im Zagreb zahvaljuje i misli na njih.

U klubu branitelja HPF-a 1992.

Sastanak u HPF-u s Julienne Eden Bušić, suprugom hrvatskog rodoljuba i emigranta Zvonka Bušića, tada još uvijek u zatvoru u SAD-u. On se nakon 32 godine robije vratio u Hrvatsku 2008., a gospođa Julienne odslužila je 12 godina zatvora (otmica putničkog zrakoplova u SAD-u).

Prvi posjet ranjenim braniteljima

Prvi put idemo u neku bolnicu - lječilište. To je Naftalan u Ivanić Gradu blizu Zagreba. Spremamo kavu, kekse i druge dobre stvari, vjerojatno i pidžame i majice, već sam zaboravila što smo sve dobile i nosile našim dečkima. Bila sam zbunjena i zabrinuta. Dok sam to jutro kod kuće pripremala doručak, zaboravila sam da je voda za kavu pristavljena na štednjaku, da bi mlijeko moglo prekipjeti, strašno sam željela pripaliti cigaretu, a prestala sam pušiti te jeseni, čim sam donatore počela tražila cigarete za branitelje... Puna mi je glava pitanja, što ću s njima razgovarati, što im reći, kako ih utješiti? Lako je nama u toplom domu, u sigurnom Zagrebu, ali kako doći takav pred njih, njih koji su možda ostali invalidima za čitav život. Pred očima prolaze mi slike ranjenih mladića s bojišnica, i civila, koje gledamo na televizijskim ekranima, to su strašni prizori. Prvi put razgovarat ću s ranjenim braniteljima. Oni su za mene bili nešto jako veliko, značajno. Oni su dali dijelove tijela za našu slobodu, dali su sve što su imali, svoje zdravlje, nade, budućnost! A mi im dolazimo sada u posjet, s puno ljubavi i poštovanja!

Iako je i taj dan zime bio hladan, ja sam se znojila od muke, neizvjesnosti. No, kao što to obično biva, sve se samo od sebe dobro riješi.

Naša je večer u Naftalanu bila lijepa, posebna, nabijena emocijama i nadom. Nakon podjele poklona, i veselja, razgovaramo o njihovim dogodovštinama i stradanjima na bojišnici. Isprepleće se to s pričama o sadašnjosti, o bolnim danima ranjenika, o budućnosti. Susprežemo suze, pravimo se vesele iako nam glas odaje tugu, a oni tada nas tješe, uvjeravaju da će sve biti dobro, i da će ozdraviti. Odlučili smo ih zabaviti. S nama je bio i glazbeni sastav. Dečki su bili oduševljeni, svi vole glazbu, a glazba liječi i najteže rane. Bili su tako jednostavni, veseli, čak su i plesali. I mi s njima. Jedan sitni mladić, branitelj imao je na nozi nakon operacije metalne šipke, i kolutove, pa ipak je plesao!! Sva sam se naježila i pitala ga boli li ga jako? Odgovorio mi je da ga je boljelo, ali sada više ne. Ponekad zaboli kada mu to doktori malo zatežu ili kako je rekao sa smiješkom, kada to šarafe. Vidim da ga boli kada se jače pomakne, no ne priznaje. Doima se sretnim pa sam se i ja smirila, iako mi tada još nije bio jasan taj njegov optimizam. Poslije, kada smo svakog tjedna posjećivale ranjenike u bolnicama i lječilištima, shvatila sam što je htio reći. Bez takvih branitelja koji su toliko voljeli svoju Hrvatsku, ne bi danas bilo slobodne Hrvatske.

Jako me se dojmilo lječilište Naftalan, u blizini Zagreba. Vidjela sam koliko strpljenja i nade imaju ranjenici, unatoč bolnim ranama i teškim uspomena s bo-

jišta. Tu su bili i staloženi, strpljivi liječnici i sestre koji su ih dobro liječili i stalno ih poticali da se oporave, da nastave život. I to mi je dalo tako puno snage da im nastavim pomagati.

1991. godinu i taj prvi susret s ranjenim braniteljima neću nikada zaboraviti!

Prvi posjet ranjenim braniteljima, Naftalan

Mi i ranjeni branitelji na zabavi u Naftalanu

Domovinski rat, HPF i kako ljubav čini čuda; i o Dubrovniku 1991.

Do kraja 1991. žene iz HPF-a obišle su mnoga bojišta, i opasne bojišnice, osim Vukovara. Tamo smo slale donacije i molile se za hrabre branitelje koji su tri mjeseca herojski branili Vukovar i okolna mjesta u potpunom neprijateljskom okruženju.

Zamolila sam Dunju Vatovac da ukratko opiše svoja sjećanja na Domovinski rat i koliko su i kako žene Hrvatske pozadinske fronte u tome sudjelovale. Molila sam je da zabilježi i akciju za Dubrovnik, prvo probijanje pomorske blokade Dubrovnika, prije konvoja Libertas. Hvala joj što je pristala još jednom pisati o tim teškim, ali hrabrim, nezaboravnim ratnim godinama koje su nas dovele do slobode. Vjerujem da je potrebno i onima koji nisu bili s nama, i svima ostalima, ostaviti podsjetnik na ono što bih mogla nazvati malim, ali važnim dijelom Domovinskog rata u kojem su svoj doprinos dale i hrvatske žene! I žene HPF-a. S puno ljubavi, poštivanja i divljenja za naše hrabre branitelje i hrvatski narod. Tome služi ova knjiga i Dunjin zapis. Evo što je napisala predsjednica HPF-a i moja prijateljica Dunja Vatovac:

“Danas staviti na papir i oblikovati rečenice koje će oslikati i dočarati rat u Hrvatskoj u 91. godini je jako teško. Mogu se nizati događaji, može se pisati o sudionicima tih događaja - ali ako ne dočaraš atmosferu - ako izostaviš onaj naboj i osjećaje, tada je ta priča promašena!!! Ono što je najdublje, najbolje, najsnažnije - ne možeš dočarati nekome tko to nije dijelio s tobom - a niti sam kadra to opisati. Ali krenimo redom!!!

Ratna su događanja počela još 90. godine - nastavila se 91., kada se rat rasplamsao svom žestinom. To su dani puni užasa, straha, bola, krvavih stradanja i smrti. Kako može žena reagirati nego da priskoči u pomoć toj mladosti koja odlazi u blatne i hladne rovove braniti Domovinu.

Nakon povratka iz Bruxellesa sa 25 autobusa žena stradalnica koje su išle tražiti pomoć od međunarodne zajednice pod sloganom “STOP The WAR in Croatia” u 8. mjesecu 91. godine - shvatila sam da nam nitko ne može pomoći, osim nas samih.

Svoje vatreno krštenje doživjela sam u rujnu 91. godine u Laslovu kada su topovske granate padale doslovce oko nas, kada misliš da bubnjići pucaju

od detonacija, a kaos vlada svuda oko tebe. Znala sam što mi je dalje činiti. Nakon što sam već upoznala svu strahotu u Petrinji, u Osijeku, Laslovu i Dubrovniku, u toku 8., 9. i 10. mjeseca 91. godine, objavim u Večernjem listu 28. listopada poziv ženama: *Pomozimo našim braniteljima!!* Tada slijedi lavina poziva - svi žele pomoći i sudjelovati u obrani.

Napravili smo osnivačku skupštinu, statut i sve potrebne formalnosti za registraciju službene humanitarne udruge kojoj sam dala naziv *Hrvatska pozadinska fronta (HPF)*. Naime, puno je žena već djelovalo samostalno i susretali smo se na raznim pojedinačnim akcijama, a da bi se moglo snažnije pomagati i skupljati vojna odjeća trebala je biti službena organizacija sa svim ovlastima. Preko svojih prijatelja u Italiji stigao mi je pun kamion nove tople odjeće pa je to trebalo ocariniti. Osim toga, potreba povezivanja te jadne raskomadane Hrvatske mogla se jedino postići da se probijaju blokade - da se ode tamo gdje bijesni rast svom žestinom. Da se osim odjeće i hrane, osim cigareta i lijekova, donese i osmijeh, ohrabrenje. Da se donese dašak topline kućnog ognjišta koje su ti mladići morali radi nas napustiti.

Na nagovor Vlade Bogdanića žene su organizirale odlazak brodom u opkoljeni Dubrovnik. Bilo je to 20. listopada 1991. Angažirali smo brod *Balkanija*, sakupile na brzinu približno 80 tona hrane, zatim svijeća, baterija, nešto pele- na... i krenulo nas 8 anonimnih, a hrabrih žena na put u nepoznato - u opkoljeni Dubrovnik. Nismo se međusobno niti poznavale. Veći dio posla obavila je buduća članica HPF-a Vesna Mihelić - Vili (koju sam upoznala na putu za Bruxelles). S nama je putovala Muniba, zatim još jedna Vesna, Rajka, operna pjevačica Božena Ruk - Fočić, Silva Supek.

Bio je to pokušaj probijanja pomorske blokade Dubrovnika jer je Komanda Crnogorske vojne oblasti kontrolirala cijeli akvatorij. Kopnenim putem je Dubrovnik također bio blokiran tako da je nestajalo hrane i lijekova. Struje niti vode nije bilo već danima u Dubrovniku. Ljudi su danima sjedili pod granatama u hladnim podrumima.

Nekoliko putnika u brodu bilo je do Splita, a zatim smo krenule dalje same!! Negdje oko Pelješca brod je zaustavila Vojna patrola Crnogorske pomorske oblasti, naoružani do zuba puškama, odvela je časnike našeg broda kao taoce dok su nas ispitivali i pretresali brod. Bilo je to nekoliko sati nezivjesnosti i straha. Ne za naše živote koliko bojazni da će nam zaplijeniti sve ono što je u potpalublju, ono što je Dubrovčanima potrebno. Ipak nas puštaju dalje. Plovimo u miru - noć se spušta. Brod se opet zaustavlja. Iz daljine se čuju detonacije. JNA napada teškim topovima Dubrovnik. Munje i nevrijeme. Brod se ljulja, topovske granate paraju nebo iznad Mokošice - a

mi čekamo. I molimo. Nakon nekoliko sati - brodski se motori pale i mi polako ulazimo u dubrovačku luku. Mrak. Tišina - nekoliko ljudi u strahu od ponovnog napada iskrcava brod.

Idući dan posjećujemo čelnike grada i dubrovačkog biskupa msgr. Želimir Puljića kojemu prenašamo pozdrave ostatka Hrvatske i Zagreba. Dajemo potporu i snagu - vjeru u pobjedu. Krećemo u obilazak Dubrovnika. Grad je sav okovan daskama i vrećama pijeska. Vide se tragovi razaranja na poznatim povijesnim zgradama. Na ulicama ostaci stakla i žbuke. Grad tih i prazan. Nasred puste ulice pognute glave stoji mladić u maskirnoj odori, puška mu visi iz ruku, dotiče tlo. Prilazimo veselo da ga pozdravimo - da kažemo: eto istrčale zagrebačke frajle na Dubrovački Stradun - donijele pomoć. On i dalje nijemo gleda u pod i tiho prošapće: "Ostavite me na miru, upravo mi je poginuo prijatelj!"

Vesna i ja ostale smo posramljene, užasnute. Ta njegova bol još i danas stoji u mom srcu.

Idući dan vraćamo se istim brodom - stotine izbjeglica, uglavnom žena i djece, ukrcavaju se s nama na brod. Svi sjede i leže po palubi - djeca plaču. A vojska JNA ponovo zaustavlja brod - prijeti oružjem - maltretira umornu djecu i starce, nekoliko sati, i vraća nas u Dubrovnik. Pokušavamo onako umorni i prozebljeli dočekati iduće jutro kada nas konačno puštaju - vraćamo se za Rijeku.

Dubrovnik ne smije postati srpska Atena - vojnička čizma nikada ne smije odzvanjati kamenim Stradunom - jer tu su naši korijeni, naša kultura. I zahvaljujući hrabrim braniteljima, Dubrovnik je danas slobodan hrvatski grad.

Te iste godine, hladne i krvave, željeli smo braniteljima na prvim crtama bojišnice dočarati božićni ugođaj. Mediji su nam pomogli da pozovemo Zagrepčanke da ispeku kolače, napišu pisamce poruke i čestitke. Akcija je objavljena u tiskovinama pod geslom *Božić na fronti*. Nikad do tada nisam vidjela više kolača na jednom mjestu nego tog Božića 91. godine.

Moj dućan svijeća i skladište bio je premalen da primi stotine kilograma najfinijih kolača i torti koje su žene donosile. Sjećam se jedne prekrasne torte sa crveno-bijelim ukrasima kao šahovnica na vrhu. Donijela jedna časna sestra. Kako s time putovati na predviđene daleke linije fronta koje smo htjele obići. Odnijele smo je Tigrovima kod generala Josipa Lucića. Ostali "punktovi" HPF-a u gradu: Savski kuti, Kraljevac, sve je bilo puno kolača i čestitki. Trebalo je sve to odnijeti našim promrzlim mladićima. Tog sam dana svoj Badnjak provela na Pakračkoj Poljani - a ostale grupe žena posjetile su Antunovac, Jasku, Generalski Stol, Pokuplje, Lipovljane.

Moram spomenuti da smo od 10. mjeseca 91. do 10. mjeseca 92. - dva puta obišle cijelu Hrvatsku od sjevera do juga - gotovo svaki dan ponedje. Najteže ratne godine, 1991., obišle smo sve crte bojišnice od Dubrovnika do Osijeka, Nove Gradiške, Otočca, Brinja, Vinkovaca...

Zatim su na redu bili Borinci, Jamnička Kiselica, Laslovo, Osijek, Novska, Mašička i Cernička Šagovina, Savski bok, Generalski Stol, Karlovac, Donji Zvečaj, Vladislavci, Domsin, Nebojan, Letovanić, Brinje, Donje Lešće i druga mjesta. I to zahvaljujući najhrabrijim "pozadinkama": Veri Špiletić, Biseri Ukalović, Nives Talajić, Silvi Supek, Sabini Gorički, Ljerki Kovačić, Margiti Lacković...

Obilazak i posjeti vatrenim linijama nastavili su se i nakon potpisanog primirja 92. godine i to: Gospić, Bistrac, Glinska Poljana, Slano, Mašići, Gorice, Gornja Subocka, Zadar, Muzapstan, Poličnik, Suhovare, ponovo Dubrovnik, Odra, Sinj, Vrlika, Široki Brijeg, Derventa, Bos. Brod, Mostar, Kruševo, Šuica, Mekuše, Turanj, Vurot, Šibenik, Velika Glavica, Pakrac i Lipik ponovo, VELEBIT, Krasno, Ramljani, Dumače, Letovanić, Nebojan, Pivare, Osijek...

No, sve to ne bi bilo moguće da nismo bile solidarne i da nismo cijenile rad svake pojedinačno. Bile smo jedan čvrsti lanac – a svaka karika je bila važna i korisna. Svaka je imala neki zadatak, u želji da pomognemo onima koji su davali svoje živote i dijelove tijela za slobodnu Hrvatsku. Kajdi Salvetića i Katarina Zelić obilazile su ranjenike i bolnice, Mirjana Hribar organizirala je koncerte, Nada Krsnik bila je svugdje gdje je bilo potrebno. Katarina je uvijek bila spremna organizirati skupljanje i obilazak toplica, rad u našem klubu invalida, skupljanje donacija za proteze.

Osim "pozadinki", koje sam već spomenula, tu su bile i kiparica Marija Ujević, Slavica Adam, Ljerka Stipić, Ljiljana Talaj, Nives Talajić, Alma Kunst, Nataša Barčot, i neke koje više nisu među živima: Božena Ruk-Fočić, Smilja Paradžik, Marija Mamić, Višnja Jelavić, te žene u Beču o kojima također piše Katarina u knjizi: Gordana Buljan, Cika Mikolčić... ali i mnoge druge poštovne žene dale su svoj doprinos obrani Domovine. Danas ponosno kažu - to je bila naša građanska dužnost. Radile su to s velikim srcem i iz ljubavi, bez ikakvog računa, jer ljubav i ponos ne mogu se platiti nikakvim novcem!

S jednog ratnog pohoda donijele smo zahvalnicu s riječima: Hvala ruci na jabuci!! Stotine pisanih zahvalnica i pisama svjedoče o našem radu, a tisuće toplih trenutaka i sjećanja nosimo dalje i prenašamo našoj djeci!

Neke su se žene umorile i vratile kućnim obavezama, a Katarina, Nada i ja pokrenule smo akciju čišćenja oslobođenih područja nakon *Oluje!* Koji težak posao! Danas je sve to dio našeg života koji me ispunjava i bolom i ponosom!!

Hvala i Katarini Furjan što je kao Slovenka spoznala potrebu pomaganja i svu težinu borbe Hrvatske za svoju slobodu.! Imala je veliko srce za svakog branitelja, posebno invalida i djecu poginulih!”

Zagreb, 22. listopada 2012.

Dunja Vatovac

I ovdje stanuje ljubav

Humanitarni koncerti za branitelje i ranjenike

O d početka HPF-u su u raznim akcijama pomagali i umjetnici, novinari, poznati društveni djelatnici. Tražeći najbolje načine da privučemo članice, da nas javnost upozna i da zaradimo ili dobijemo novac za najpotrebnije naše akcije, odlučile smo iskoristiti svaku mogućnost. Tako je naša članica, primadona Božena Ruk-Fočić, pokojna slavna operna pjevačica, u studenom 1991. organizirala naš prvi humanitarni koncert *Hrvatska će dobiti rat*, nazvan prema stihu iz popularne pjesme Đuke Čajića *Hrvatine*, koji je to i otpjevao na koncertu. Koncert je priređen u zagrebačkoj Koncertnoj dvorani Vatroslava Lisinskog. Pozornicu je krasio ogroman natpis s nazivom koncerta, koji je sve nas u dvorani nadahnuo i pridonio svečanom ozračju. Srećom, naziv se obistinio. A koncert je značio mnogo za medijsku promidžbu rata u Hrvatskoj. Uspjeh je bio dobar, zaradile smo i nešto novaca. Uz pomoć i drugih donacija kupile smo braniteljima vreće za spavanje i svima potrebne tople čarape.

Drugi koncert organizirala je u lipnju 1992. članica Mirjana Hribar (nažalost, i ona je već pokojna). Tražeći donacije, onako spretna i puna ideja, pokucala je i na vrata direkcije Koncertne dvorane. Oni su nam ustupili dvoranu za koncert. A sada je trebalo pridobiti izvođače. Nije bilo teško. Organizacije se prihvatio Croatian Musicaid. Glavna zvijezda bio je već tada izuzetno popularni Marko Perković Thompson. To je bio njegov prvi nastup u Zagrebu. Svi branitelji i ranjenici koje smo dovezli na koncert nestrpljivo su čekali da zapjeva *Čavoglave*. Organizirale smo da dovezu i 200 pokretnih ranjenika iz Daruvarskih, Krapinskih, Varaždinskih i Stubičkih toplica i drugih udaljenih lječilišta. Svi su rado došli. Na ulazu u dvoranu ponudili smo ih sokom i sendvičima. Toplo su nam zahvalili na toj pažnji. I na ideji da izađu iz bolnica, da dodju u veliki grad, među ljude, da prisustvuju takvom koncertu. I još k tome Bojna Čavoglave i Thompson! Bio je to za njih doživljaj. Stigla sam rano i ušla na sporedni ulaz, gdje sam u maloj kavani srela Thompsona.

Do tog susreta vjerovala sam da je ne samo lijep, nego i izrazito visok muškarac. Popili smo sok. Gledam ga i zaključim da nije tako visok kakav mi se činio na plakatima i u spotovima emitiranim na televiziji. No, kada je stao na pozornicu i zapjevao, odjednom je ispunio i pozornicu i svu dvoranu. Od tog se glasa tresla dvorana. Doista je bio poseban. A kada je zapjevao: *Oj Hrvati, braćo mila iz Čavo-*

glava, Hrvatska vam zaboravit neće nikada! s njime je pjevala sva dvorana. Uz njega nastupili su Đani Maršan, Zlatko Pejaković, Branko Blaće, Božena Ruk- Fočić, Ex Panonia i Argamedon, svirao je Josip Klima, tu su bili i glumci iz Satiričkog kazališta Jazavca, i drugi, pa i glumica HNK-a Iva Marjanović (naša članica), plesao je ansambl Lado, a hrvatsku himnu je pjevao KUD INA-Naftaplin. Ne znam jesam li nabrojila sve koji su rado pristali pjevati i nastupiti za naše branitelje. Novinarica HRT-a Sonja Šarunić, koja je pomogla u organizaciji i uz Kostadinku Velkovsku vodila priredbu, govorila je kratko o HPF-u, a na kraju programa nastupio je mađioničar Rico iz Zadra. On se dobro našalio, bolje reći narugao - umjesto da iz šešira izvuče zeca, izvukao je i na bini razvio staru jugoslavensku zastavu. Da ste vidjeli reakciju gledatelja iz prvih redova dvorane! Prema pozornici letjele su štake i štampovi, a branitelji su gromko negodovali. Naravno, Rico je brzo trikrom tu zastavu pretvorio u hrvatsku zastavu. I zaradio skandiranje i ogroman pljesak. Nastalo je veliko veselje. Bilo je i onih koji su od radosti i uzbuđenja plakali.

Nakon koncerta žene iz HPF-a okružene zadovoljnom publikom, hrvatskim braniteljima

Te večeri 15. lipnja Dvorana Lisinski bila je prepuna. Karte smo podijelile ranjenicima, našim braniteljima, donatorima, zaposlenicima Ministarstva obrane, i malo ih je ostalo za slobodnu prodaju. Bio je to koncert za pamćenje. A nakon toga, ugodno druženje. "Ženske, svaka vam čast, ovo ćemo pamtit i nakon što ozdravimo!" zahvalili su nam mladići od kojih su mnogi bili u kolicima. O koncertu je izvijestila i HRT, čuli smo dobre komentare nakon te reportaže.

Slušali smo emisiju HR-a za prognanike i sve ratne stradalnike

Slušam te jeseni 1991. u radijskim emisijama reportaže o djeci iz Kijeva i Vukovara, i o drugim mališanima koji su morali pobjeći pred agresorom. Reporterka razgovara s njima u prognaničkim naseljima, ili u vlakovima i autobusima na proputovanju do privremenog doma, i sva se ježim. Te tužne priče djece koja su ostala bez oca, mnogi i ne znaju još da su im očevi - branitelji poginuli, neki su bez oba roditelja, diraju u dušu. Tko im ne bi pomogao? A oni svi na kraju razgovora kažu da će se s mamom i tatom vratiti u svoj rodni grad. Čujemo i njihove majke, i bake, koje nisu tako optimistične. U emisiji čitaju i njihova pisma. Nažalost, previše je takvih tužnih sudbina u Hrvatskoj. A rat je i teško je svima pomoći. Kažem naglas: "Hvala ti Gospodine, imamo krov nad glavom, moja su djeca dobro, imam štednjak i lonac i u taj lonac imam kaj staviti kuhati djeci i sebi. Ali kako pomoći toj dječici, prognanicima i našim braniteljima?" O tome sam stalno razmišljala.

U dućanu gdje sam radila u 9 ujutro slušali smo emisiju *Halo! Dobar dan, ovdje Hrvatski radio*. Bila je to vrlo slušana emisija za prognanike u Hrvatskoj, poslije i za izbjeglice iz BiH, iz Vojvodine i drugih krajeva Srbije, te iz Crne Gore. Bila je to emisija za sve stradalnike Domovinskog rata. U toj su se emisiji, uz prognanike i ranjenike, javljali i dobri ljudi koji su htjeli pomoći, slušatelji iz Hrvatske i iz inozemstva koje je dirnula ta emisija. Neki su svoje domove ponudili prognanima, drugi su postali kumovi djeci bez roditelja, treći su im pomogli nabaviti ortopedsko pomagalo... bilo je mnogo lijepih primjera ljubavi i ljudske suosjećajnosti.

I danas pamtim dijelove tih tužnih ratnih priča, ratnih sudbina. Često sam s njima u emisiji plakala. Onda mi je bilo nekako lakše. Lakše mi je bilo i kada bih čula prisni, topli, i uvjerljiv glas voditeljice emisije Jadranke Kosor, koja je ljudima ulijevala nadu i pokušavala pomoći u teškoj nevolji.

Izbjeglica iz Dervente, žena čija su tri sina bila na ratištima, pamtim da je pismo ovako završila:

*... Ponosni smo što smo Hrvati,
pa neka ništa nemamo, al imamo hrvatski duh,
vrijedniji od svakoga bogatsva...*

Potreslo me i pismo žene Vukovarke, kojoj je sin nestao kao hrabri branitelj Vukovara. S obitelji je privremeno živjela u Puli i molila je dobre ljude da joj poklone rabljenu šivaću mašinu, da budućem unuku i trudnoj kćeri sašije najpotrebnije. Za njih je šivaća mašina veliki dar. Godinama sam slušala tu emisiju Hrvatskoga radija, svaka me dirnula u srce i molila sam Boga da se ti skromni, hrabri ljudi imaju kamo i kome vratiti u svoj dom, u svoju obitelj.

I danas pamtim pismo mladog Vukovarca, mislim da je pisano pri kraju Domovinskog rata, a ono što sam zaboravila pročitala sam u knjigama u kojima je novinarka Jadranka Kosor sažela svu tu tešku i dirljivu ratnu sudbinu čitave Hrvatske. *Što je za mene čast?* - dirljivo je istinit napis mladića iz Vukovara koji je nakon tri mjesec "pakla" u Vukovaru svjestan značenja te riječi. I dalje piše ovako:

... Bilo mi je jako teško što i ja nisam mogao ići s tatom na prvu liniju obrane grada. Časno je bilo braniti svoj prag, svoju ulicu, svoj grad... Osjećao sam da i ja moram nešto učiniti. Išao sam s pekarima peći kruh za gardiste, po vodu, gasio požare, pomagao starim i bespomoćnim ljudima. Sve to pod 'kišom' ubojitih projektila, kojih je bilo tisuće svakodnevno. Zar to nije bilo časno? Kad su 'oslobodioci' ušli u moj grad, dočekao sam ih pun prkosa, mržnje i inata. Nisam saginjao glavu. Ja, ni dijete, ni čovjek, stajao sam uspravno pred njima, nisam skretao pogled na drugu stranu. Kad su u Sremskoj Mitrovici tražili da napišemo nacionalnu pripadnost, s ponosom sam napisao HRVAT. Sve su mi uzeli, moj topli dom, prvi korak, prvu riječ, prvu tajnu... ali čast i dostojanstvo nisu mogli. Čast mi je reći da sam iz Vukovara, da mi je otac ranjenik domovinskog rata, da smo ostali do kraja u Vukovaru.

S velikim štovanjem spominjem sve znane i neznanе što su časno položili svoj život pred oltar domovine. Eto, to je za mene čast.

Jedna od mnogih prognaničkih priča

Krajem te 1991. godine Hrvatska je imala više od pola milijuna prognanika. Mnogi su privremeno, a poslije i stalno ostali u Zagrebu, a mnogi su privremeni dom našli daleko od kuće, i u inozemstvu. Tako su dvije obitelji iz sela Rokovaca blizu Vinkovaca, stjecajem okolnosti, došle u moje rodno mjesto, u Predgrad u Sloveniji. Bile su to žene s djecom, zajedno njih četrnaest, i ne znam jesu li sva bila njihova djeca. No, bile su sretnе da su ih spasile. Sjećam se da su bile zadivljene kada su stigle, bila je večer, i gorjela je javna rasvjeta, kuće su bile osvijetljene, pogled u brojne rasvijetljene prozore za njih je bio pravi praznik. Njihov je kraj oko Vinkovaca već mjesecima bio pod uzbunama, a kada i nije bilo tako, svjetlo se gasilo s prvim mrakom, a uskoro je nestalo i struje pa su živjeli uz svijeće. I dobar dio Hrvatske bio je navečer neosvijetljen, i živio u mraku, u rovovima ili u podrumima. Nimalo ugodan osjećaj dok ti nad glavama bruje avioni, a blizu tvog grada, sela, ili kuće pa-

daju bombe ili granate. U mojem Predgradu stanovale su u dvije prazne kuće. Dok se nisu snašle, mještani su im donosili odjeću i hranu. Kada sam jednom posjetila moju obitelj, majku i oca, sestru, i nećake, vidjela sam susjede kako im nose brojne kantice s mlijekom, sirom, krumpirom, mesom, voćem... Dragi prizor koji se pamti.

Jedan dječak zvao se Marko. Dok je mališan, koji nije bio stariji od 5 godina, trčao dolinama mog djetinjstva, podsjetio me na mene, na svu bezbrižnu djecu. Koliko su daleko ta vremena... pomislih, hoće li se ikada našoj djeci i unucima vratiti bezbrižna djetinjstva koja zaslužuju? Marku sam dobrotom jednog uvoznika na Velesajmu nabavila čizmice i papuče. Bio je beskrajno veseo i stalno ih je drugima pokazivao vičući "Dobio sam počknice!" (u Slavoniji tako zovu papuče).

Predgrad - mjesto mog sretnog djetinjstva

Na bojišnicama

Siječanj 1992. napokon je donio željeno međunarodno priznanje države Hrvatske. Kako smo slavili! A netko je do mene u toj razdraganjanoj masi ljudi usred slavljaja tužno upitao: “Zar smo trebali toliko žrtava, i razaranja podnijeti da nam potvrde da imamo pravo na slobodu i da pravno postojimo?” Nažalost, i ovaj je rat potvrdio da su politika i pravo jedno, a pravda drugo.

Agresor je nastavio napadati Hrvatsku. Međunarodna politika šuti i ne reagira ni dalje. Embargo na uvoz oružja u Hrvatsku i dalje je na snazi. Rat se nastavlja.

Mekušje - moje prvo ratno iskustvo

Moje prvo ratno “krštenje” bilo je karlovačko bojište. Neki to nazivaju kordunskom bojišnicom.

Još i danas pamtim tadašnje slike s ratišta u izvješćima Hrvatske televizije. Karlovac je bio toliko granatiran da ga niste mogli prepoznati. Prigradski dio Karlovca i okolice i druge godine rata, ali i poslije, još je držao neprijatelj. U tom dijelu šireg područja Karlovca bilo je još dosta vojarni jugorežima: Turanj, Mikšići, Mekušje, Kamensko... iz tih područja na Karlovac su i dalje padale smrtonosne granate.

Sve sam to čula ili vidjela na TV, i zgrozilo me. A sada idem na to područje. 28. je lipanj 1992. godine, Hrvatska je još debelo u ratu. A ja sam pred svojom prvom ratnom humanitarnom zadaćom. Prava bojišnica. Ne znam kako smo stigli, sve mi je bilo u bunilu. Sa mnom su u kombiju bile članice HPF-a Nives Talajić, Vesna Mihelić-Vili, te njezin sin i suprug koji je vozio.

Približavajući se Gornjem Mekušju, otvaram oči i s užasom gledam granatirane i srušene kuće, opustjela i zapuštena polja, dvorišta, jezivo puste ulice... Sada mi rat postaje stvaran. U tijelu osjećam zimicu, od tuge i nemoći počela sam se tresti. Bože, jedno je to gledati ili slušati u vijestima, a drugo suočiti se s time u stvarnosti. Prva mi je misao bila - kako će naši branitelji sve to preživjeti?

Onako mladi, još uvijek nedovoljno opremljeni, možda će ovdje morati provesti i ovu zimu. A okruženi su agresorima - dobro opremljenom i naoružanom jugovojском i srpskim paravojnim snagama, te lokalnim srpskim dobrovoljcima koje u žaru osvajačkog rata nije bilo briga što muče i ubijaju dojučerašnje susjede.

Iz tih me misli trgne naglo zaustavljanje kombija. Približavamo se cilju, već vidimo prve branitelje. Radosno nas pozdravljaju, ta ne dolaze im svaki dan u goste tri dame. Dečki nam hoće prvo pokazati neprijateljsku vojarnu uz bojišnicu, koja je samo pedesetak metara udaljena od njihovih položaja.

“Niste se valjda bojali, gospodjo Katarina?” pita me jedan mladić.

“Ma ne, pa vi ćete nas obraniti, tko bi se uz vas bojao.” Pokušavam hrabro odgovarati, tješeći samu sebe da je to istina.

Nives Talajić, Vesna Mihelić-Vili i obitelj na bojišnici s hrabrim braniteljima u Gornjem Mekušju

A onda veselje, vadimo poklone, a oni od sreće viču i poskakuju. Pomislim - kako je lijepo i zahvalno da u nama zauvijek ostaje živjeti ono dijete koje se može radovati i kada ti je najteže. Goran kaže da napolitanke nije jeo već mjesecima, a jako ih voli. Marijan oblizuje prste, jede kolač i ne može prešutjeti kompliment da je kolač fin kao onaj koji peče njegova majka.

“Eh, da mi je malo otići mojima doma”, sa sjetom kaže, “no, prvo moramo srediti ove bitange!” prkosno zaključuje.

Vadimo i dalje poklone, svatko bira ono što mu je drago, ali dijele to i s ostalima. Netko odabire čokoladu, mnogi se kao mala djeca vesele laganim ili debelim soknama, i potkošuljama, majicama pa u šali kažu da će zbog toga odustati od povratka kući, i ovdje će prezimiti, samo da to iskušaju... Nažalost, šala je postala gorka stvarnost, jer se rat odužio. Pitaju jesmo li donijele novine i cigarete, žele biti informirani, a cigarete pomažu da smire nervozu - posebno dok čekaš neprijateljski napad - objašnjavaju nam branitelji iz 129. i 110. karlovačke brigade. Pričaju anegdote, a teške okršaje prešućuju ili ih pričaju kao da su nešto najnormalnije. Ne žele

se isticati niti nas plašiti. Gledam ih dok se šale, jedan ljepši od drugoga. Najljepši je onaj koji ih je vodio, Toma Belavić, stvarno najljepši branitelj kojega sam ikada vidjela. Pokazuju mi najmlađeg branitelja Roberta, koji je pobjegao iz jugovojске da može braniti domovinu i pri tome teško ranio prst. Pokazuje mi prst, sav u zavojima. Svaka mu čast.

Vrijeme je brzo prolazilo. Nakon darova i priča shvaćamo da je već kasno i moramo se vratiti u Zagreb. A pred nama je opasan put. Šteta, mi bismo još produžile naše druženje, jer bile smo jako vesele i sretnе. Osjetila sam da su i oni bili sretni, da im je naš posjet puno značio. Ovo je bio moj prvi susret s hrabrim braniteljima na bojišnici.

Vratila sam se kući umorna, ali ispunjena zadovoljstvom. Svukla sam zamazanu odjeću, odmorila teške noge i pozdravila i umirila zabrinute kćeri. Vrtim u mislima još uvijek svježе dojmове, mislim kako su dečki mirni, hrabri, s ljubavlju brane domovinu. I kako je lijepo i časno pomagati takvim braniteljima. A onda malo-pomalo glavom mi protutnje druge misli, shvatila sam da sam bila na izuzetno opasnom terenu i na vrlo važnom bojištu za obranu Hrvatske. Kćeri su pratile najnovija zbivanja pa sam, onako umorna i u polusnu, ipak čula vijesti da su agresori i tog dana ponovno na karlovačkom bojištu pokušali osvojiti taj teren i u skladu s velikosrpskim planom prekinuti Hrvatsku na dva dijela tako da bojišnicu probiju na području Duga Resa – Ozalj i stignu do Karlobaga i mora.

Te su me vijesti brzo razbudile. U mislima dozivam taj prvi posjet bojišnici i razmišljam kako su i Mala Kapela s gustim šumama i čitavo karlovačko bojište s rijekama i brdima posebno zahtjevno bojište. Pričali su nam branitelji karlovačkih brigada da je srpski agresor bio neugodno iznenađen kada je shvatio da se možemo braniti na svim crtama te ogromne i teške karlovačke bojišnice. Za osvetu često su granatirali Karlovac, Dugu Resu, Josipdol i Ogulin i posebno važne objekte, recimo bolnice u Karlovcu i Ogulinu.

I nas su na povratku pratile sirene za uzbunu. Prvo smo čuli avione, nadlijetali su to područje, a onda smo u daljini čuli sirene za zračnu opasnost, i taj nas je reski, strahovito prodoran i strašan zvuk, koji je ostao u ušima, pratio tijekom vožnje prema Zagrebu. Jednostavno ga se ne možeš riješiti iz glave. Podsjetio nas je na uzbune u našem gradu, Zagrebu, doduše rijetke, u usporedbi s mjestima koja su stalno jako napadana i stradala. I onoliko koliko smo osjetili rat u Zagrebu bilo nam je dosta. A onda smo i u Zagrebu čuli odjek napada na karlovačko područje, onaj mukli zvuk koji ti ulazi u kosti i izaziva jezu i stvara nemir. Stalno nešto loše očekuješ. To je, dakle, taj podmukli tutanj koji u Zagrebu od prvih dana rata često čujemo da stiže iz daljine. Karlovac, Pokuplje, Banovina, Posavina... Pitale smo se - kako je tek ljudima u tim mjestima?! Ispričali su nam dečki iz 129. brigade da su u Karlovcu i okolici sirene za opću ili zračnu opasnost bile svakodnevice.

Mogli bismo reći - danonoćna prijetnja. Tako je bilo i na Badnjak 1991. Opća opasnost označena je u Karlovcu i Dugoj Resi poslijepodne u 17 sati, no unatoč tome, pričali su ponosni, u 20 sati održana je polnočka u svim karlovačkim crkvama!

Žene HPF-a s braniteljima 129. i 110. karlovačke brigade, među kojima je naprijed i najmlađi branitelj Robert, Gornje Mekušje, lipanj 1992.

Branitelji su taj rat iskusili na bojištima i bojišnicama, a više od polovice Hrvatske živjelo je gotovo stalno u takvim ratnim uvjetima. Mnogi su dobar dio rata proveli u skloništima, ili barem u svojim podrumima. Sirena na sirenu, granata za granatom, strah, jauci, pomaganje ranjenima, ili starijim ljudima, a u malo mirnog vremena tražile su se namirnice, i lijekovi, da ljudi prežive. Često nije bilo svježeg kruha, a kako su ljudi nabavljali i pripremali hranu, to je pravo čudo. Mnoga su djetinjstva provedena u podrumima i skloništima, gdje su u najžešćim ratnim vremenima bili organizirani i vrtići i škole. Ne jednu, nego nekoliko ratnih godina. Pa da onda ne ostanu teške posljedice u tim mladim ljudima... Sve sam to čula i prije, no sada mi je to bila krvava stvarnost. Vidjela sam svojim očima i srcem dio toga. I čula ratna svjedočenja. To je rat.

Upitala sam se bih li išla u Mekušje Gornje našim braniteljima da sam svega toga bila svjesna? Vjerojatno, bih. Poslije sam bila u opasnijim situacijama, no ubrzo strah je ustupao mjesto inatu i čvrstoj volji. Moje su žene prošle i opasnija bojišta. I sve to ponovile.

Mi smo tamo bile dan-dva u tjednu, a naši branitelji dugo, dugo, godinama. I nikad nisu posustali.

Naši “dečki”

Branitelje koje smo upoznale na bojišnjicama ili u bolnicama nazvale smo našim “dečkima”, tako smo ih od milja zvale, i one mlade i njihove očeve. Mnogi su došli u naše sjedište HPF-a u Zagrebu već početkom rata 1991. I dolazili su sve do kraja rata. Trebale su im neophodne stvari jer su u obranu domovine otišli bez nužne opreme. Branili su nas od četničkih hordi u prvim mjesecima u tenisicama, trapericama, a što je najvažnije - bez iskustva i bez oružja! Ali s ogromnim srcem!

Da ste vidjeli veselje kada bi tko od njih dobio pravo maskirno odijelo! A tek oružje. Željeli smo i bilo je najvažnije da su *oni* na ratištu zadovoljni, da imaju najpotrebnije i da se ne osjećaju sami. Kako smo to nastojale postići i što smo sve radile da uspijemo, teško je opisati. No, ženska mašta, dobra volja i intuicija mogu sve kada vole, kao što smo mi voljele sve naše branitelje! Nije mi bilo teško moliti bilo koga i bilo što za njih. A branitelji su dolazili, zvali, molili. Njihove su potrebe bile ogromne. Organizirale smo 1991. naš štand HPF-a na glavnom zagrebačkom trgu. Prodavale smo hrvatska obilježja i tako zaradile prvi novac kojim smo kupovale najpotrebnije za naše branitelje. A onda smo malo-pomalo usavršile razne tehnike i taktike sakupljanja novaca i donacija.

Srećom, nas je žena bilo sve više što je rat postajao okrutniji. U HPF-u znalo je biti i 150 žena, imale smo i podružnice u nekoliko gradova, u Splitu, Rijeci, Puli, Samoboru... i povjerenike čak u inozemstvu. U mnogim akcijama pridružili su nam se i muškarci koji nisu bili na bojištu. Surađivale smo i s drugim neprofitnim, humanitarnim organizacijama, s Bedemom ljubavi na primjer.

U kakvoj su vezi Bibinjci i zagrebački taksisti?

Kada znaš da radiš pravu stvar, onda ti nije teško moliti svakoga, čak na ulici, da pokloni nešto za naše branitelje na ratištima. Tako sam jednog dana upitala taksistu koji je bio dežuran na stajalištu taksija blizu prodavaonice u kojoj sam radila, bi li kupio šteku-dvije cigareta, da ih odnesem dečkima na bojište. Rekla sam da sam članica HPF-a i objasnila što radimo i za koga. Pitao me kamo sada idemo? Na zadarsko bojište, rekla sam. To je moj kraj, rekao je. I rado je nabavio cigarete. Kao i mnogi prije i poslije njega. Ljubav i sloga bili su tih godina na svakom koraku, u svakom čovjeku kojemu je domovina Hrvatska bila u srcu.

A dalmatinsko ratište, pa tako i zadarsko zaleđe, bili su važan obrambeni teritorij u Domovinskom ratu. Neprijatelj je i tu već krajem ljeta i u ranu jesen sve jače napadao. Strepili smo hoće li naši malobrojni i neopremljeni branitelji u Hrvatskoj

vojsci (HV) moći odbiti napade. Nisu uspjeli, agresor je osvojio Maslenicu i tako je presječena Jadranska magistrala i veza s Rijekom i Zagrebom. U rujnu i u listopada u teškom granatiranju i gađanju s mora, kopna i iz zraka teško je stradao grad Zadar, i uništen je najveći dio povijesne jezgre grada. Stanovnici su ostali bez vode, a često i bez struje. Ali Zadar su naši obranili. U studenom 1991. agresorska vojska ruši Maslenički most i iza sebe ostavlja pokolje u Škabrnji, Nadinu i Bruškoj, a na drugom kraju Hrvatske na Ovčari, u Vukovaru. Hrvatska gori.

2. bojna 159. brigade HV-a

Na bojišta smo, pa tako i na zadarsko, odlazile i u 1992. I poslije. Neke članice HPF-a išle su češće na bojišta, uglavnom vikendima, druge su tijekom tjedna odlazile u lječilišta i bolnice i posjećivale ranjene, a treće su u slobodno vrijeme tražile donatora, donacije i smišljale logistiku. Neke su stigle sve to, kao da dan traje sto sati. Sve smo bile zauzete i sretno kada bismo obavile dragi zadatak koji je bio pred nama. Vesna Mihelić-Vili povezala se s braniteljima iz 159. brigade HV-a, pa je i nas zagrijala za ideju da zajedno proslavimo njihovu godišnjicu osnivanja. A imali su i što slaviti, njihova 2.bojna sudjelovala je tog svibnja u osvajanju brda Križ iznad Sukošana, i Zadra, gdje je bilo opasno srpsko uporište.

I tako smo se tog 16. ljetnog dana srpnja 1992. uputile mojim starim autom put Sukošana. Tigrovi nas nisu mogli voziti, imali su druge važne obaveze. Natovarim ja u moj mali auto brojne darove i požurujem Vesnu, vrijeme je da krenemo. Čitam putem Vesna je pričala i pričala i tek sam na benzinskoj stanici u Lici, gdje smo nakratko stale, shvatila da me time hrabrila. Naime, bile smo same, nas dvije žene, a na putu nigdje nikoga. I zaposlenici na benzinskoj stanici čudno su nas gledali.

“Joj, žene, niste li malo previše hrabre? Ovo vam nije pametno da se ovuda motate same”, upozorili su nas.

Tek sam tada pomislila da doista imaju pravo, jer su neprijatelji udaljeni možda samo nekoliko metara. Hrabro smo nastavile put. Pred večer stigle smo do Sukošana, do Poštanskog odmarališta. Tamo su nas dočekali razdragani branitelji, Vesna je mnoge već poznavala i s njima se zapričala do dugo u noć. Spavale smo u bungalovu, čule smo šum mora koji nas je uspavljivao, i bilo bi to prekrasno romantično da nije bilo ratno vrijeme. U jutro nas je gospodin Vito, jedan od zapovjednika, vozio na brdo Križ. Pokazao nam je ruševine crkvice iz 14. stoljeća, mislim da je bila posvećena sv. Martinu, a ja sam za uspomenu uzela nekoliko kamenčića. I danas čuvam jedan, to je moja relikvija. Druge sam dala donatorima, uz potvrdu o donaciji. Pitali smo se kakvi su to ljudi, divljaci koji mogu rušiti tako staru i malu crkvu? Što je ona kriva? Sada znam odgovor.

Braniteljima je drago da mogu nekome, tko ne zna događaje, ispričati kako je bilo za vrijeme akcije. Jer, kolegama su već dosadili istim pričama, i oni su to prošli, svatko na svoj način. Noću to često sanjaju i bude se u znoju. Ratne priče ostavljaju posljedice, i uvuku ti se trajno u pamćenje i podsvijest.

Naš posjet braniteljima 2. bojne 159 brigade HV-a, brdo Križ iznad Sukošana, srpanj 1992.

Na fotografiji: Vesna, ja i žene iz zadarskog ZAP-a, među njima i jedna Slovenka

“Brdo Križ s brojnim bunkerima do Domovinskog rata bilo je radarska stanica JNA iz koje su pobunjeni Srbi i jugovojska terorizirali Zadar i okolna mjesta, a mogli su blokirati i promet prema jugu Hrvatske...”, pričaju nam branitelji dok se približavamo vrhu brda. Čuli smo već o tom slavnom pothvatu kada je munjevita akcija Hrvatske vojske u svibnju te godine, nazvana Jaguar, potpuno iznenadila neprijatelje.

“Nisu mogli ni nos proviriti, tako smo ih dobro čuvali. Najviše sam ponosan što nitko iz moje postrojbe nije nastradao”, priča zapovjednik bibinjske satnije Vinko Šimunić Bujanj. A nekoliko dana prije našeg posjeta srpske su snage minirale pistu na zadarskom aerodromu pa je poginulo nekoliko pripadnika UNPROFOR-a, zaštitnih snaga UN-a. Još su bili vidljivi tragovi tog zločina.

Tako su nam ukratko ispričali svoju pobjedu na brdu Križ branitelji 2. bojne 159. brigade HV-a dok smo se penjali na brdo.

Osvojeni radar na brdu Križ, srpanj 1992.

Uz ogroman radar, ugledasmo i prvo iznenađenje - suvremenu kuhinju, ogromnu, svu u rostfraju. Nakon toga domaćini nas vode u podzemni bunker, čak 4 metra ispod zemlje, a u njemu sve, pravi mali grad od metalnih šipki, betona, i greda. U sredini je velika dvorana sa sjedalima, u njoj ogromno platno i radar koji se podiže iznad površine zemlje. Mogao je vidjeti svaki avion koji je uzletio u bivšoj Jugoslaviji, a dečki su dodali - čak i u Italiji. Bilo je tu i veliko skladište s hranom, pa spavaonica, i prostorija sva u betonu, to je bila umivaonica sa zahodom, ali bez odvoda i tekuće vode. Svuda dokazi da su bili užasno neuredni, što su prenosili i u skladište s hranom. Nije ni čudo da su se svi razboljeli. Pričali su nam branitelji da su čuli neprijatelje kada su motorolom tražili pomoć, a onda su naši shvatili da to mogu iskoristiti, i brzo su ih s malobrojnim snagama opkolili i pobijedili. Bila to samo zgodna priča ili istina, rezultat je bio dobar, a vjerujem da je našim braniteljima u tome pomogao i sveti Martin iz one crkvice koju su Srbi do temelja srušili. U podnožju brda ostao je izgorjeli srpski tenk i u njemu tenkovska čahura. Ta mi je čahura draga uspomena u koju sam kod kuće zasadila cvijeće. To se područje zvalo Kod zelenog hrasta, po visokom, jakom hrastu koji je odolijevao svim napadima. Mi žene iz HPF-a bile smo prvi civili koji su došli na brdo Križ. Poslije sam saznala da su uz nas na fotografiji i zaposlenice iz zadarskog ZAP-a (danas FINA), a među njima i jedna Slovenka. Mogli bismo reći - Slovenke su prve bile na brdu Križ, nakon oslobađanja tog teritorija. Kakva čast i ponos da možemo nešto učiniti za našu drugu domovinu.

Antonija iz 159. brigade

Drugog dana boravka u Sukošanu, 17. srpnja, pozvane smo na svečanost u dvoranu odmarališta. Uz brojne branitelje bio je tu i zapovjednik Vinko Šimunić Bujanj. Trojici hrabrih branitelja koji su sudjelovali u akciji *Jaguar* dodijelio je priznanja i odlikovanja, a kada je prozvaio mladu Antoniju, začuo se gromki pljesak. Svi su ustali i pljeskom zahvalili svojoj kolegici uz povike "Bravo, Antonija, bravo!" I tada ugledah mladu, visoku, vitku djevojku koja je bila glavna logistica u napadu na brdo Križ, na svojim leđima nosila je 80 kg opreme, dok je sama težila jedva 50 kilograma. Rekli su - to je naša heroína. Svi su znali da je to bilo izuzetno važno za zauzimanje tog položaja. Prisjetili su se tih junačkih dana u svibnju, bila je to prava "fešta".

"Posljednji dan operacije *Jaguar*, 23. svibanj, bio je dvostruko važan datum u Zadru. Ne znamo na što smo bili više ponosni i što smo jače slavili - osvajanje brda Križ ili toliko željeno primanje Hrvatske u UN", rekli su nam branitelji iz 159. brigade.

Mi smo im u ime žena HPF-a na dar donijele kožne etuije za dokumente, s logotipom brigade i to im je podijelio zapovjednik. A on je HPF-u poklonio zahvalnicu za suradnju i pomoć, izrađenu u koži, na kojoj piše: u ime 2. bojne 159. brigade, Zadar 7. mj. 1992. Još je i danas ponosno čuam.

Izašli smo na zrak. Mladići su razvili veliku hrvatsku zastavu i svi su se na njoj potpisali. Zapovjednik je zamolio da to učinimo i nas dvije. Oh, to je bila velika čast i radost. Moj potpis i poljubac na hrvatskoj zastavi 2. bojne 159. brigade!

Svaki put kada se toga sjetim, pomislim da sam se osjećala jednako ponosno, ispunjeno i uzvišeno kao naš predsjednik Tuđman kada je ljubio hrvatsku zastavu na tvrđavi u oslobođenom hrvatskom kraljevskom gradu Kninu nakon *Oluje*!

Nakon povratka iz Sukošana razvila sam fotografije i vraćajući se u prodavaonicu u kojoj sam radila, na mjestu gdje stoje taksiji na uglu Masarykove i Preradovićeve ulice, ugledam onaj s mojim taksistom koji je braniteljima poslao cigarete. Pokucam na prozor, i kažem mu: "Pogledajte gospodine, to su hrabri branitelji kojima ste poslali cigarete." A on gleda, pa gleda, stavlja naočale i ponovno gleda fotografije. Zatresla mu se brada. "Pa to su moji Bibinjci, gospođo, moji Bibinjci. Koja slučajnost i koja radost!" Poskočio je na sjedalu od sreće. Donosio mi je nakon toga još "šteka" cigareta, a tražio je i od svojih kolega taksista donacije za branitelje na ratištu.

Još o našim braniteljima i onima koji su im pomagali braniti domovinu

Ratni su se dani odužili. Rat je trajao, i trajao, dani su bili jako dugi i teški, kraj se nije nazirao. Uz svakodnevni posao i obitelj, u prvom planu bile su akcije nas žena iz HPF-a. Noći i noći provela sam u smišljanju koga zvati i tražiti, kome pozvati, koga nazvati, kako dobiti najpotrebnije... i onda to dovesti i predati braniteljima. Već sam se dobro izviještala u tome. Svaka od nas imala je svoju taktiku, svoje lude ideje i uspješne i ustrajne načine kako doći do potrebnih poklona ili novčanih darova.

Sjećam se radosti kada smo braniteljima mogle odnijeti prve maskirne majice i košulje koje je šivala Pamučna industrija Duga Resa, a prve je poklonila Hrvatska narodna banka. Maskirne vreće uplatila je Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, predsjednik akademik Supek bio je pun razumijevanja. Ibrahim Dedić, direktor Promdei banke, dao je novac za stotinu maskirnih odijela, a od naših susjeda Mariborska tekstilna tovarna poklonila je vunu za pletenje potrebnih sokni, rukavica, šalova, kapa, toplih pulovera...

U klubu branitelja HPF-a u Zagrebu

Odazvalo se mnogo žena i sve su to plele posebno sretne da mogu pomoći onima koji nas brane. Kiparica Marija Ujević organizirala je u ateljeu čak sekciju pletenja. Parali su se i stari puloveri i plele čarape, rukavice, svuda se plelo, ne samo u

Zagrebu. Da ste vidjeli veselja kada smo to odnijele na ratište, posebno u zimskim mjesecima kada su branitelji danima bili u rovovima, ili na položajima koje nisu smjeli napustiti, na teškoj zimi. Sakupljale smo i bale makoa da se šiju duge gaće ispod hlača, također za teške zime. Mnogi su zagrebački butici dragovoljno šivali te duge “gege”, kako su ih od milja zvali branitelji.

Tigrica u Generalskom Stolu 1993.

Tigrica Sanja i dečki, posjet HPF-a 17. listopada 1993.

Ovih me dana obradovalo pismo koje mi je na mojoj stranici na Facebooku napisala Tigrica koje se sjećam iz ratne 1993. godine.

To me kratko pismo posebno razveselilo, jer mi, uz druge branitelje koji mi se javljaju, govori da se i danas sjećaju nas “pozadinki” koje smo im puna srca i s puno ljubavi donosile na ratišta ili u bolnice ono najpotrebnije - toplu riječ, pozdrave, razumijevanje, podršku i nadu, i uz to najpotrebnije stvari te malo zabave u tim teškim danima. Evo što je napisala:

Poštovana gđa Katarina!

S druge strane je Sanja Šale, visoka plava Dalmatinka iz TIGROVA, kojoj ste jedne davne hladne zime 1993. u Generalskom Stolu dali jedan crni DŽEMPER... crnu vunenu kapu i rukavice, koje i danas čuvam ko relikviju. To je bilo kod zapovjednika BAJE, i TENKISTA... Uvijek Vas se rado sjećam i bila sam

*jako iznenađena kad sam Vas slučajno našla na FEJSU. Vašu nesebičnost i do-
brotu zauvijek ću pamtiti. L. P.*

Moram priznati da je ugodan osjećaj kada te se i danas sjetite, i saznaš da si im pomogao onda kada je bilo najpotrebnije.

Žene HPF-a i Tigrovi na tenku u Generalskom Stolu, listopad 1993.

Sreća na licima Tigrova, Generalski Stol, 1993.

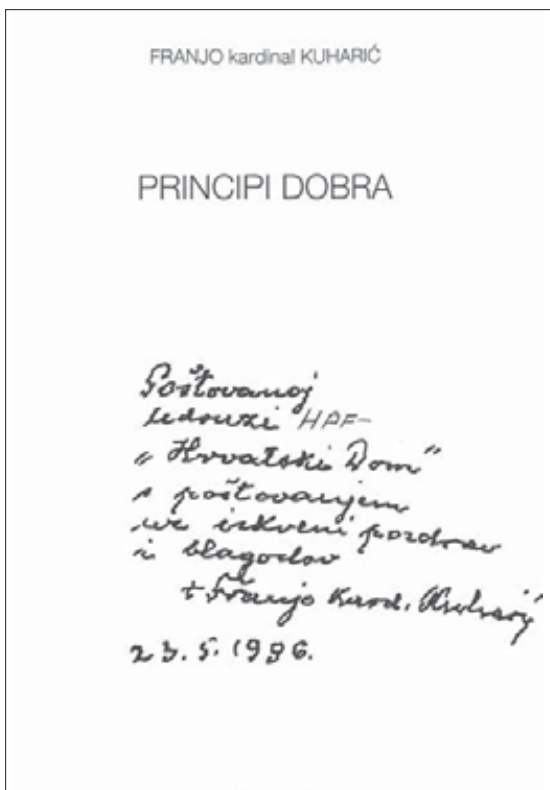
Krunice i dragi darivatelji

Moja pokojna prijateljica i članica HPF-a Nada Krsnik, krasna duša, dobila je veću količinu krunica koje smo dijelili na ratištima i ranjenicima u bolnicama i toplicama. Branitelji su to sve češće tražili, pa i oni koji do tada nisu vjerovali, jer shvatljivo je da u tim teškim trenucima postaješ vjernik. Tiho govoreći povjeravali su nam se da bi jako voljeli znati kako moliti krunice. Za posjeta braniteljima u jednoj zagrebačkoj bolnici ugledam zgodnog čovjeka, koji je ostao nepokretan. Vidim, oko vrata ima krunicu. Vidi da gledam, pa mi tiho šapne: “Gospođo, ova me krunica čuva i tješi, no ne znam moliti. Znete u kakvoj smo državi živjeli. Bilo je zabranjeno vjerovati. A i tako su me odgajali. Tek sam u ovoj situaciji spoznao da me Bog čuva i bdije nada mnom.”

Uzoriti kardinal Kuharić, zagrebački nadbiskup, biskup Jezerinac i drugi svećenici božjom providnošću pobrinuli su se da uz krunice u paketić zapakiraju i knjižicu s molitvama, objašnjenjima i uputama *Kako moliti krunicu*. Biskup Jezerinac nam je nabavio mnogo takvih krunica koje smo nosile na bojišnice ili u bolnice. Naši su branitelji na tome zahvaljivali i primali to sa strahopoštovanjem, kao da im dajemo nešto jako sveto i važno. Nešto što daje nadu i što će ih čuvati od sveg zla u tom užasnom ratu.

Dobro smo surađivale s 1. gardijskom brigadom. Naša je logistika u Tigrovima uvijek imala pravi i brzi odgovor. Ured za skrb 1. gardijske brigade radio je odlično, tu su bili Ivan Lazar, Abaz i

Biloglav. Uvijek su znali gdje je tko, što branitelji trebaju, na kojim ratištima, trebaju li što njihove obitelji, djeca, ranjenici. Još čuvam mnoga pisma zahvale onih kojima smo na razne načine pomagale. Ponekad me ti dragi ljudi iznenade, podsjetite me na naša pisma ohrabljena, koja smo slale uz novčane ili druge donacije, ili na pisma u kojima smo izrazile sućut nakon pogibije naših hrabrih branitelja.

ŠTOVANI DOBROCINITELJI!

Zahvaljujem se u ime mojih kćeri i u svoje osobno, ZENAMA HRVATSKE POZADINSKE FRONTE I članici gdi. Katarini Furjan na novčanom poklonu koji je uručen na moju obitelj tj, na obitelj pokojnog Ante Malinović. Ništa ne može nadoknaditi izgubljeno, život oca i supruga, ali sretni smo kada dođemo do saznanja da nismo zaboravljeni i da nismo sami. U sadašnjim, za sve nas teškim trenucima, kada smo svi puni odricanja mnogo je lakše za našu djecu i nas koji smo u ovom okrutnom ratu protiv Hrvatske ostali bez naših najmilijih, kada nam netko vrati vjeru i nadu u sretniju budućnost.

ZENAMA HRVATSKE POZADINSKE FRONTE još jednom zahvaljujem na pružanju materijalne i moralne pomoći jer žele mojoj djeci isto što bi za njih želio njihov otac, dostojanstveni život u našoj hrvatskoj domovini.

Sa štovanjem,

obitelj pok. Ante Malinović
supruga Marija *Marija Malinović*
kćeri Antoneta i Anita Malinović

Božić '92.

Prve ili druge godine rata, ne sjećam se točno godine, prije jeseni ponovno zovemo Ured za skrb Tigrova i pitamo što sada trebaju. Dali su mi popis djece poginulih i ranjenih branitelja. Jesen se bližila, i trebalo ih je opremiti za školu. I tog sam puta otišla u SDK (poslije preustrojeni i preimenovani u ZAP, sadašnja FINA) do predsjednika Sindikata gospodina Krešimira Severa i gospodina Damira Vacija. "Naravno da ćemo pomoći i sada. Koliko ih je i koliko vam treba?" pitali su. Rekla sam predviđeni iznos. "Damo vam duplo. Pa djecu treba obući i opremiti, posebno ove prvašiće", rekli su. I njima smo svaki put potvrdili donaciju, a nakon što sam se vratila iz Selina i Maslenice, dobili su za zahvalu i veliku čahuru s potpisima branitelja. Nadam se da to i danas čuvaju.

Ponekad je odlučujuću ulogu igrala i sreća. U žaru traženja darovatelja jednom sam morala i krivo parkirati auto. Odvezao mi ga je “pauk”, vuča Zagrebparkinga. Znala sam, želim li svoj auto, morat ću platiti kaznu. Odlučila sam otići glavnom šefu gospodinu Kraljeviću i objasniti mu zbog čega sam morala krivo parkirati auto. Rekla sam mu da u slobodno vrijeme sakupljam darove za naše branitelje, i onda ih nosim na ratište. Gospodin Kraljević je, čuvši to, poderao papir na kojem je bila zapisana moja kazna za prekršaj, i što više, onako toplo ljudski rekao tajnici da uplati 300 pari čarapa u samoborskoj tvornici. Bile su to sretne čarape. Putovale su s nama u Seline, na masleničko područje, u podvelebitska mjesta.

Seline, Maslenica, Tulove Grede i bakina bućnica... u proljeće i ljeto 1993.

Zadarsko zaleđe ostalo je u neprijateljskom okruženju sve do akcije *Maslenica* krajem siječnja 1993., u kojoj je HV oslobodio veći dio zadarskog područja. Bila je to, nakon oslobađanja hrvatskog juga, prva veća osloboditeljska akcija naše vojske na koju smo bili jako ponosni. A brojnim prognanicima, kojih je samo u zadarskim hotelima bilo više od 25.000, dalo je nade da će se uskoro vratiti u svoj dom. Ta je akcija omogućila da počnemo graditi novi Maslenički most, a da se prije toga postavi privremeni, pontonski. I tako je ostalo sve do najblistavije akcije, do *Oluje*.

Na sastanku žena u HPF-u čule smo za ponovne teške borbe na širem zadarskom području, bilo je i ranjenih, neki su i poginuli. Odlučile smo posjetiti Seline, Maslenicu, Tulove Grede, Starigrad-Paklenicu, da im donesemo najpotrebnije, i ohrabrimo umorne. Bile smo u svibnju, a sada idemo ponovno u srpnju. Među traženim stvarima bile su uvijek čarape, gaće, potkošulje, majice i drugo, naravno, i dobra hrana i cigarete. Naš športaš Branko Cikatić, svjetski poznati borac u kickboksingu, poklonio je posebno dizajnirane majice s tigrovom glavom i natpisom *Hrvatski tigar* koji su utisnuti u hrvatski grb. Nabavili smo i odojke koje je ovog puta poklonila mesnica iz Zaprešića. Kolači su stigli iz zagrebačke slastičarnice Šime u Petrinjskoj ulici, naravno, tu je bilo i dosta “šteka” Croatia cigareta, karton malih limenki pive, te poseban poklon za zapovjednika, Damira Tomljanovića Gavrana. Bilo je i drugih poklona i sve je to napunilo kombi koji smo dobili od 1. gardijske brigade, popularih Tigrova, od gospodina Pinjuha. Prije svakog puta obično smo zvale sjedište brigade u Zagrebu i pitale što je potrebno braniteljima na bojišnici. A oni su nam rado ponudili svoj prijevoz i vozače. Slično je bilo i s drugim brigadama, zvale smo i njihov ured za skrb brigade, jer važno je donijeti najpotrebnije.

S nama je put Selina krenuo i drugi kombi, u kojem smo vozile male i velike kante za vodu koje su imale i male pipe i bile su za branitelje na Tulovim Gredama. Jer, kante s najpotrebnijom tekućinom tamo su vukli konji ili magarci, pa su se na tom kršnom, oštrom terenu često derale, pucale, trošile i trebalo ih je često nabavljati. A ove koje su s nama putovale i napunile čitav kombi poklonio je INA-OKI Roto iz Pregrade, a dodatno je pomogao i sindikat ZAP-a (današnja FINA).

I tako smo s dva kombija krenule na put. Vozili su nas Boris Kišur, zvani Zagorec i Neno Erceg. Sa mnom je bila i Slavica Adam, članica HPF-a. Vožnja preko Karlovca do Like prošla je bez problema, no u Lici naš je vozač počeo voziti kao kamikaza. Pitam ga - zašto, pa nismo krumpiri da nas tako drma. Zagorec odgovori da mora tako voziti, i to brzo jer smo na dometu četnicima. Da mi bude lakše, počinjem misliti na kolač koji nosim i koji bi se za vrijeme vožnje trebao odlediti. Naime, prije puta pitala sam tajnicu natporučnika Hercega, koji je bio pomoćnik pukovnika Tomljanovića, što bi on želio, čime ga možemo razveseliti. Rekla je da on jako voli bućnicu, najmiliji kolač njegove bake. I tako sam večer prije puta listala kuharice i tražila recept, te napravila bućnicu i zamrzнула je. Prije puta sam to izvadila, a kada stignemo, rekla sam, ispeći ćemo ju i iznenaditi gospodina Hercega. Tako je i bilo. Priznao je da je bućnica odlična, gotovo kao ona koju je pekla njegova baka. I dok se tako vozimo, bolje reći drmamo lijevo-desno, pitam se jesmo li što zaboravile ponijeti? Pogled mi bježi po cesti, gore i dolje, prazna je, nigdje žive duše, mi smo doista na vjetrometini. Povremeno uz rub šume ili krša vidimo nekoliko kuća, uglavnom razrušenih, neobrađena zemljišta, sve spareno i napušteno. Kombi i dalje vrluda i juri. Jezivo. Ipak smo sretno stigli tog srpanjskog dana predvečer do mora. Odahnula sam.

I ovdje je sve pusto, neosvijetljeno, prazne su vikendice i plaže, ceste. Koliko mi pogled seže uz obalu ne vidim ništa, sve je tamno, pusto. Ni brodica, ni ljudi. Samo vojska. I ona skrivena. U Selinama mrak. Pozdravile smo branitelje i otišle u sobu koju su nam namijenili u jednoj vikend-kući. U sobi do nas bila je oružarnica. U noći su dolazili dečki i odlagali oružje prije počinka. Hodali su oprezno okolo kuća, po kamenju i škrapama, pazili da ih ne ubodu zmije ili ne pogode neprijatelji, stražarili su pod punom ratnom opremom, a onda se mijenjali i otišli odmoriti. A nas je sve to plašilo, ti zvuci u nepoznatoj kući i lupkanje u susjednoj sobi. Oko nas, i u nama tišina koju remete jedino koraci naših branitelja i poneki glas noćnih ptica. Nikako zaspati. Slavica me u gluho doba noći pita hoću li apaurin da lakše zaspim.

“Je li te strah?”, pita me.

“Ma kakvi, ali daj mi za svaki slučaj tu tabletu.” I ona uzima svoj apaurin. Polako tonemo u nemiran san.

Osvanulo je sunčano, prekrasno jutro. Slavica i ja smo na terasi dobile i kavu. Nakratko smo prekinule uživanje, odlučile smo razgledati kuću u kojoj smo pre-

noćile. Lijepa je, iako mala, s lijepim pogledom na more i zaljev. A more se ljeska čisto i mirno, umiveno tog ljetnog jutra, kao u ne baš davna vremena mirnih ljeta. Pomislih, lijepo je i mirno, kao da nije rat. A opet se u zraku osjeća napetost. Gledamo oko kuće, okoliš je čist, uređen, i kuća je uredna. Spuštamo se u podrum, vidimo čiste krevete, a na jednom je čvrsto spavao mladi branitelj, Tigar.

Uz jutarnju kavu dečki su nam pričali da je došao tog jutra u zoru, oko 5 ujutro, spustio se s Tulovih Greda i hodao je najmanje 4 ili 5 sati pod punom ratnom opremom. I nakon te naporene noći lijepi plavokosi mladić, Igor se zvao, imao je snage presvući se, umiti i čist leći u uredan i čist krevet. A uz njega nije bila boca s alkoholom, nisu bile ni cigarete, zaspao je uz rastvorenu knjigu koju je onako snen zagrlio na prsima. Fotografirala sam ga i pokazivala svima. Nadam se da se ne ljuti. Ta mi je slika i dandanas pred očima kao ideal hrvatskih branitelja.

Igor, Tigar koji spava, nakon napornog ratovanja na Tulovim Gredama

Vraćamo se gore u kuću, vidimo, dečki su budni i prazne kombije, zafrkavaju se, dovikuju zadovoljni i veseli. Nakratko su ponovno bili djeca.

“Ove su nam gospodične priredile lijepo iznenadjenje”, kaže jedan, uz toplu zahvalu i smiješak. A nama toplo oko srca.

Mene je tada već mučila štitnjača, posljedica svih stresova posljednjih godina. Najteže mi je bilo gledati stradavanja na ratištima, ubijene, i prognane ljude, razrušenu svoju domovinu. Toliko je mladića koje sam poznavala ostalo bez nogu, ruku, ostali su doživotni invalidi, toliko je očeva ubijeno ili nestalo po jamama i logorima, djeca ranjena i raseljena koja su ostala bez roditelja i djetinjstva... teško je to bilo gledati i proživljavati.

To jutro u Selinama sam ponosno obukla majicu koju su nosili Tigrovi s njihovim logotipom i s glavom velikog, opasnog tigra, koju su mi poklonili. Ususret mi dolazi mladi branitelj, izbuljio je oči, širi ruke u čudu, gleda u moja prsa, i na kraju me upita:

“Jesam li ja to zaradio PTSP ili se stvarno diže i spušta to tigrovo uho na vašoj majici i namiguje mi?!”

Smijem se i tješim ga da dobro vidi, jedno tigrovo uho je točno iznad mog srca, a srce zbog oboljele štitnjače tuče kao ludo. I podiže tigrovo uho. Oboje se smijemo. Smijeh je lijek, dobro kažu pametni ljudi.

Poslijepodne smo Slavica i ja otišle u mjesto potražiti i druge branitelje. Ugledamo zatvorenu gostionicu, a iz nje se čuje žamor, vika i smijeh. Ulazimo i vidimo da je puna. Tu su naši dečki. Ponijele smo majice koje nam je poklonio športaš Cikatić, da ih podijelimo braniteljima. A oni otimaju jedan drugome, jer su majice doista nešto posebno - hrvatski grb, a u njemu tigrova glava i natpis Hrvatski tigar. Ne znam kako se proširila priča da smo ovdje, no branitelji naviru kao voda, nismo ni znale da ih toliko ima u Selinama i okolici. Neki su tako ostali bez poklona. Jedan se sa mnom mijenjao, dao mi je svoju maju za ovu s tigrom. A onda je u općoj pomutnji i smijehu netko predložio da se za zahvalu svi potpišu na veliku čahuru. Zamislite, tenkovska čahura i potpisi svih Tigrova na tom području, ma nema ljepše i originalnije zahvale i uspomene! Tigrovi koji su tu na teškom velebitskom terenu, po velebitskim škrapama svladali neprijatelja, Tigrovi s Tulovih Greda!

Jedva čekam upoznati pukovnika Damira Tomljanovića zvanog Gavran, zapovjednika tog bojišta. Toliko su dečki pričali o njemu, o hrabrosti i vojnom umijeću da sam u glavi imala predodžbu iskusnog, starijeg vojnika, sijedog ili barem prosijedog? A kad tamo u sobu ulazi mladi crni, vitak i zgodan gospodin, oči mu se smiješe, vidiš da je miran, odlučan i sretan. Upoznajemo se, malo popričamo, pitao nas je kakav je bio put i kako dolazimo do donacija... poklonili smo mu majicu na kojoj je pisalo Hrvatska pozadinska fronta, s ljubavlju. I, naravno, onu drugu, u kojoj iz hrvatskog grba viri opasna tigrova glava. Jednu smo jedva sačuvali, no kada smo

Naši Tigrići i mi, Seline, 1993.

Ostatak srušenog Masleničkog mosta

rekli da to čuvamo za zapovjednika, dečki su poslušali. Zapovjednik Tomljanović je morao ubrzo otići, ispričao se - dužnost zove.

Zagorec i Neno, naša pratnja iz Zagreba, vode nas do ostataka Masleničkog mosta. Bilo je to strašno gledati. Izgledao je kao ranjena životinja, njegova crvena boja podsjetila me na krv i pogibije naših mladića koji su hrabro branili taj važan

prolaz, i taj kraj. Ono što je od nekadašnjeg mosta ostalo nesrušeno, podsjećalo me na ponos i prkos ranjene životinje, presječene na pola. Takva je bila i naša domovina. Netko je rekao da izgleda kao popola razlomljeni perez. U Dalmaciju se moglo samo preko mosta na Pagu. Stojimo tako kod ostataka Masleničkog mosta i onako usput upitam:

“Dečki, mogu li nas vidjeti četnici?”

“Da, gospođo Katarina, vide nam boju očiju”, odgovori Neno. Nisam se uplašila, znala sam da sam s našim braniteljima sigurna.

Odlazimo pogledati nekad lijepi motel na križanju prije mosta. I on je granatiran, kroz ostatke nekadašnjeg krova vidi se nebo, po podu svugdje cigla, pijesak, gledam i prazan mali bazen, uništen. A kraj njega i dalje raste grm prekrasnih, mirišljivih ruža. Pomislih - to je ruža hrvatska, neuništiva. Iz nje se širi sav naš ponos, prkos, sva ljepota i dobrota, i ona svima poručuje - možete me ubijati ali me ne možete ubiti. Rastem još ljepša, bolja, jača... Ta mi je pomalo arhaična slika i danas često pred očima, kao dobra utjeha i nada.

Zovu nas u hotel Alan na ručak. Kada - odjednom grune, pošteno grune u blizini. Iza hotela padale su granate, jedna za drugom, a mi smo od straha polijegali po podu. Kada smo bili sigurni da tišina znači prestanak napada, polako smo se digli i završili ručak. Nismo baš bili gladni. Gledam branitelja koji drhtavom rukom pokušava zapaliti cigaretu, od uzbuđenja muca i pokušava nam objasniti da se kupao u moru kada je kraj njega pala granata. Jedva je ostao živ. Pita se jesu li to gađali dizalicu Veli Jože koja je bila blizu njega? U Lukovom Šugarju upoznajemo zadarskog kirurga dr. Petra Vladislava Lozu, zvanog Lozica, koji je tu opremio već drugu kiruršku bolnicu, ova je Šiška 2. Prvu je opremio na Pagu. Razgledavamo njegov ponos, vojnu bolnicu u špilji, ima desetak kreveta. Kaže, sve je bilo spremno za prvu pomoć ranjenima i za hitne operacije, sve je dobro organizirano, a iznad bolnice mjesto je za helikopter za prijevoz težih ranjenika.

Upoznala sam i one koji su dragovoljno pomagali na ratištima, na ovome su bili mlada liječnica dr. Livija Cvrk, doktori Ivica Mihovil i Vladimir Bajić te tehničar Zvonimir Majtan. Oni su bili tek dio velikog i važnog ratnog saniteta koji je također zaslužan za današnju Hrvatsku. Divila sam im se.

Družimo se s braniteljima, sjedimo na terasi, večeramo i baš nam je ugodno. U daljini, u mraku, jedva razabiremo branitelje koji hodaju kao straža, vidimo da nekoga prate na brod. Mi i dalje pričamo o ratnim dogodovštinama, branitelji se prisjećaju mirnih dana, svojih obitelji, djevojaka, svoje djece, roditelja, neki se šale da su zaboravili ponijeti frižider sa sladoledom koji nam baš nedostaje nakon večere... i tako prolaze minute. K nama se vraća zapovjednik postrojbe 1. gardijske brigade i zapovjednik 1. zadarskog područja, Damir Tomljanović Gavran. Kaže da

je zadatak dobro obavljen. Pitamo - kakav zadatak? Kaže - dolazak i čuvanje našeg Predsjednika. One konture što smo vidjeli u mraku, to je bio vrhovni vojni zapovjednik i predsjednik Hrvatske Franjo Tuđman s pratnjom. Došao je tog 18. srpnja 1993. pogledati i otvoriti pontonski most kod Novskog Ždrića. Malo još pričamo s njime, nazdravljamo za vojničku sreću i čak se s njim fotografiramo. Bile smo posebno sretni, jer se on inače nije dao fotografirati.

Lukovo Šugarje, 1993., slijeva: Ž. Herceg, ja, Slavica, zapovjednik Gavran i žene HPF-a

Drugo jutro u Selinama - iznenađenje. Produžili smo malo boravak pa smo se čak i okupali. S nama su i naši Tigrovi, uhvatili su sat-dva odmora. Na plaži smo imali i ležaljke, suncobrane, pravi raj. Kao da smo na Havajima, samo nedostaju sladoledi i kolači, kažemo Slavica i ja. A onda nakon nekoliko minuta stiže stari zeleni kombi i na haubi sjedi Boško Šalomon. U ruci kao pravi kavalir nosi nam ruže, a donio je i kavu i kolače i neke druge poslastice koje smo donijele iz Zagreba, a bilo je tu i pive. Našu želju dojavili su mu naši dečki iz pratnje. I evo nas, uz prekrasno more i sunce mi se radujemo i uživamo, uz samu liniju bojišnice. Naravno da smo se i fotografirali, rekla sam da ću predsjedniku Tuđmanu pokazati kako se znaju zabavljati "strašni" Tigrovi. Nije bilo prilike za to. Doduše, Tigrovima su to bili doista rijetki trenuci predaha od ratnih zbivanja.

Tulove Grede - spomenici našim hrabrim braniteljima

Tulove Grede - i Bog je gradio spomenike braniteljima Hrvatske

Zamislite kako je to na velebitskom teškom terenu i na oštrim, strmim vrhovima ovih planina boraviti, a kako tek braniti domovinu, posebno zimi, uz buru, snijeg i minus 20!

Želja mi je bila otići na Tulove Grede, na najviši i jedan od najtežih položaja branitelja. Objasnili su mi da je preopasno. Stoga smo poslijepodne pekli odojke koje smo donijele, i onako svježije pečene, poslale dečkima na Tulove Grede. Naravno, bilo je i pive, kolača, kave, cigareta i pisanih poruka i pisama koje su im slali najbliži u obitelji. Konji su nosili kante s vodom koje smo dopremile iz Zagreba. Koliko sam tek bila sretna kada sam na naslovnici Večernjeg lista, koji sam kupila pri povratku iz Selina, vidjela sliku i naslov: *Tigrovi - piju kavu na Tulovim Gredama*. Na slici se vide kantice s pipama i kako Tigrovi pripremaju željenu kavu. I ne moraju štedjeti vodu. Rekoh - isplatilo se, neka se barem u predahu borbi malo raduju i zaborave na rat. To su bili neponovljivi osjećaji zadovoljstva, i iskrene ljubavi za branitelje i domovinu koja je u ovom nametnutom nam ratu ujedinila čitavu Hrvatsku.

Tulove Grede pamte brojne naše ranjene i poginule hrabre branitelje. Jedan od njih je Branko Brnčić. Kada su se vraćali s Tulovih Greda, u zasjedi su ih dočekali neprijatelji. Branka sam posjećivala u zagrebačkoj Novoj bolnici u Dubravi, dobro se oporavio. Ipak je nesretno umro nakon rata.

I moj veliki uzor Damir Tomljanović Gavran ubijen je na Tulovim Gredama 17. veljače 1994. S nepunih 26 godina. Njegovi su borci rekli da je uvijek govorio "Za mnom". Osim što je bio velik vojnik, bio je pošten i samozatajan. Premlad i prehrabar da bi umro. Kći mu se još nije ni rodila. Pamtim sprovod 21. veljače u rodnom mjestu Krivom putu pokraj Senja. Na lijesu - malo bijelo srce od ruža. A u lijesu sva naša ljubav i poštovanje. Ostavio je iza sebe veliku ljubav, Gogu, koja je bila trudna, te staru majku. Toga se dana sjetim svake godine, na taj se dan rodila moja prva unučica Pavla. Nakon što zapalim svijeće na Pavlinoj torti, i nakon veselja, u miru svog doma prije spavanja zapalim svijeću i za velikog sina naše domovine. Velebit sam nazvala svetom planinom. Svake godine kada putujem na more, i kada se vraćam s mora u Zagreb, u tunelu Sveti Rok sjetim se svih žrtava na Tulovim Gredama i glasno se molim za Gavrana i sve naše dečke koji su ostavili život na toj velikoj, nepokorenoj planini, Velebitu. To mi daje snagu, zadovoljstvo, osjećam kao da su tu sa mnom, i na neki ih način zadržavam u životu.

Te velike stijene, stošce na Tulovim Gredama kao da je sam Bog isklesao da budu spomenici svim našim braniteljima. A kada zapuše bura i užeže sunce, one hućeci podsjećaju: "Ne zaboravite nas, naši su mladi životi, naše ljubavi i nade ostali ovdje!" Na toj svetoj planini utisnuto je previše muka koje su preživjeli naši branitelji, naši mučenici i sveci. Ovdje je ostalo previše mladih života. Svi mi koji uživamo u slobodnoj, prelijepoj Hrvatskoj trebamo to pamtiti i moliti za njih. Vara li me osjećaj da smo ih zaboravili?

Klub branitelja u prostorijama HPF-a

Rat nije prestajao. Bilo je sve više ranjenih branitelja, teških pojedinačnih i obiteljskih sudbina, dečki su sve češće dolazili u naš klub HPF-a i spominjali da bi rado s njima došli i njihovi prijatelji suborci i kolege, ali ne mogu jer su teško ranjeni i leže u bolnicama. Neki su i jako deprimirani. Shvatile smo da jednima i drugima treba topla riječ, druženje, podrška. I informacija kako riješiti koji problem. Tako smo organizirale *Klub hrvatskih branitelja* utorkom poslijepodne sve do 21 sat u MZ "Knez Mislav", gdje je bilo sjedište HPF-a. Prostorije su bile premale da prime sve zainteresirane, a za prijevoz ranjenika iz zagrebačkih bolnica snalazile smo se kako smo znale i umjele. Često smo same to radile. Moj je stari Yugo prevezao više ranjenika nego sva sanitetska vozila u gradu.

**održava svaki utorak
od 17 do 21 sat**

KLUB HRVATSKIH BRANITELJA

**u prostorijama MZ "KNEZ MISLAV"
ulica Kneza BORNE 9 (bivša Solovljeva)
tel. 041/413-075 (ili dnevno od 8-15h 414-627)**

**Pozivamo invalide domovinskog rata
ili njihove obitelji, kojima je potrebna
pomoć oko ostvarivanja njihovih prava,
ali i one kojima je potrebno druženje!**

Dobro došli!

U to je vrijeme u Zagrebu boravio don Branko Sbutega, nažalost sada već pokojni, kancelar Kotorske biskupije i župnik crkve sv. Eustahija u Dobroti u Boki kotorskoj. On je 1991. godine u Padovi otvorio centar za pomoć izbjeglicama, a Hrvatima u Crnoj Gori uvijek je bio utjeha i potpora. Rado se odazvao molbi da dodje u klub i bude duhovna i moralna potpora našim braniteljima. Sjećam se da su ga često citirali ili u razgovoru tvrdili: tako je rekao don Branko! U našem su se klubu ranjeni branitelji družili s onima koji su dobili kratki dopust pa su bili u Zagrebu. Pričama nikad kraja, tu su saznavali najnovije novosti, prepričavale se strahote s bojišnice, brojile ratne pobjede...

Božić u Klubu HPF-a 1992.: Vera Špiletić, ja, Slavica Adam, Nada Krsnik, Neno Erceg, Boško Šalamon i drugi

Da ih zabavimo nabavili smo i glazbu, bilo je i jela i pića, i iznad svega dobrog raspoloženja. Poželjele smo to pružiti i ranjenicima u bolnicama i lječilištima izvan Zagreba. Nakon teških pregovora i dogovora u ožujku 1995. to nam je i uspjelo, napunili smo veliku dvoranu *Zvonimir* MORH-a ranjenicima koji su bili oduševljeni priredbom i zabavom. *Bedem ljubavi* tu je praksu nastavio.

U tim našim druženjima i zabavama u Klubu hrvatskih branitelja jednom smo dobili poklon koji nas je dobro zbunio. Mirjana je u donaciji dobila kolut sira težak 100 kilograma. Hm, kako i što sada? Dečki su se odmah snašli, posudili su veliki nož u susjedstvu, rezali sir, jeli smo, a dobar dio su odnijeli i u bolnice.

Na jedno takvo druženje utorkom stigla sam s puta, iz Italije, gdje sam tada povremeno radila za jednu privatnu tvrtku. Tri tjedna u gradu Forliju bilo mi je dovoljno da i tamo sakupljam donacije. Donijela sam mnogo lijepe nove dječje odjeće. Iz bolnica smo dovozili ranjene branitelje koji su roditelji, pa je svatko odabrao za svoje dijete što mu treba. Sa mnom je došla i gospodja Levana, Talijanka, koja mi je pomagala, i divila se. U klub je došao i Ivan G. sa suprugom, živjeli su u zagrebačkom naselju Utrini. Bilo mi je jako drago da ga ponovno vidim, zblížili smo se u tim druženjima i akcijama. Došao je do mene, pa mi u povjerenju tiho kazao:

“Gospođo Katarina, jučer mi se se dogodilo nešto strašno!” Pretrnula sam i upitala ga što je to bilo.

“Pogazio sam si oko!”

Sva sam se stresla, radilo se o meni bliskoj, dragoj osobi. Onako umorna od puta i zbunjena nisam znala bih li plakala ili se smijala. Ništa mi nije bilo jasno. Poslije mi je Ivan objasnio da ima umjetno oko i da mu je ispalo kada ga je čistio. Tražio je po podu i slučajno na njega stao. No, utješio me, otišao je odmah u hitnu ambulantu i dobio novu očnu protezu. Nasmijao me, ali uz smijeh i plačem, jer uz Ivana mislim na sve naše ranjene mladiće koji su puno toga žrtvovali za našu slobodu.

Klub branitelja HPF-a, 1993.

Piknik na travi za naše ranjenike - do *Srndaća* i na nosilima

Prijateljica i članica HPF-a Mirjana Hribar bila je žena posebno draga i osjećajna duša, ali ujedno i vrlo tvrdoglava i poduzetna, često s najluđim idejama koje sam čula. Vjerujte mi, mnoge je i ostvarila. A mi smo joj zdušno pomagale. Tako je jednog dana lipnja 1993. predložila: Pokretne ranjenike odvest ćemo na izlet! Treba im promjena, friški zrak i sunce. Lipanj je, možemo biti u prirodi! Počinjemo organizirati piknik. Dobile smo autobus, mislim od Ministarstva obrane (MORH) i prvo smo otišle po ranjenike u Novu bolnicu u Dubravi. A tamo su nas čekali i oni na nosilima, u kolicima, neki bez nogu i ruku, mnogi koji su jedva hodali.

Nepredviđeni problem, na nosila nismo računale, ali dečko je žarko želio u društvo, na zrak. Nekako smo sve smjestile u autobus. Slijede bolnice u Božidarevićevoj, Draškovićevoj i druge... Puni smo i krećemo. Cilj je Lovački dom u Samoborskom gorju-*Srndać*. Tamo su nas već dočekale naše članice koje su prije stigle i pripremile hranu i piće, a poduzeće Imes pobrinulo se za najbolje hrenovke koje sam ikada jela.

Dobro se zabavljamo na izletu, ljeto 1993.

Ranjenici su bili oduševljeni, a tko je mogao sjediti na travi imao je pravi piknik. Kao u filmu, u šali su komentirali naši mladići. I dodali su da ovako nešto novo i zanimljivo nisu ni sanjali. Iz bolničke svakodnevice i jadanja stigli su u gorje, u šumu na svježiji zrak, sunce i lijepo druženje. Slušale smo prepričavanje

ratnih zгода, ali i viceve, ljubavne dogodovštine, a na kraju su zapjevali sa sastavom *Hrvatski baruni* koji nas je pratio. Zahvalili su nam riječima da su se preporodili i da će sada lakše izdržati nadolazeće dane liječenja.

Piknik za ranjenike u *Srndaću*, ljeto 1993.

Na pikniku u majici HPF-a, 19. lipnja 1993.

Mnogi su bili iz BiH: Usora, Travnik, Žepča, Bapska... I oni su molili da pokušamo pronaći njihove obitelji, žene, djevojke, majke, djecu... I da pokušamo saznati kako su, jesu li izbjeglice i gdje, i molili su da obitelji javimo u kojoj bolnici leže i da se oporavljaju. Najteže je, kazali su, kada ništa ne znaš o najmilijima, a sam si i bolestan i nitko ti ne dolazi.

Jasno, o svemu se pročulo pa nismo mogle stati samo kod jednog izleta. Slijedio je izlet u Koprivnicu. Pa onda posjeti svim topicama. Nije nam ništa bilo teško organizirati, ni sve svoje slobodno vrijeme biti s njima, jer ljubav koju smo imale za njih bila je velika. I radost darivanja i pomaganja, jer na kraju ne znaš tko je sretniji, mi koji dajemo ili oni koji primaju potrebno i od srca darovano.

Dogovor za akcije u klubu HPF-a

HPF-ove akcije za djecu - nekoliko meni dragih

Djed Božićnjak i dječja radost na Božić 1993.

“Kako je Djed Božićnjak znao da želim medu?” pitao je ozarena lica dječčćić koji je u naručju čvrsto držao svoj zamotani poklon, iz kojega je virio raskuštrani pliřani medvjedić.

Drugi je mali fakinčić ushićemo vikao majci da mu je Isusek donio punu vreću bombona i čokolade, i još k tome pravi mali autić na baterije. Djevojčica s plavim kovrčama i velikim plavim očima, mislim da se zvala Marija, divila se lutki i zimskoj potkořulji, a u paketu je bila i lijepa slikovnica.

Te i slične vesele glasiće i priče sluřala sam jedne divne večeri u Gradskoj kavani kada smo 20. prosinca 1993. organizirali rani Božić za 350 malih prognanika koji su privremeni dom našli u Zagrebu.

Proslava Božića 1993., razdragana djeca u Gradskoj kavani

Tijekom tih ratnih godina i mi řene u HPF-u pomagale smo i prognanicima, posebno djeci. Teřko je bilo gledati ljude koji su goli i bos, često samo s jednom

jedinom plastičnom vrećicom u kojoj je bilo sve spašeno blago njihova života, dolazili u Zagreb. S njima su bila i djeca. Od veselih razigranih mališana ratne su ih nevolje pretvorile u šutljiva, prestrašena mala bića. Mnogi su se liječili u bolnicama na dječjim odjelima, s ranama u duši i na tijelu. Kada bismo dobile ili nabavile donaciju za djecu, davale smo onima kojima je bilo najpotrebnije. A djeca nisu imala ništa, a trebala su sve - od trenirki i tenisica do igračkaka, bilježnica i knjiga za školu. I toplu riječ, utjehu. Kada im već nismo mogli izliječiti traume, pokušale smo im veselim priredbama i poklonima malo ublažiti tugu. Posebno su nam na srcu bili mali Vukovarci. Tako smo uoči Božića 1993. organizirale pravu božićnu svečanost za djecu u zagrebačkoj Gradskoj kavani. Organizirale smo lijepu predstavu i pripremle 350 poklon-paketa koje je dijelio Djed Božićnjak. Veselile smo se zajedno s djecom.

Bilo je još sličnih akcija. Iznenadila su nas djeca iz Švicarske (nažalost ne sjećam se imena grada i škole), kada su u školama sakupljala poklone za našu djecu u Hrvatskoj. To su radila i djeca u mnogim školama u Hrvatskoj, ali nas je posebno radovalo da s našim stradalnicima suosjećaju i namlađi u svijetu. Na uputi je pisalo da, uz igračku i odjeću, u paketić stave i nešto slatko, svijeću, čestitku i pisamce djetetu kojemu to šalju za Božić. I tako je jednog dana u prosincu 1993. na Velesajam stigao čitav kamion pun većih i manjih zamotanih paketa raznih boja, sve se sjajilo od svjetlucavog papira i dječjih dobrih želja. Bilo je tu i bicikala. Sve je to lijepo, ali moramo preko noći naći prijevoz za 700 božićnih paketa. U Vinkovcima nitko ne diže telefonsku slušalicu, što i nije čudno u gradu koji je dobro osjetio što je rat, jedva dobijem župni ured, i svećenik organizira prijevoz. Tako je 700 veselja otputovalo djeci u Vinkovce, Osijek, a mislim i u Laslovo. Bio je to sretan Božić za tu djecu koja su dobila ne samo poklone već i pisma suosjećanja, podrške i ljubavi nepoznate dječice tamo daleko u Švicarskoj. To su doista bili pokloni ljubavi!

Brinuli smo i o djeci u bolnici u Krapinskim Toplicama

Članice HPF-a srčano su brinule i pomagale i djeci u školi u bolnici u Krapinskim Toplicama. I dok se sjećam tih godina kada smo tu bili svakog tjedna barem jedanput, naviru mi slike te ranjene i bolesne dječice ili dječice bez roditelja, kojima je ljubav i pažnja bila itekako nužna.

Dijeljenje poklona djeci na Božić u bolnici u Krapinskim Toplicama

Moje su prijateljice iz HPF-a neumorno pomagale i djeci i u ovoj i u drugim bolnicama, izbjegličkim centrima, u domovima... često zajedno s mnogim školama u Hrvatskoj. Neumorno su to radile Marta Kakša, Katarina Bojšić, Mirjana Hribar, Kajdi Šalvetija i druge. Ova fotografija iz bolnice u Krapinskim Toplicama, kada smo zajedno dočekali Božić 1993. (zajednička misa za sve nas), neka nas na to podsjeti, i na nezaboravne dječje osmijehe radosti i zahvalnosti.

S nekoliko ranjenih branitelja u Krapinskim Toplicama privremeno su živjele i njihove prognane obitelji

Veselija strana rata

Poculica, tamburica i zlatne niti narodnih nošnji

Sastajale smo se svakog utorka u našem klubu HPF-a, u Mjesnoj zajednici “Knez Mislav”. To je bilo naše mjesto dogovora za akcije, rješavanje administracije, pisanje potvrda i zahvala donatorima, jer je naša vrijedna, uvijek puna ideja i dobre volje predsjednica Dunja Vatovac pazila da sve bude zabilježeno i ode u prave ruke, onome kome je i namijenjeno. I tako je jednog utorka 1992. godine u našu prostoriju ušla gospođa Katica Bobinac, prognanica iz Petrinje, smještena u prognaničkom centru u Kosnici. Rekla je da je čula za nas i da bi se i ona nama rado pridružila u akcijama. Ispričala nam je svoju tužnu priču kako je morala pobjeći samo s vrećicom najnužnijih stvari, ali pri tome nije zaboravila “poculicu” ni tamburicu. “Ima žena koje znaju raditi dobre kolače, imam i muzikaze, folkloraze, svi će oni rado pomagati.” S veseljem smo prihvatile njezinu ponudu. Kao i mnogi prognanici, i gospođa Katica je u tom ratu ostala bez sve imovine, ali je imala volje da svoje veliko srce podijeli s onima kojima je još teže. I tako su njezini tamburaši s nama počeli odlaziti u bolnice i zabavljali su ranjenike, a braniteljima se to jako svidjelo. S njima su dolazili i glumci, pjevači i drugi koji su rado svoje vrijeme i umijeće podarili onima koji su nas branili. Tako smo im barem na sat-dva otjerali njihove nevolje i tužne misli, a njihov smijeh i veselje nama su bili naša nagrada, vrijednija od zlata. Svima je dobro došao predah od često nemilosrdne i bolne svakodnevice. S glazbom stigli su i dobri domaći kolači, ali i narodne nošnje Ljubice Šprišić iz Hrastelnice, mjesta blizu Siska. Ona je vodila svoje kulturno-umjetničko društvo (KUD), svoje folkloraze koji su često nastupali na našim zabavama za ranjenike. Gospodja Katica odvela me u kuću gospođe Šprišić. A kuća je bila puna prekrasnih nošnji kakve do tada još nisam nikada vidjela. Nošnje pune bogatog veza, ruže su vezene u raznim bojama, a bilo je tu i zlatnih niti.

Gledam poculice (male izvezene kapice u posavskoj nošnji), oplećnjake-oplećake (to je prsluk, vrsta bluze s dugačkim širokim rukavima). Tu su i fertuni (pregače), rubače-suknje i podsuknje, zobuni ili prsluci bez rukava, pa peče (rubac)... i s tugom mislim kako takva hrvatska tradicijska baština nestaje u spaljenim i razrušenim kućama. Kuća se može ponovno izgraditi, ali nenadoknadivo je ono što je izgorjelo, a stoljećima su ga stvarale i s ljubavlju čuvale generacije hrvatskih žena. Nestaju tamburice, gusle, nošnje, stolnjaci, jastučnice, pregače, suknje, dukati, tradicijski nakit... koji su dio hrvatskog identiteta.

Na proslavi u Dužici - KUD *Posavke* iz Hrastelnice, voditeljica Ljubica Šprišić

Nešto od toga možemo vidjeti, o tome učiti i za mlađe generacije sačuvati u emisijama koje je za Hrvatsku televiziju pripremila Branka Šeparović u emisiji *Škrinja*. Ne znam kako i gdje to sve ona nalazi i snima sve te naše odlike i različitosti tradicijske kulture, ali joj se divim, jer bilježi što su vrijedne žene uradile i sačuvale za hrvatski identitet, ono što u srpskoj agresiji nije uništeno, a zvalo se i zvat će se HRVATSKO.

Dužica, 1995. Prva sdesna Katica Bobinac, prognanica iz Petrinje, zaslužna za mnoge zabave za naše branitelje, posebno ranjenike, i za dobre kolače

Za dobru zabavu potrebni su samo dobri ljudi dobre volje i otvorenog srca

Iz Hrastelnice se vraćamo u Zagreb. Vozimo se posavskom ravnicom između Petrinje i Velike Gorice kada Katica odjednom vikne: Stani! Zaustavim naglo automobil. Vidim natpis sela - Dužica, a restoran ispred kojeg smo stali zove se *Stari trami*. U okolici gledam prilično zapušteno selo, s nekoliko posljednjih slikovitih drvenih kuća tradicionalne gradnje u tom dijelu Hrvatske. Katica je poznavala vlasnika restorana Stjepana Piškora, zvanog Bambino, pa smo počeli pričati. Pijemo kavu, a ja gledam prostrani restoran i pomislim da bi tu mogla biti lijepa zabava za naše branitelje. Gospodin Piškora je rado prihvatio molbu da u restoranu organiziramo zabavu za ranjenike sisačkog i velikogoričkog područja. Plan smo u tren smislili. Ranjenike će pozvati na proslavu i okupiti HVIDRA na tom području (udruga hrvatskih vojnih invalida Domovinskog rata), a nas dvije smo u Velikoj Gorici i okolnim selima u poduzećima i većim tvrtkama od vrata do vrata molile pomoć za tu zabavu. U Velkomu nas je dobro razumio Štef Vujnović, a onda smo došle i do Autokuće Štarkelj, zastupnika proizvođača automobila marke Renault. Vlasnik Vladimir Štarkelj stariji bez puno pitanja dao je sve što je imao u novčaniku.

Veselje u restoranu Stari trami, Dužica, 1995.

I tako smo malo-pomalo sakupile dovoljno hrane, i pića za zabavu, što su za goste pripremile kuharice restorana *Stari trami*. Ljubica Šprišić dovela je svoje tamburaše, pjevače i folkloriše u prekrasnim živopisnim narodnim nošnjama. Bili su tu i *Hrašćanski čestitari*, KUD *Posavke* iz Hrastelnice, mesar Fiolić, i pjevač narodne glazbe Ćiro Gašparac... Svećenik Josip Frkin iz Velike Gorice nadahnuto je govorio ranjenicima koji su ga pozorno slušali. Posebno nas se dojmilo kad je rekao: “Ja volim vaše rane, kao Isusove rane.” Blagoslovio je hranu, izmolili smo Očenaš, a onda je počela zabava. Uz dobro jelo, piće, glazbu i priču vrijeme nam je brzo prošlo. Dečki su za-

pjevali i popularne domoljubne pjesme, koje su nastale uoči ili u ratu i koje su svi za vrijeme Domovinskog rata rado slušali i pjevali. Godile su duši i srcu, a ujedno su jačale duh, ponos i nadu. Tako su lijepo pjevali da smo im se i mi pridružile. Počeli smo s *Mojom domovinom*, a onda su na red došle i *Od stoljeća sedmog*, *Hrvatine*, *To je tvoja zemlja*, *Ne dirajte mi ravnicu*, *To je zemlja gdje žive Hrvati*, *Mi smo garda hrvatska*, *Gospodine generale*, a završili smo pjesmom *Bože, čuvaj Hrvatsku*.

Gospodinu Štarkelju Katica je poslije odnijela zahvalnicu i fotografije sa zabave.

Slučajnost ili sudbina, ali obitelj Štarkelj ponovno je ušla u moj život. Od prijateljice Polone Jurinić saznala sam da je gospodin Štarkelj stariji sa sinom, također Vladimirom, došao u Slovenski dom u Zagrebu. I on je Slovenac, iz Logarske doline. Moj donator. Polona je 2007. dobila poziv da dođe na proslavu Uskrsnog ponedjeljka u selo Mičevec, u Turopolju blizu Velike Gorice. Pozvala je i mene. Slavili smo u domu kulture, crkva se još gradila, a svetu misu služio je nadahnuto svećenik Josip Kidjemet. Nakon toga počela je proslava. Upoznala sam i mladog Vladimira Štarkelja, on je vodio crkveni zbor i folklor. Svidjelo mi se kako su lijepo pjevali i plesali pa sam predložila da im u goste dođu moji iz mog rodnog mjesta, Predgrada. Oni tamo već stotinjak godina njeguju domaću pjesmu i ples. I već sljedeće godine za Uskrs to smo i ostvarili. Došli su i moja sestra, šogor i mnogi moji dragi susjedi. Misa je služena i na hrvatskom i na slovenskom jeziku, tako se i pjevalo. Iza privremenog oltara visjele su tri zastave - hrvatska, zatim Države Vatikan i slovenska. Jedino ona može stajati između dvije države, pomislilih, jer Sveta Stolica ne razdvaja već spaja.

KŠD Predgrad (Slovenija), Mičevec, 2007.

Ako mislite da je tu kraj druženju, varate se. Moji su Predgrajci, kako ih u Sloveniji zovu, pozvali u goste Mičevčane. Dogovorili su se da početkom srpnja te godine dođu u Sloveniju. U tim druženjima prijateljila sam se s obitelji Štarkelj i saznala da njihovu drugu prodavaonicu automobila, onu u Zagrebu, vodi mladi Vladimir. Na dobre ljude možeš se uvijek osloniti. Nakon što su u BiH i Srbiji uhićeni naši branitelji Tihomir Purda (2011.) i Veljko Marić (2010.), opet nam je pomogla obitelj Štarkelj. Naime, Dunja Vatovac i ja htjele smo posjetiti supruge tih branitelja i njihovu maloljetnu djecu. U takav posjet ne možeš bez darova. Ponovno tražimo donatore. Mladi Štarkelj bez problema je za svaku majku dao nešto novaca. Rekla sam u sebi-kakav otac, takav sin. Da nam je više takvih očeva i sinova u Hrvatskoj, poštenih i vrijednih ljudi dobra srca, život bi u Hrvatskoj bio puno bolji.

A prijateljstva između dviju država se nastavljaju. I kod nas u Sloveniji i u Mičevcu u Hrvatskoj u proljeće se slavi sveti Juraj. Tako su Mičevčani nastupili s folklorom u Crnomelju. Svima je to bilo veliko veselje, jer Mičevčani imaju bogate narodne nošnje i originalne plesove i pjesme, koje su sve zadivili. Moji Belokranjci imaju jednostavnije nošnje. To je oduvijek siromašan kraj, tu nije bilo industrije, a škrtu zemlja dozvoljavala je samo slabu poljoprivredu. Eto, i po nošnjama se vidi bogatstvo, odnosno siromaštvo kraja iz kojeg ljudi dolaze. I ovo prijateljstvo, kao i moji ratni susreti i doživljaji, uče me da se pravo bogatstvo krije u srcima ljudi, u njihovom poštenju, rodoljublju i domoljublju.

Prva svadba - 18. rujna 1993.

U tim ratnim godinama nismo ni sanjale da ćemo organizirati i svadbe za naše branitelje. A kada je to postalo stvarnost, bile smo izuzetno sretne. Tako smo prvu svadbu organizirale u dvorcu Brezovica u okolici Zagreba, i to za dvoje ranjenika koji su se upoznali i zavoljeli na liječenju u Krapinskim toplicama. A kako je sve počelo?

Anđa Čakarić je iz okolice Jajca, stradala je na zadatku. Srpski joj je avion mitraljezom odsjekao nogu, dio šake, a teško je ranjena i po truhu. Spasio ju je brat u posljednji trenutak. A Božo Perhot je zagrebački dečko, koji se kao dobrovoljac uključio u obranu napadnute domovine i kao pripadnik 1. gardijske brigade u rujnu 1991. teško je stradao u Čovcu kod Okučana. Snajper mu je smrskao dio glave pa je bio dugo u komi. Poslije je učio hodati, čitati, govoriti. Nakon liječenja u zagrebačkim bolnicama, završio je na oporavku u Krapinskim toplicama. I tu je upoznao malu mršavicu i ljepoticu Anđu. I rodila se ljubav.

Često smo dolazile u Krapinske Toplice posjetiti i darovati bolesne branitelje. Tako smo Dunja Vatovac i ja i ovaj puta uz darove dovele i glazbu, a pjevao je Zlat-

ko Pejaković. Usred zabave Anđa i Božo pozovu me da sjednemo na mirno mjesto, jer da me žele nešto zamoliti. I onda saznam da se vole i žele se vjenčati, a mene mole da im budem kuma.

“To mi je velika čast”, odgovorim, “ali vi trebate bogate kumove da vam financijski pomognu.”

“Mi trebamo vaše srce, financije će već doći, kao i naša beba”, odgovori iskreno Anđa koja je već bila trudna, čekala je malog Janka.

Anđa je imala srce za čitavu Bosnu i Hrvatsku zajedno. Voljela je Božu, iako nije više znao pisati, nije ju mogao zagrliti s obje ruke (jer mu je jedna ostala oduzeta), voljela ga je, iako je teško hodao (rezultat ranjavanja glave bila je i ranjena noga i živac u nozi). Ali što je to prema pravoj ljubavi, pitala je Anđa.

I počele su pripreme u HPF-u. Svi smo rado pomagali jer je to bila lijepa ljubavna priča u ratnom vihoru. Nije lako pripremiti svadbu. Gdje smo god pitali, svi su rado dali koliko su i što su imali. Jedan salon vjenčanica poklonio je mladenki vjenčanicu, Frizerski salon Nena, tada u Varšavskoj ulici, vlasnice Nevenke Paić, napravio im je frizure, i uz to među mušterijama i u susjedstvu skupljao novac za darove, a postolar u Radićevoj poklonio je malu cipelicu Anđi za svadbu. Pomogla je i gospođa Popović koja je u Dubravi, u Studentskom gradu, imala butik za bebe i krštenja, i mnogi drugi. Evo što je o tome napisala M. Zouhar u Vjesniku u reportaži o toj svadbi:

Pokloni za mladence

Svadbeno veselje održano je u Splendidu restoranu u dvorcu Brezovica, uz svesrdnu pomoć direktora Josipa Prke, Agrokror je dao cvijeće za salu, a cvjećarnica „En“ darovala cvijeće. Iz udruženja taksi prijevoznika Boris Beloša u taksiju 233 vozio je mladence, a Nikola Ikodimović s taksijem 1918 goste. Pekar Vladimir Šubić iz Trnjsanske 39 poklonio je svadbenu tortu i kolače, a cafe-bar „Neda“ s Trnja piće, dok je Ivica Krvavica dovezao 17 gajbi piva iz pivovare.

Anđi je butik „Elle“ iz Vlaške 70 posudio vjenčanicu, a butik „Vesna“ poklonio vjenčane cipele. Iz trgovine u Bakačevoj 5 stigli su ukrasi, a butik „Charlie“ poklonio je hlače i bazu. „Viktorija“ iz Gundulićeve darovala je odijelo za Božu, a krznarija Tomić bundu. No to nije sve.

Vlasnica frizerskog salona „Nena“ u Varšavskoj u tri je dana od znanaca, prijatelja i mušterija skupila 3,5 milijuna dinara, te poslala čestitke mladencima. U Dubravi pred matičnim uredom svadbenu svitu dočekala je obitelj Olge Verieš i uz kratku čestitku mladencima poklonila 100 dolara, Trgoplasman d.d. uplatio je milijun dinara, a poduzeće Rubi „Big Star“ 500.000, Ina Inženjering 100 DEM, a poklone su dali i Zepter, Kemoboja, Kondol, te Anić commerce. Katarina Bojčić na području Nove Gradiške sakupila je mnoge donacije. Hrvatska pozadinska fronta zahvalila je svima koji su poklonima darivali mladence.

Božo je poželio da svadba bude u dvorcu Brezovica, gdje je radio prije rata. I to je organizirano. Nakon matičara crkveno su se vjenčali u crkvi sv. Leopolda Mandića u zagrebačkoj Dubravi. Mladi su bili prelijepi, sretni i veseli. Povorka se vozila gradom, taksisti su se nadmetali tko će ih voziti i koliko, a cvjećari su Anđi nudili svadbene buketiće. A onda smo stigli do dvorca. Svadba kakva se samo

može zamisliti, uz puno jela, kolača, pića, dvije žive glazbe... Anđa je već imala protezu umjesto noge, ali nisu mogli zaplesati, iako su to žarko željeli.

Zabavljali smo se do ranog jutra. A svatovi su stigli iz svih krajeva Hrvatske. Došao je i draguljar iz Vodica Vinko Gulin, koji je mladoj i meni, kumi, poklonio naušnice. Donatori su i tog dana i poslije slali poklone i novac: ponovno sindikat SDK(FINA), Croatia i PIK iz Nove Gradiške, Marli trgovina i drugi, ne sjećam se svih imena, ali hvala svima.

Prvi njihov sin, Janko, rodio se krajem prosinca 1993. Krsna kuma sada je bila Dunja Vatovac. Nakon nekoliko godina rodio se i Martin. Mlada majka Anđa, iako samo s jednom zdravom nogom, često i uz bol zbog proteze, sve je stizala obaviti. Sjećam se veselih rođendanskih slavlja i njezinih finih francuskih salata, kolača i

torti, i pune kuće gostiju. Stigla je na sve sastanke u školama, a Božo je vozio dječake na nogomet, to su posebno voljeli.

Eto, sve se može kada je ljubav u kući.

Bilo je još svadbi

Andina i Božina svadba svidjela se i drugim ranjenim Tigrovima. Javio se i Zlatko Lacković, teško ranjen također u blizini Okučana (selo Bročice). U pokušaju da uništi srpski oklopnijak zaustavile su ga teška strojnica i granate. Ostao je nepokretan, kvadriplegičar, ali svejedno optimist. I u njegovo srce ušuljala se ljubav imenom Silvija. Pa kako ne bismo i njemu organizirale svadbu? Jesmo, 2. srpnja 1994. Bila je u Pisarovini, a kuma je ovog puta bila Slavica Adam. Svadba je bila ogromna, 400 svatova, puno jela, pića, cvijeća, svadbenih poklona raznih donatora... tri glazbe, a mladenci ni na ovoj svadbi ne mogu plesati. Zlatko je svima izmamio suze kada je, uz pomoć prijatelja, na svadbu došao na svojim nogama. Svi smo se na svadbi dobro zabavili.

Svadba Silvije i Zlatka Lackovića

Za kratkog odmora zaustavi me mladić i pita jesam li ja iz Hrvatske pozadinske fronte? Odgovorim da jesam.

“Gospođo, ja sam pio najbolju pivicu u životu na Tulovim Gredama, pivu koju su nam poslale vaše ženske! A tek ono pisamce koje su poslale, dalo nam je snagu i volju da nastavimo. Ne znam kako da zahvalim. A tek odojak, najbolji u životu!”

Dok slušam mladog branitelja, u meni raste ponos. Da, ja Slovenka i sa mnom Slavica iz HPF-a, mi smo to poslale dečkima na Tulove grede. U dvorištu vikendice gdje smo bile smještene u Selinama, dok se pekao odojak, na koljenima sam napisala na papiriću da ih volimo i mislimo na njih, neka znaju da nikad nisu sami, da su s nama u mislima i molitvama. I to smo s pečenim odojkom i drugim poklonima poslale braniteljima u planinu, na položaje, na opasne Tulove Grede. I dok se prisjećam Selina i Tulovih Greda na surovom Velebitu, taj mladić zove još jednoga da nam priđe. Nakon što je saznao tko sam, taj drugi branitelj kao iz rafala izusti:

“Gospođo, ja imam ruke, uši, nos, bubrege, sve prste na rukama i nogama. Ja, i mnogi branitelji to možemo zahvaliti vama ženama iz Hrvatske pozadinske fronte. Vi ste nam u rovove poslale one male crne vrećice koje smo trljali i koje su nas grijale. Stavljali smo ih i u cipele ili na bubrege. Dobro su nam došle i na straži na čukama. Posuđivali smo si međusobno i tako se spasili. Hvala vam!”

Sjetila sam se tih vrećica veličine 20 x 30 cm, u njima je bilo nešto slično sitnom pijesku i kada su to branitelji trljali među rukama, ugrijao se čak do 40 stupnjeva. Moja prijateljica i članica HPF-a Nives dobila je mnogo takvih vrećica, možda i tisuću, kao donaciju poduzeća Metalac iz Vrbovca.

Takvi slučajni susreti i potvrde da činimo dobro davale su nam snagu da nastavimo. A oni su to zaista zaslužili.

Prijatelji Tigrovi, koji su pomagali branitelju - mladoženji Lackoviću, pripremaju se za svadbu

Za blagdane s našim braniteljima na bojištu i s ranjenicima u bolnicama

Nezaboravni Božić i Tiha noć u Krapinskim Toplicama 1993.

Autobus je klizio na poledici, ali su putnici u njemu bili dobre volje. Pjevali su i šalili se, uz povike: Kada nas nisu dokrajčili "čede", neće ni ova poledica! Počeo je padati snijeg. Pomislili smo, bit će ovo pravi Božić. Približavamo se Krapinskim toplicama, još samo da se spustimo u samo mjesto i bolnica je tu negdje. A s nama u autobusima stižu ranjenici iz zagrebačkih bolnica i Stubičkih toplica. Nestrpljivo ih čekaju ranjeni branitelji koji se oporavljaju u Krapinskim Toplicama. Svi zajedno dočekat ćemo Božić. Jest da će nam stići dva dana prije, ali neka, važna je dobra volja. Tih dana uoči tog najradosnijeg katoličkog blagdana razmišljale smo u HPP-u kako je na blagdane najteže onima koji nisu s obitelji i najmilijima, pa smo im htjeli na neki način ublažiti tugu i samoću. Dovoljno je da su ranjeni, mnogi i daleko od doma, ili bez doma, ne znaju za svoje obitelji, ne znaju hoće li moći više hodati, raditi, a stiže Božić koji bi trebao donijeti puno ljubavi, nade, suosjećanja i mira.

Krapinske Toplice uoči Božića 1993.

Dobro smo organizirale proslavu. Stižu i glumci, pjevači, donatori, naša članica Katarina Bojšić iz Nove Gradiške stiže s pečenim mesom i KUD-om, evo nam i glazbe, Nada Majer s velikom donacijom knjiga, Vera Stanić donosi dekubitus jastuke, stižu i druge donacije, a mi smještamo otprilike 400 ranjenika i dvorana je prepuna. Prije toga obilazimo nepokretne ranjenike po sobama, s nama je i svećenik, a uz nas darove dijeli Djed Božićnjak.

“Evo nam Isuseka”, kažu dečki, sa suzama u očima. A usta se smiješe, sretni su i smireni. Ne tuže se na bolove i tešku sudbinu, znaju nositi svoje rane. Nama je njihova suza radosti u oku značila više nego sve zahvale na ovome svijetu. Bila je to radost cijelog svijeta, kao da smo im u očima vidjele sve zvijezde koje su sjale te noći na nebu i Kraljevima svjetlile da daruju Isusa. A nama ženama HPF-a ranjeni branitelji bili su ranjeni Isus.

U velikoj dvorani bolnice u Krapinskim Toplicama služena je sveta misa, uz molitvu za sve naše branitelje. Na stolovima je, uz bakalar, bilo i božićnih kolača koje smo donijele, mesa i francuske salate, te drugih jela koja se pripremaju za Božić. Ispred svakog branitelja na stolovima stoji 400 malih keramičkih kućica sa svjećicama unutra, da im dočara ugođaj doma. To je bio naš poklon. Polako gasimo svjetla u dvorani i ostaju tinjati samo te male lučice koje kroz otvore u kućicama stvaraju nestvarnu, tajanstvenu i svetu atmosferu. Naša poznata slavonska pjevačica Vera Svoboda u narodnoj je nošnji, oko nje je mnogo djevojaka u nošnjama, i ona počinje tiho pjevati nezaobilaznu božićnu pjesmu u svim domovima u svijetu - *Tiha noć, sveta noć...* Muk u dvorani. Doista sveta noć. A onda smo svi zapjevali hrvatske božićne pjesme *Narodi nam se, Radujte se narodi...* i sve po redu... Oči nam suze od radosti jer osjećamo bliskost i radost tog blagdana. Plačemo i od tuge, sjetili smo se branitelja koji na zimi u rovovima dočekuju najradosniji katolički blagdan. Razmišljam o ranjenim braniteljima koji se liječe u ovim toplicama i o drugima koje smo dovezli na zajedničku proslavu. Koliko ljubavi imam za njih! Ima ih sa svih hrvatskih bojišta, ali i branitelja iz BiH koji su branili domovinu: najviše iz Žepča (Franjo Jurić iz HVO 111. brigade), pa Brčko, Derвента, Čapljina, Kiseljak, iz Novog Travnika je Marinko Jurišić, s nama je i mladi Zdravko Vidović iz Posavine... Ima i Muslimana Bošnjaka koji su nas branili, čak je i jedan dečko iz Beograda.

A onda je počela vesela zabava. Zasvirao je KUD, a prvi je zaplesao ranjeni mladić iz Đakova Mirko Pavić, unatoč fiksatorima i šipkama u jednoj nozi. S nama je, kao i svaki put kada dodjemo u Krapinske Toplice, i ravnatelj bolnice Marcel Majsec.

Zaboravili smo na vrijeme, vidimo da se dečki zabavljaju, da su sretni, razdragani. I kada mi se danas misli vrata na taj Božić, preplavi me radost i osjećam čast

Božić za ranjenike u Krapinskim Toplicama 22. prosinca 1993.

da sam mogla potaknuti sreću u braniteljima kojima je tada bila toliko potrebna. Nakon ponoći trebalo je ipak krenuti natrag. Tu su i ranjenici koje treba vratiti u bolnice, a vrijeme je pravo zimsko. Poledica, a snijeg ponovno počinje padati.

Pravi, divan rani Božić 1993. u Krapinskim toplicama. Često ga se sjetim, tih toplih susreta s našim braniteljima, njihovih osmijeha i radosti, hrabrosti, i onog osjećaja koliko sam radosti, ljubavi i sreće držala u rukama, koliko sam ih davala i još više dobila te božićne noći.

Prevezli su nas dečki iz Tigrova do jedne isturene točke na bojištu. Tu je bila napuštena kućica pokraj pruge, koju su branitelji očistili i uredili. Pozdravila nas je prelijepa djevojka, Tigrica Sanja, koju su zvali "Plavi anđeo". Bili su tu i Neno, Baja, "Presvetli", "Žuti" i drugi branitelji. Nakon jela i priča, da prekinem galamu, viknula sam: "Tko treba čarape? A tople pulovere?" Nastala je strka i gužva, jer to je uvijek potrebno, posebno zimi. Nakon što smo to podijelile, zaviknem: "Tko hoće naše majice HPF-a?" Nastala je još veća gužva, te majice su svugdje bile najdraži poklon. Kada su došli na red kolači, nisam morala vikati da se graja stiša i da me svi čuju, sami su pitali ima li što slatko, jer znali su da bez toga ne dolazimo. Ponovno gužva, svi vole kolače, nikada im dovoljno. Podijelile smo posljednje kutije s kolačima, uz poruku da ove posebno zamotane i spremljene suhe božićne kolače ne diraju prije Božića, jer nećemo stići ponovno doći. Obećali su. Željele smo da osjete da nisu sami ni zaboravljeni, iako daleko od doma u tim blagdanskim danima. Tko zna jesu li uspjeti održati obećanje.

Tigrovi i HPF, Ogulin, 1993.

Cvjetnica u Ličkom Lešću i Generalskom Stolu 1994.

U korizmeno vrijeme u ožujku te godine odlučile smo obradovati branitelje u Generalskom Stolu i Ličkom Lešću. Idemo na Cvjetnicu, rekosmo. Uz uobičajene darove i najpotrebnije stvari znale smo da za uskrсне blagdane ne možemo doći bez maslinovih grančica i uskrsnih pisanica. Otišla sam na jednu od zagrebačkih velikih tržnica, na Kvaternikov trg, i ženi koja je prodavala grančice ispričam za koga to kupujem, da se mi žene iz HPF-a spremamo za Cvjetnicu braniteljima na ratište. Odmah mi je, hvala joj, poklonila sve maslinove grančice koje je imala, a bilo ih je dosta, uz riječi “Evo vam gospođo, nosite sve, neka ih čuva Isus. I oni trpe za nas kao što je trpio Isus na križu za nas, samo prvo blagoslovite te grančice!”

Dobila sam negdje i čitavu košaru jaja. Eh, sada je to trebalo bojiti. Bila su svježa i pucala su dok sam ih kuhala. Izvadila sam sve lonce u kući, isprobala razne tehnike i taktike, trajalo je to čitavu noć, no na kraju je bilo dosta lijepih pisanica.

I evo nam Cvjetnice 27. ožujka 1994. Tigrovi su nam osigurali kombi i vozača, a s nama je ponovno išao Ivica Matošević, tada još poručnik. Utovarili smo sve stvari i krenuli. Iz HPF-a bile smo Nada Krsnik, Slavica Adam i ja. Dečki su nas srdačno dočekali, bilo im je drago da smo s njima na taj blagdan. Nakon što smo im predale donacije, zajedno smo pekli odojak i janje. Oh, bilo je i šale i smijeha. Nikako dočekati da se to ispeče. Jedan je branitelj razgledavao pisanice: “Ja sam mami odmalena pomagao farbati jaja i u tome sam vraški uživao. Uvijek sam nekoliko i polupao. Baš volim Uskrs. A volio sam i kucati se s jajima, uvijek sam pobjeđivao. A sada već godinama ne mogu, u ratu sam”, glas mu je pomalo tužan, ali je pohvalio moje pisanice, da su lijepe. Braniteljima je bilo najdraže što su dobili maslinove grančice, pisanice i krunice. Ljubili su ih, stavljali na kape, u džepove, na grudi, sa željom da ih čuvaju od zla i neprijatelja. S njima su bili sigurniji, mirniji, sretniji.

L. Lešće, 27. ožujka 1994. na Cvjetnicu

Generalski Stol, Cvjetnica 1994., HPF s Tigrovima

Dan državnosti, Lukinić Brdo 3. lipnja 1994.

Branitelji 1. domobranske pukovnije Lasinja i Topuskog bili su na položaju u Lukinić Brdu u Pokupskom, na širem području zagrebačke županije. I jako blizu neprijateljskim položajima s druge strane rijeke Kupe. Pokupsko je u ratu bilo prva crta bojišnice. Rat se odužio, a mi smo žene u HPF-u zaželjele Dan državnosti Hrvatske, koji se tada obilježavao 30. svibnja, proslaviti s našim braniteljima u tom dijelu Hrvatske. Osvanula je sunčana nedjelja. Već ujutro natovarimo u kamione hranu, piće, odojke (ovoga puta već pečene), kolače, pivo i ostalu donaciju. S nama putuju orkestar i pjevači Stjepan Jimmy Stanić i supruga Barbara. Oni su izvrsno zabavljali prisutne ne samo odličnim pjesmama, nego i vicevima i šalama.

Branitelji 1. domobranske pukovnije Topuskog i Lasinja na proslavi Dana državnosti s nama 1994.

Braniteljima su u stankama zabave govorili zapovjednici satnija Lasinja i Topuskog. Najveći pljesak zaslužio je general Zvonimir Červenko, tada još zapovjednik Domobranstva, poslije načelnik Glavnog stožera oružanih snaga Hrvatske pod čijom je komandom izvedena najsajjnija operacija hrvatske vojske, *Oluja*. Gospodin Červenko je i tada, na našoj proslavi pokazao da je jednostavan, skroman i velik čovjek, sa svima je rado pričao i družio se. Pamtim to kao lijep doživljaj, veselu proslavu važnog nam praznika. Nismo se ni sjetili ni bojali neprijatelja koji je bio doista vrlo blizu. Mi s lijeve, a oni s desne strane Kupe.

Uvečer se vraćamo, sutra nas čeka posao, svakodnevnica, u kojoj je važan dio dana rad u HPF-u, jer bojište je još široko, branitelji i ranjenici svašta trebaju, a nas je malo. U svemu tome često smo zaboravljale da nas naša djeca jako trebaju, da nedostajemo obitelji. Mislile smo, bit će vremena, naši su na sigurnom, u toplom domu, nadoknadit ćemo to nakon rata, a sada u ratu važniji su oni koji ne mogu bez nas, koji brane domovinu. Mislim da smo se u tome često prevarile, jer su nas i djeca jednako trebala. I njima su ostale ratne traume, koje nismo stigle ublažiti ili spriječiti.

General Zvonimir Červenko, branitelji i mi iz HPF-a, Dan državnosti RH, 1994.

Ponovno na bojišnici

Orašje i Oršolići, 21. svibnja 1994. i 28. kolovoza 1995.

Posjetile smo Orašje dva puta, u svibnju 1994. (tada sam bila s Vjerom Tomaš) i u kolovozu 1995. Sa mnom je tada išla Nada Krsnik. Željele smo posjetiti branitelje Bosanske Posavine. Upoznali smo ih i u našim bolnicama, mnogi su se pridružili HV-u, no sada ćemo upoznati i ove na oraško-šamačkom ratištu. Nekako smo došle do prijelaza na Savi. Mosta u Županji, naravno, više nema, ukrcavamo se na skelu, prelazimo rijeku, zatim nas čeka krivudava cesta blizu same bojišnice gdje su JNA i paravojne srpske snage slobodno prolazile u BiH i Hrvatsku. Težak put, pun opasnosti i iznenađenja. Prvo smo se zaustavile u Donjoj Mahali, gdje pozdravljamo seljanku Ružu Maskeljević koja je sa ženama i majkama iz Bedema ljubavi tražila pravdu i mir kod moćnih političara u Europi, u Europskom parlamentu u Strasbourgu i Bruxellesu, po Njemačkoj pa i u Beogradu. Istinski sam joj se divila. Obična žena iz Bosanske Posavine išla je tražiti pravdu u gluhu i nijemu Europu. Nažalost, svih tih godina, sve do studenog 2012. nije se čula pravda i istina o kojoj su svjedo-

Posjet braniteljima Orašja 1994., na slici slijeva: ja, gđa Maskeljević, gđa Mara Oršolić, Ivan Lazar i Slavko Jurkić iz Tigrova i drugi branitelji

čili naši generali i svi poštteni Hrvati. Svi smo mi samo branili svoj dom, kao što je bila pripremljena braniti svoju kuću i svoju djecu i čast moja majka.

Imala sam čast upoznati zapovjednika Oraško-šamačkog ratišta Đuru Matuzovića. Dočekuju nas zapovjednik Oraško-šamačke pukovnije Ivo Oršolić, načelnica za skrb Mara Oršolić, predsjednik VIDRE (udruga vojnih invalida domovinskog rata Općine Orašje) Đuro Oršolić i svećenik fra Marko Oršolić. Pitam jesu li u rodu ti silni Oršolići? Ogovaraju da nisu "... ali svi zajedno branimo domovinu. Ima nas još Oršolića."

Posjetile smo i jednog nepokretnog branitelja, a gospođa Oršolić pohvalila se da mu grade kuću za udobniji život. Netko nas je iz 106. oraško-šamačke brigade odveo do bojišnice, gdje su se branitelji skrivali u rovovima i šumarcima. Vidjele smo

Nada i ja i Tigar Boris Kišur kod zapovjednika oraško-šamačkog ratišta Đure Matuzovića (prvi sdesna), 1995. godine

da ima još branitelja koji brane domovinu u trapericama, trenirkama i tenisicama.

Dijelimo poklone, a tu je bilo i odgovarajuće odjeće za branitelje. A oni jedan drugome prenose: "Došle su žene čak iz Zagreba, s brdom poklona. Brzo ovamo dok nismo sve raspodijelili. Ima i cigareta." Nakon veselja dečki zahvaljuju: "Svaka vam čast žene, ovo je bilo lijepo iznenadjenje!" Iz skrovišta naših branitelja vide se srpski bunkereri. Na povratku vidjela sam prvog četnika tako blizu, ni pedesetak metara udaljenog, uspjela sam mu vidjeti bradu, i to mi je bilo dovoljno da od straha jednostavno prestanem disati. Srećom, nas nije opazio.

Vraćamo se u Orašje. Istovarujemo i druge donacije, a uz čarape, maje i cigarete donijele smo i dosta invalidskih kolica, dva rentgena, darove iz Stuttgarta. Primio nas je dr. Tomo Kos, liječnik u Orašju, koji je bio jako zahvalan na donaciji jer nisu imali baš

ništa. Posjetili smo i ranjenike smještene u Franjevačkom samostanu u Tolisi, o kojima je brinuo ravnatelj dr. Retančić. Ranjenici su u priručnoj bolnici bili u podrumima, tu je bilo najsigurnije jer su ih Srbi stalno granatirali. I za njih smo donijele poklone.

Moje posljednje bojište i bojišnica: ispred bunkera 106. brigade na oraško-šamačkom bojištu, Nada Krsnik, ja i branitelji, kolovoz 1995.

U Orašju nas je gospodja Mara Oršolić vodila po mjestu. Iznenadilo nas je koliko je Orašje uredno, čisto, živo. Objašnjavaju nam da se ceste i kuće popravljaju nakon svakog napada, ispred svake kuće, svake ograde, i na trgovima mnogo je sitnog, malog šarenog cvijeća, vidi se da tu žive ljudi koji su odlučili čvrsto obraniti svoj dom. "Ljudi ne iseljavaju već ostaju u mjestu, djeca normalno žive i idu u školu unatoč stalnom ratu, mi ne damo našu hrvatsku zemlju!" priča nam gospođa Oršolić. Prolazimo pokraj glavnog stožera obrane. Najurednija je to kuća, ispred nje je vrt s cvijećem, trava je pokošena i čini ti se kao da je to negdje u Švicarskoj, a ne na prvoj crti obrane. Ta mi je kuća ostala u lijepom sjećanju. To je samo dokaz kako se voli hrvatska zemlja. Agresori su je mogli gađati čime god i kad god su htjeli, i jesu. Ali ljubav za hrvatsku zemlju bila je jača od svih granata i sveg razaranja.

Idemo prema crkvi. Taj mi je put ostao u magli, osjećala sam kao da lebdim, nešto nosi moje bestežinsko tijelo, kao da me nose anđeli. I evo nas kod crkve.

Ponovno hodam. Bio je to čudan, neponovljiv osjećaj, poseban doživljaj. A crkva, i ona je kao i čitavo mjesto - uredna, čista, sjajna, kao da nije na ratištu. Dobro sam upamtila taj poseban osjećaj, to posebno iskustvo.

Vraćamo se istim putem, skelom preko Save, a onda odjednom začujemo jako bombardiranje. Napali su Orašje. Nada i ja se stiskamo jedna uz drugu, priznajemo da nas je strah. Usred rijeke smo, gore visoko, dolje duboko, nemaš gdje ni kuda pobjeći. Pred nama se odjednom pojavi mladić s kapom, govori nam nešto, pomalo razabiremo riječi: "Nemojte se bojati, gospođe iz HPF-a, iz Zagreba, sada ja vas čuvam, a vi ste se brinule o meni u Zagrebu. Zahvaljujući vama ja sam se vratio u moju 106. brigadu!" Bolje ga pogledam i prepoznam. To je bio Ranko. Bilo mi je drago da ga ponovno vidim, a i laknulo mi je. A on nas tješi da neprijatelji nikada ne pucaju u Savu. Tako je i bilo. A Ranko Jakšić iz Orašja u jednom je napadu izgubio nogu. Dobio je protezu u Zagrebu i vratio se hrabro u svoju 106. brigadu. A danas, kada listam bilješke i dokumente iz tog razdoblja Domovinskog rata, u bilježnici čitam i ovo: Janko - Orašje, br. 48, košulje 41, cipele 41, i datum Zagreb, 6. lipnja 1993.

Dobar dio puta, dok smo se vozili natrag u Zagreb, čuli smo kako se treslo u Orašju i okolici, gorjeli su nebo i zemlja. Mislila sam na te hrabre, jake ljude i molila da uskoro žive u miru, na svojoj grudi, u svom domu koji su tako hrabro branili i voljeli.

Vraćamo se okolnim cestama, autoput drže srpske paravojne postrojbe. Pjevamo i šalimo se, stalno nešto pričamo od straha da nam vozač ne zaspe, onako umoran u dubokoj noći, a vozi u opasnom području. Pred jutro stižemo živi u Zagreb!

Veliko srce za male akcije

Torta za sve Tigrove

Za drugu godišnjicu Tigrova organizirala sam pečenje velike torte. U mojoj kuhinji Dunja Vatovac, Vesna Pleše i ja čitavu noć miješale jaja sa šećerom, radile tijesto i razne kreme. Imala sam stare austrougarske recepte za odličnu tortu, ali se dugo mora pripremati. Tako smo miješale i pekle čitavu noć. Naravno da smo se pritom i zabavljale, dok nismo postale preumorne. Tako je najveća i najbolja torta ikad napravljena u našim kuhinjama bila spremna. Sada je nastao problem kako transportirati tako veliku tortu? To su riješila dva Tigra s kombijem i torta je stigla na odredište, tamo gdje se slavila godišnjica. Bilo je još torti, ali naša je odmah nestala u želucima. Tigrovi su priznali da je bila najbolja. A kako i ne bi kada je uz odličan recept koji je uključivao sve fine sastojke, u nju bila umiješana sva naša ljubav prema onima koji su časno i hrabro branili našu domovinu.

Torta za Tigrove

Predavanje: *Na bojištu*

Mr. Ivana Verić-Vojt iz Društva hrvatskih intelektualki poslala me suprugu po donaciju. Kaže, dat će ti oni... I tako točno u 16 sati stižem u Društvo inženjera i tehničara šumarstva Hrvatske na Mažuranićev trg. Ulazim, a u predvorju dočeka me plakat s mojim imenom i nazivom predavanja: Na bojištu. Bože, što ću sada? Nitko me nije na to pripremio. Ipak hrabro ulazim, tješim se da sam prošla i ostala živa i u težim situacijama. U velikoj dvorani sjede profesori i inženjeri, sve mudre, zrele glave, smješkuju se, očekuju nešto od mene. A što ću im ja pričati koja nemam visoko obrazovanje, ja obična žena koja samo iz velike ljubavi i divljenja prema našim braniteljima činim sve ovo u tim ratnim godinama. Za moju drugu domovinu. Iskremo im kažem da nisam znala za predavanje, ali da imam mnogo fotografija, a oni neka me pitaju što god žele.

Objasnila sam im princip rada naš žena u HPF-u, kako donacije na ratištima, u bolnicama ili kod kuće, predajemo osobno braniteljima, ne dajemo zapovjednicima već svakom branitelju posebice, jer je to poseban doživljaj vidjeti njegovo veselje, zahvalnost, radost i družiti se. Zapovjednici potpisuju pošiljku, a mi to sa zahvalnicama vraćamo donatorima. Tako smo stekle njihovo povjerenje pa su nam mnogi ponovno davali. Pričam gospodi o dečkima na bojišnici, o ranjenicima, o našim susretima. Oni zainteresirano slušaju, pitaju i žele pomoći onima koji nas brane. I tako su mi dali dosta novčanih priloga.

Šišanje ranjenika

Obilazeći ranjenike u bolnicama i toplicama vidjele smo da bi se trebali i šišati. Tako sam dogovorila s Frizerskim salonom *Nena* da nam pomogne. Gospođa Nervenka Paić, vlasnica tog zagrebačkog salona, pozvala je i prijateljicu Vladimiru Vočanec i njezinu kćer pa smo akciju šišanja počele u bolnici u Božidarevićevoj ulici. Bilo je to 1. ožujka 1993. Ošišani, uredni mladići nakon pogleda u ogledalo počeli su pjevati i šaliti se. Akciju šišanja nastavile smo u Krapinskim toplicama i drugdje. Naravno, uz britvu i lijepo šišanje dobili su i cigarete i još poneki poklon.

I moda je pokazala da smo dio europskog kulturnog kruga

U jeku rata sinula mi je ideja da pokažemo da je i Zagreb centar mode, kao recimo Milano, Pariz... Mala modna izložba, mislila sam, ujedno će svima nama biti odmak od krute stvarnosti, a ujedno dokaz da smo civilizirana, kulturna zemlja s modnom tradicijom. S nama je u dućanu suradjivao Željko Pušić, umjetnik koji je od svile i vune tkao nevjerojatne stvari. Prodavali smo njegove prekrasne šalove. Tako sam razgovarajući o njegovim uratcima malo-pomalo s njime osmislila tu ideju. On je u kratkom roku za akciju pridobio i svoje znance, modne dizajnere i proizvođače, koji su napravili čudo. Iz Željkovih tkanina Branka Donassy, i još dvije kreatorice izradile su kostime, haljine i drugu odjeću, jedan je torbar iz Radićeve ulice pridodao odgovarajuće torbe, modistica, koja i danas vodi poznati salon Kobali, izradila je šešire. Ne sjećam se više je li još tko sudjelovao, ali izložbu smo prozvali *Od niti do gotovog hrvatskog proizvoda*. Malu modnu reviju-izložbu organizirali smo u mojem dućanu *Derme* jedne subote u zimi 1993. Mislim da je to bilo 13. veljače, pamtim datum jer sam tri dana poslije dobila otkaz u poduzeću koje je još od jeseni bilo u stečaju.

Te je subote Masarykova ulica u tom dijelu centra bila zakrčena, svi su radoznalo ulazili u dućan i razgledavali, neku robu smo pokazali i ispred dućana, a ljudi su zastajkiivali, gledali, divili se i komentirali: gle, i mi imamo doista visoku modu! Zagreb ima što pokazati i u ratu! Ne znam koliko se prodalo, ali znam da je novac od prodanog Kobaličinog šešira dobila jedna mlada Tigrica koja nam je sretna zahvalila.

Posjet frizeru završio je akcijom za ranjenike uz Halo, halo, ovdje Hrvatski radio Australija iz Sydneyja

Žene znaju da kod frizera uvijek saznaš najnovije vijesti i važne informacije. Tako je bilo i u vrijeme rata. Ja sam ponekad išla u Frizerski salon *Nena*, u Varšavskoj ulici, koji sam već spomenula kao donatora uz priču o svadbi dvoje ranjenika, Anđe i Bože u dvorcu Brezovici. U tom frizerskom salonu upoznala sam i novinarku HRT-a, koja je vodila Međunarodni odjel i program za inozemstvo Hrvatskoga radija, u kojemu su bile i emisije za naše iseljene Hrvate. I ona je željela pomoći. Ivana Jadrešić-Kačić je predložila da radio-mostom, zajedničkom emisijom s hrvatskim radioprogramom u Sydneyju, sakupljamo novac za ortopedska pomagala potrebna našim ranjenicima u Krapinskim toplicama.

“Kako ćemo to napraviti, pa mi nemamo radiostanicu?” pitala sam začuđeno. “Telefonom, vidjet ćete, sve će biti u redu.” Tu smo njezinu ideju i ostvarili nešto poslije i pokazalo se da je bila u pravu. Iako se poslije emisije mnogo toga zakompliciralo i naša se akcija oduljila, u događaju sam uživala. Javljali smo se telefonom, “pljuštala” su pitanja slušatelja tog programa u Australiji, a naši su dečki ozarenih lica odgovarali i šalili se, osim kada su pričali o ratnim strahotama i ranjavanju.

No, neka o tome piše Ivana Jadrešić, koja je u ime Hrvatskog radija Australija i bila koordinator čitave akcije za ranjenike u Krapinskim toplicama.

“Ova mala priča o nesebičnoj pomoći naših iseljenih Hrvata u dalekoj Australiji, bit će ujedno i svjedočenje o tome koliko je takva pažnja značila braniteljima, ali i priča o tome kako se vrijedne akcije mogu nepredviđeno odužiti, i koliko truda i vremena zahtijevaju. Lijepo je kada ipak dobro svrše. A naša jest.

Pročitali ste već kako je sve počelo. U Specijalnoj bolnici za medicinsku rehabilitaciju u Krapinskim Toplicama to su objeručke prihvatili. Naravno, i moji kolege u Sydneyju. Sada je trebalo uvjeriti Ministarstvo obrane da je to dobar način sakupljanja novaca da pomognemo najtežim invalidima rata. Emisiju smo ostvarili 11. lipnja 1994. iz Krapinskih Toplica kada smo telefonom, ne sjećam se točno je li trajalo dva ili tri sata, razgovarali sa slušateljima Hrvatskog radija Australija u Sydneyju. U nevelikoj prostoriji bolnice sjedili su oko velikog stola ranjenici, njih četvorica-petorica, ali sam zaboravila imena. Sjećam se, sigurno, da je s nama bio Franjo Plemenčić, branitelj HV-a, koji je stradao na bojištu kod Topuskog. Da, tu su bili i koordinatori u bolnici u ime Ministarstva obrane gospoda Kardum i Ivezić. Akciju je u ime

Bolnice vodio ortoped dr. Ivan Horvatek, a uz njega u emisiji je sudjelovala i doktorica Đurđica Kesak. S nama je bila i Katarina Furjan iz HPF-a, neuromorna entuzijistica koja je taj dobar naboj prenijela i na sve nas. Morali smo suziti izbor sugovornika jer je prostorija mala, razgovor telefonom prilično ovisan o telefonskim vezama i sreći. A svi znamo kako ni dva sata nisu mnogo kada zanimljivo razgovarate u dobrom društvu.

Na stolu ispred nas je široki poseban telefon koji ima spikerfon, tako da svi čujemo što nas pitaju slušatelji iz Sydneyja, a oni čuju atmosferu u našem društvu. Akciju smo nazvali *Vratimo život mladim Hrvatima koji su bojišnice zamijenili bolnicom*. Ovdje emisiju vodim ja, a u Sydneyju u studiju radija su kolege - urednica programa Barbara Zaher i njezin suprug Zlatko Dra- pač. Očekivala sam dobar interes, ipak me začuđuje koliko slušatelji zovu i ljute se da ne mogu doći na red, jer Barbara ima premalo telefonskih linija u studiju. A svi bi htjeli barem pozdraviti naše dečke i čestitati im na časnoj obrani domovine. A onda počinju pitanja - odakle je tko, iz koje brigade, gdje je ranjen, kako i tko ga je ranio, čujemo brojne psovke na račun agresora i domaćih srpskih pobunjenika, a naši se dečki u sobi smiju i odgovaraju u šali, sve dok ne počnu teška pitanja i bolne teme. Ranjenici pričaju tek neke događaje s bojišta, one koji nisu najstrašniji, no i to kod slušatelja pobuđuje suze, glas im drhti dok razgovaraju. Franju Plemenčića pitaju o hrabroj obrani Topuskog, slušatelji su informirani da su naši branitelji dugo branili Topusko koje je bilo već u okruženju i da su ga obranili krajem kolovoza 1991. od najžešćeg napada paravojnih četničkih snaga. Time su puno pomogli obrani Banovine i ovog dijela kontinentalne Hrvatske. Franjo priča da su sredinom rujna neprijatelji ipak uspjeli okupirati Topusko, a na njihovom radiju Petrova gora objavljeno je da je proglašen i dan žalosti, jer akcija nije uspjela, a poginulo je i dosta njihovih vojnika. Nakon toga, na radiju su čitali imena traženih hrvatskih branitelja, posebice domaćih, s novčanim nagradama - živ ili mrtav. S druge strane telefonske linije čujemo uzdahe, pogrde, zgražanje i proste riječi.

Dok mladi branitelj, Zagrepčanin, priča slušateljima u Australiji da je ranjen u probouju preko rijeke Kupe, u prvom napadu Hrvatske vojske u prosincu 1991. godine, kada je poginulo i ranjeno dosta naše mladosti, slušatelj iz Sydneyja ga suosjećajno, ali revoltirano, prekida i diže glas u slušalici te ga svi dobro čujemo: "Strašno ali shvatljivo, kada nam svijet neda da se naoružamo, niste imali ni oružja, ni odjeće, ni iskustva, a protiv vas moćna jaka jugoarmija, velikosrpski agresor i domaći srpski izdajice!" U sobi slušam tihe komentare, dečki odobravaju, smiju se i glasno pozdravljaju gospodina koji

je to rekao. Na licima vidim zadovoljstvo, ova im je kontakt-emisija puno značila. Neki su se slušatelji u Australiji i pošteno rasplakali. Drugi obećavaju da će doći i sami braniti djedovinu.

Bilo je doista dirljivo slušati te naše Hrvate koji su silom prilika našli dom daleko od domovine, koliko pate za domovinom, koliko su sretni da napokon imaju hrvatsku državu. I kako reče jedan Hrvat iz Sydneyja: "I posebno smo sretni da imamo tako hrabre branitelje, sinove koji su za domovinu položili i život, a vi gotovo svo svoje zdravlje. Kako im ne bih onda pomogao u nevolji, da prohodaju?" I taj je slušatelj dao dosta novaca za našu akciju, žao nam je da nemamo popis imena donatora.

Katarinu Furjan jedan je slušatelj molio da mu priča o akcijama Hrvatske pozadinske fronte. Kada je spomenula da je s nekoliko članica nosila pomoć braniteljima na bojišnicu, ali su prije toga morale proći kroz jedno selo, netko telefonom iz Sydneyja upadne joj u riječ i upita: "Pa kako, cijenjena gospođo, kako ste bili u tom selu kada znam da je to selo okupirano... to je selo do mog rodnog sela... Bože, dobro da ste izašle žive, u kakvim ste sve opasnim situacijam bile i vi žene iz Fronte!" zaključio je slušatelj.

Vrata prostorije u kojoj smo bili često su škripala, otvarali su ih nestrpljivi i znatiželjni branitelji koji su stajali ili u kolicima sjedili u predvorju i pokušavali čuti naš razgovor. Bilo je zanimljivo slušati i njihove komentare. Netko je glasno rekao i ovo: "Gle Franju kako je brbljav, a kada je s nama većinom šuti!"

Odmah nakon emisije nismo znali koliko je sakupljeno novaca, voditelji su rekli da je mnogo, no ne znaju točan iznos jer će ljudi i sljedećih dana uplaćivati donaciju za tu akciju. Jedan branitelj na to reče: "Oho, možda dobijem i jastuk za sjedenje pa ću moći s vama dečki dolje u kafiću popiti pivo i ostati pričati duže od 5 minuta." Bio je izuzetno skroman. Jedan je i dobio jastuk u toj akciji, ne znam je li baš on. A svi su bili uzbuđeni, zadovoljni, veseli, jer eto i Hrvati u dalekoj zemlji misle na njih, mole za njih, i pomažu im. Važan im je bio osjećaj da nisu sami, da nisu zaboravljeni!

Vrijeme je brzo prošlo. Pri kraju emisije pozdravljamo voditelje u studiju u Sydneyju i zahvaljujemo slušateljima na odazivu i nesebičnoj pomoći. A jedan reče: "Ma, nije to prva akcija u kojoj sudjelujemo. Pomagali smo i pomagat ćemo našu Hrvatsku sve dok možemo, od srca! No ovaj mi je razgovor bio posebno drag, ujedno i težak. Ovi su divni dečki ostavili svoju mladost, svoj život i zdravlje za domovinu. Svaka vam čast i hvala!"

Nakon emisije ostali smo pričati s našim domaćinima, ranjenicima u bolnici u Krapinskim Toplicama i s liječnicima. Branitelji koji nisu bili s nama uživo u

emisiji komentiraju priče svojih kolege koji su sudjelovali i zadirkuju ih. Stvorili su ugodno ozračje, svi se dobro osjećamo, pomalo već umorni, ali zadovoljni. Dečki su se za vrijeme ručka pristojno i šarmantno ispričali što odlaze, rekli su da je lijepo razgovarati s nama, ali glad ipak zove, a moraju se i malo odmoriti. Tada smo s liječnicima dogovarale kako najbolje upotrijebiti novac sakupljen u akciji. Dogovorili smo da odbor koji ćemo osnovati, nakon prijedloga liječnika iz bolnice, u dogovoru s predstavnicima Ministarstva obrane, odlučuje tko će dobiti i koje pomagalo, i tko će taj posao raditi. Iz Sydneyja su nam javili da raspolažemo s iznosom glavnice od AUD \$ 36.030. No, naš se posao odužio, malo zbog naše inercije s obje strane, a bilo je i opravdanih razloga za kašnjenje. Budući da je novac bio položen na specijalnom računu koji podliježe kontroli Australskog Federalnog ministarstva za porez, dobili smo i kamate, i to AUD \$ 1.680. Bolnica je napokon predložila imena ranjenika i vrstu pomagala, dobili smo predračune proizvođača ortopedskih pomagala. U međuvremenu neki od predloženih ranjenika riješili su plaćanje pomagala iz drugih izvora, jer nisu mogli čekati na nas, pa smo morali promijeniti popis onih koji će koristiti donaciju iz Sydneyja. Sve je to trebalo potvrditi u bolnici (dr. Horvatek), uz odobrenje koordinatora Ministarstva obrane Karduma i Ivezića, pa u HPF-u (Dunja Vatovac i nova predsjednica Mirjana Hribar) pa u Sydneyju... i da ne duljim, sastajanje, dopisivanje i odlučivanje je trajalo duže od godinu dana.

Obično kažemo, dobro je kada unatoč problemima sve lijepo završi. I kod nas na kraju svi su bili zadovoljni.

Nakon završetka akcije, u jesen 1996. godine izvijestila sam o svemu tome slušatelje Slobodnog hrvatskog radioprograma –Hrvatskog radija Australija. U emisiji sam rekla da su njihovom pomoći prve proteze nabavljene u zimi 1995. i ugrađene su braniteljima u Njemačkoj kod proizvođača Hofmanna. Tako su ponovno prohodali mladi Zdravko Vidović (HVO Posavina) i Franjo Plemenčić. Dapače, Vidović može i plesati, zaposlio se i pun je nade da život ipak jest pred njim. Ranjenoj braniteljici, mladoj majci Anđi Perhot nabavljena je proteza kod Otto Bocka, također njemačkog proizvođača, a tu smo nabavili i ruku za ranjenog branitelja Šklebeca. U Novoj ortopediji iz Zagreba naručili smo kolica za četvoricu branitelja koji ne mogu hodati i kojima ne bi pomogla proteza, a jednom i jastuk za sjedenje. Svi koji su dobili ortopedska pomagala potpisali su da su dobili poklone, a proizvođači da su direktno plaćeni iz Sydneyja, i da su robu isporučili.

I na kraju izvješća javila sam da smo preostali novac sakupljen u toj akciji utrošili kao što je predložio dr. Horvatek iz bolnice u Krapinskim Toplicama za zajedničke potrebe svih stotinjak ranjenika u bolnici: stolići za hranjenje,

za prematanje, povišenje za wc školjke... (*-izbor iz dokumenata u dodatku knjizi, str. 171)

Završila sam to javljanje za slušatelje Hrvatskog radioprograma u Sydneyju-Hrvatskog radija Australija u jesen 1996. godine ovako: 'I što reći na kraju nego veliko hvala svima vama koji ste pomogli našim dečkima i jednoj mladoj majci, da nastave živjeti i stvarati, što su dugom prema domovini itekako i zaslužili.'

S poštovanjem, iz Zagreba, Ivana Jadrešić-Kačić"

Akcija Australija je davno iza nas. Dugo smo dolazile u bolnicu u Krapinske toplice. Bila sam sretna kada sam vidjela da je u njoj sve manje ranjenih branitelja, da su otišli kućama, našli barem drugi dom. I Franju sam upoznala u tim toplicama. Bio je bez noge, tih i miran dečko. Plemenčića sam dugo viđala, mislim da je među posljednjima napustio bolnicu. Kada smo se opet vidjeli nakon našeg čišćenja Topuskog, rado je saslušao sve, ali nisam mogla ništa više doznati o njemu. Danas čujem da je predsjednik Hvidre Topusko, i to mi je drago, raduju me i njegovi športski rezultati jer je unatoč tome što je 100% invalid, na natjecanjima plivača Hvidre vrlo uspješan. Bravo Franjo!

Mali biseri ljubavi za moju Hrvatsku

*Dar je izraz ljubavi
Ljubav je dar*

Mali Vukovarac Vlatko i ban Jelačić

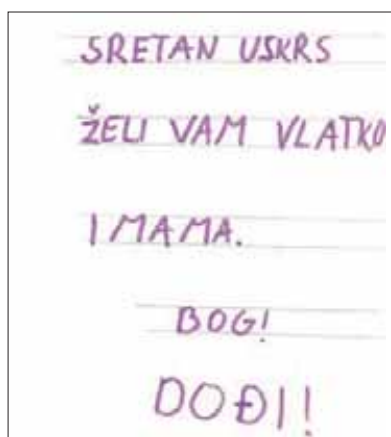
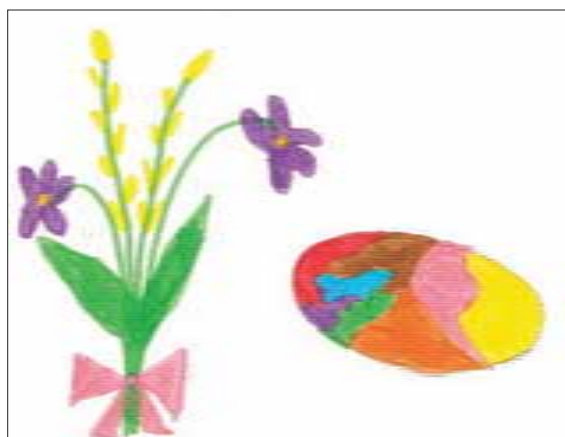
U ratnim uspomjenama čuvam sjećanja na mnoge drage ljude, na susrete s onima koji su nam pomagali i onima kojima je naša pomoć dobro došla. Neki su mi i danas prijatelji. Tako sam upoznala ratnu udovicu Katicu i njezina malog sina Vlatka, prognanike iz Vukovara. Privremeno su bili smješteni u Dječjem domu u Nazorovoj ulici. Vlatkov otac ubijen je dok je branio Vukovar, našu Hrvatsku. Vlatku su ti dani ostavili trajni pečat na duši. Od takvih strašnih događaja kažemo da nam se sledila krv. Mogu to reći i za Vlatka. Dugo se liječio u dječjoj bolnici u Klaićevoj ulici. Mali petogodišnji dječak Vlatko imao je posebno lijepe zelenoplave oči, kao da je u njima upio svu ljepotu

Vuke, Dunava i širokih slavonskih ravnica. A najviše ga je veselilo kada bi s mamom došao na glavni zagrebački trg, Trg bana Jelačića, i divio se spomeniku. Tko zna kakve su misli tada bile u toj dječjoj glavici. Ban mu je, sigurno, izgledao velik i visok, onako na konju, s mačem u ruci. Možda je u tim trenucima Vlatko zamišljao da će ga taj hrabri ban štititi, braniti od nevolja i unutarnjih rana, da će mu vratiti oca, bezbrižno djetinjstvo, njegove male prijatelje s kojima se igrao, njegov Vuko-

var. Vlatko i majka svakog su dana dolazili do spomenika banu Josipu Jelačiću, koji je godinu prije dobrotom donatora ponovno sastavljen i na našu radost vraćen na Trg. Vlatko se tu dobro osjećao, rado se igrao. Zaboravio bi na svoje male i velike boli. Jer tata mu je jako nedostajao.

S vremenom su Katica i Vlatko preselili u Pulu, majka je tamo dobila mali stan, pa je mogla na malom električnom kuhalu napokon sinu skuhati i juhu od rajčica koju je najviše volio. Uspjela sam nabaviti malu kopiju kipa bana Jelačića u Ferro-metalu u Aninoj ulici. Vlasnik Antolić kada je čuo koliko Vlatko voli bana poklonio mu je taj suvenir. Baš u pravo vrijeme. Bližio se Božić i dječak se jako obradovao paketu koji sam poslala. Bana je okitio kao božićno drveće. To mu je bila najdraža igračka. Pronašla sam i kuma malom Vlatku, gospodina Franju Valjka, direktora Posmrtna pripomoći. Ima dobrih ljudi.

Kada je naučio pisati, Vlatko mi je svake godine slao čestitke i pisamce za Božić i Uskrs. Svako je završavalo pozivom: Dođi! Nekoliko meni poznatih prognanih obitelji iz Vukovara i okolice dobilo je stan u Puli. Tako sam jednom otišla tamo, pa sam posjetila Vlatka s mamom, kao i ranjenog branitelja Jurčana s roditeljima i obitelj Vukojević. Uvjerila sam se da su se dobro smjestili, ali rane u duši i tuga za domom i najdražim poginulima ostaju zauvijek. Ljude možeš raseliti, ali iz njihove duše ne možeš iseliti dom ni izbrisati sjećanje.

To su ratna prijateljstva koja ostaju zauvijek, s mnogima se i danas čujem, dopisujemo se, ponekad se i posjećujemo.

Vlatkova majka poklonila mi je kukičani tabletić s motivom Vučedolske golubice, simbolom Vukovara. Znam da je to u progonstvu radila s puno ljubavi, dok su po tabletiću padale suze i uzdasi. To rabim samo na Uskrs. U košaricu prvo stavim hranu za blagoslov u uskrсноj noći, i sve prekrijem tim tabletićem. I tako čekam

uskršnje svjetlo i blagoslov jela u mojoj crkvi sv. Križa. Nadam se da će svjetlo sinuti i za Vukovar, i da ćemo dočekati da se svi preživjeli Vukovarci vrate na svoja ognjišta. Svake godine nakon Uskrsa tabletić s Vučedolskom golubicom pomno spremim u ormar. Za mene je to simbol ljubavi, herojstva, patnje, bola i nade, moja relikvija.

Na uskršnjem stolu, uz cvijeće i blagoslovljenu svijeću i maslinovu grančicu, stoji još jedna draga ratna uspomena. To je uspomena iz Đakovačke Breznice. Tamo su se liječili ranjeni branitelji iz Bosne i Hercegovine. Svećenik, koji je pazio na njih, u sklopu terapije organizirao je radne zadatke. Tako su izradjivali gipsane figurice. Ja sam dobila mali kipić približno 10 cm visok - to je Pieta - Majka Božja koja u naručju drži Isusa u krilu. Zamišljam da su to svi naši branitelji u krilima svojih majki.

Velik si koliko imaš veliko srce / O obitelji Topčić i drugim dragim darivateljima koji pomažu obitelji Marić

Gospodin Ivan Topčić, koji je na početku rata surađivao sa mnom u Dermi i poslije pomagao naše akcije za branitelje, dobro je znao što i kako s ljubavlju radim za branitelje. Tako je jednog dana došao sa suprugom Mirjanom i s divnim prijedlogom. Rekli su da su zahvalni Bogu jer im je obitelj sigurna, nisu osjetili ratna stradanja, nisu gladni, a uštedjeli su 10.000 DM ili današnjih 5000 EU. Žele to darovati ratnoj udovici koja ima petero djece. U Ministarstvu za rad i socijalnu skrb kod gospodje Ivanke Špalj saznala sam da ima nekoliko takvih majki, pa smo odabrali pet kojima je to podijeljeno. Ljudskost i ljubav te obitelji sve nas je nadahnula.

Nakon dugo godina ponovno sam potražila obitelj Topčić, i opet su čista srca pomogli. Sjećamo se da su ovih godina u BiH i Srbiji uhapšena dva naša branitelja koji nisu ni znali da su na srpskom popisu tzv. ratnih zločinaca. Tihomir Purda i Veljko Marić. Veljko Marić uhapšen je 2010. na srpsko-bugarskoj granici, i bez dokaza, prvomoćno osuđen na 12 godina zatvora u Srbiji, zbog navodnog zločina protiv jednog civila u Grubišnom Polju 1991. godine. Čak mu je odbijena molba da kaznu odsluži u Hrvatskoj. Njegova supruga Marijana Marić živi u Grubišnom Polju u podstanarskom stanu sama s djecom. Kuća je loša, zimi se smrzavaju. Pomislih, bilo bi im lijepo kod mene u apartmanu u Primoštenu. I tako ih pozovem na desetak dana ljetovanja, ali kažem Marijani da mi je mirovina mala, pa im, nažalost, ne mogu platiti put, a nemam dovoljno ni za hranu tako velike obitelji. Gospođa

Marijana mi kaže kroz suze veselja: Ma jasno, ali malo špekeca bude. A ja odgovorim: Bit će i malo ribe. Prijevoz su riješile *Alfe*, Specijalna jedinica policije RH. A onda se sjetih obitelji Topčić. “Kao iz topa” moj humanitarac Topčić stvori 2000 kuna i pošalje za sladoled i ostalo malim Marićima. Mesna industrija Gavrilović poklonila je pureće nareske i paštete u konzervi. A moje prijateljice umirovljenice skupile su još 600 kn pa smo imali i za nekoliko kinopredstava u Šibeniku. Tako sam i ja gledala filmove *Kung Fu panda 2*, *Pingvine gospodina Poppera* i *Transformers*. Prvi puta smo film gledali u 3D tehnici snimanja. Dečki su se dobro zabavljali. A ja nisam znala što mi je bilo zabavnije, filmovi koje rijetko gledam ili dječaci koji su uživali u tom izlasku.

Desetak dana ljeta 2011. brzo je prošlo. Dječaci su uživali u moru i na plaži. U uvali Marina Lučica tako sjedim s najstarijim Marićevim sinom, dok su se majka Marijana i mlađa braća kupali u moru. Moj mali prijatelj nešto šara po pijesku, vidim da se rastužio. Kroz plač mi govori: “Znate, teta Katarina, noćas sam tako lijepo sanjao!” Upitah ga: “Karlo, to je lijepo, zašto onda plačeš?”, “Ah, sanjao sam tatu da me grli i ljubi i ja njega isto, sanjao sam da je doma, jako mi fali. Nedostaje mi moj tata, kako bi bilo lijepo da smo ovdje svi zajedno!” u plaču dovrši Karlo i briše suze. Suze možeš obrisati, pomislim, ali ranu na duši ne. Da, bilo bi lijepo i pravedno da je i tata Marić sada s nama!

U proljeće 2012. sjetila sam se kako su bili sretni u Šibeniku nakon kina, pa sam ih pozvala da 1. svibnja dođu u Zagreb i ponovno uživaju u kinu i velikom gradu. Željeli su vidjeti i Zoološki vrt i tu smo proveli čitavo poslijepodne. Gledali su sve životinje, veselo podviknuli kada bi ugledali životinju koju još ne poznaju, divili se svemu. Najmlađi sin, Patrik, zamolio me da mojim fotoaparatom zabilježi taj njima nezaboravan posjet i susret sa životinjama. Kao pravi fotograf ozbiljno je fotografirao sve životinje. Taj mali izlet nije mogao proći bez sladoleda, sokova i radosnog razgovora. Dečki su, naravno, htjeli vidjeti i stadion nogometnog kluba Dinama, jako ih se dojmio. Posebno je bio oduševljen Patrik koji trenira nogomet i u tome je, kažu, jako dobar. Nakon svega otišli smo u kino, opet radost i uživanje u 3D tehnici filma. Navečer smo prošetali po trgovačkom centru i jeli pizzu, koju svi volimo. Otišli su prespavati kod prijateljice Dunje Vatovac, moj je stan premalen da primi četvero gostiju. Drugog dana u planu je bio posjet Sveticama.

Kaže se, čovjek snuje, a Bog odlučuje. Na Sveticama kod Ozlja na brdu je stari pavlinski samostan i crkva, gdje je kratko nakon II. svjetskog rata služio slovenski svećenik o. Janez Strašek, prognan iz Slovenije u tim ratnim godinama. U Hrvatsku ga je primio pokojni nadbiskup zagrebački, kardinal bl.Alojzije Stepinac. A na Cvjetnicu 1947., kada je išao služiti misu u tu crkvu, u šumi blizu samostana

dočekali su ga komunisti braća Ivan i Stevo Žganjer iz Karlovca i ubili. Grob mu je tako sada u Sveticama. Mi članovi Slovenskog doma u Zagrebu znali smo dolaziti u crkvu Rođenja Blažene Djevice Marije i u pavlinski samostan na svete mise, gdje sam upoznala o. Marka Glogovića. Pričale smo mu o Veljku Mariću i obitelji, da sakupljamo novac za njih za grijanje, pa ih je poželio upoznati.

I tako smo u svibnju, dok su Marići bili u Zagrebu, krenuli ujutro iz Dunjnog doma automobilom, autocestom prema Karlovcu, do Svetica. Dan je bio kao stvoren za izlet, sunčan, dečki su se igrali po livadama punih procvalih voćaka. Poslije svete mise bili smo pozvani kod o. Marka. Za vrijeme ručka pitao ih je o ocu Veljku, o tome kako žive, kako se snalaze, a ja sam mu ispričala da sam bila kod njih u podstanarskoj kući i da sam se smrznula kako je tamo hladno. Rekla sam i da su još prije Veljkovog uhićenja počeli graditi sebi kućicu, međutim, nemaju novaca da postave centralno grijanje na drva. Pater Marko je odmah obećao da će pomoći.

To je bilo u svibnju. U ljetu 2012. nazvala me prijateljica Polona Jurinić i obavijestila da je dogovoreno sakupljanje novaca za Mariće, i to 15. rujna. Tada je u Sveticama već tradicionalni Molitveni sabor za nerođene, što organizira udruga Betlehem koju vodi pater Marko. I mi smo došli s gospođom Marijanom Marić i srednjim sinom Filipom. Stizali su autobusi, automobili, dolazili su ljudi iz svih krajeva Hrvatske na Sabor. Ispred samostana na malom stolu razvukle smo transparent *Veljko, volimo te, čekamo te!*

Pater Marko je na misi objavio za koga i što sakupljamo pa su ljudi u redu čekali da daju svoj doprinos, a ja sam zamolila da na ponuđenom papiru napišu koju riječ ohrabljena Veljku. Svi su pisali, i djeca, i branitelji, a u svakom slovu se čitala - Ljubav.

Marijana i Filip Marić te su večeri otputovali kući, a k meni su došli Polona i njezin suprug Zdenko s hrpom novaca koji smo sakupili za grijanje Marićevih. Mnogo, ali ipak nešto manje od predviđenog troška za sustav centralnog grijanja na drva. Tada je Zdenko Jurinić rekao da će on dati koliko nedostaje za grijanje. Zanimajla sam od radosti. Za nekoliko dana gospođa Marijana je došla u Zagreb i u Slovenskom domu smo joj uručili donaciju. Ona je u međuvremenu već sve dogovorila s majstorima i da bude još ljepše, to je grijanje zagrijalo Marićevu kuću točno na Dan neovisnosti Hrvatske, 8. listopada 2012. godine. Bogu hvala! Hvala i o. Marku Korneliju Glogoviću, provincijalu pavlina i župniku Župe Svetice i svima koji su s ljubavlju donirali za to grijanje. Moj san da se obitelj Marić barem tjelesno ugrije sada se nakon dvije godine i ostvario. Daj Bože da se još otac Veljko brzo vrati svojoj dječici i rekla bih - heroini današnje Hrvatske, svojoj Marijani!

I u ljetu 2012. Marići su uživali na ljetovanju u Primoštenu. Dječaci su poras-

Mali Marići uživaju u Primoštenu

li, ali su još djeca, osim najstarijeg koji će uskoro u srednju školu. Onako dječje nevinno i iskreno radovali su se se svakom kupanju, ovog su puta oni birali plaže i mjesta za šetnje, ta bilo im je već sve poznato. Bili su jako ponosni jer su svi naučili plivati, i još nešto njima posebno važno - skakati u more. Eh, da ste vidjeli tu radost, nisu se dali iz mora, a mi smo morali gledati kako skaču i hvaliti ih. Kada bismo vikale: bravo, bravo, oni su odgovarali: evo, još samo jednom da skočimo... i tako unedogled. Na kupalištu i u mjestu već su imali prijatelje s kojima su se upoznali lanjskog ljeta, radovali su se svakom novom događaju, kinopredstavama, svakom novom poznanstvu. Sada su se zblížili s unucima moje prijateljice iz HPF-a Dunje Vatovac koji također ljetuju u Primoštenu. Veći dečki sada se dopisuju i družu na Facebooku. Posljednjih dana boravka govorili su mi i o školi, i koliko se raduju skorom susretu ove male obitelji s njihovim ocem Veljkom Marićem koji je i dalje u srpskom zatvoru.

Vjerujem i nadam se da je takvih sličnih ljetovanja ili drugačijih pomoći obiteljima stradalih ili zarobljenih, ili nestalih branitelja diljem Hrvatske bilo mnogo. Neka ih bude i dalje, da se pokaže da nismo zaboravili na te ljude bez kojih danas ne bi bilo Hrvatske.

Na obljetnicu pada Gvozdanskog (1578. godine), uz sve braniteljske brigade, tu smo bile i mi s akcijom za branitelja Veljka Marića, snimljeno 2013.

U jeku akcije za pomoć obitelji Marić - na slici smo slijeva: ja, gđa Marić i obitelj Jurinić

Još nekoliko “štikleca” ljubavi za naše branitelje i ranjenike

Bile smo kod ranjenika i u Jezerčici, i Stubičkim Toplicama...

Ja sam najčešće bila kod ranjenika u Krapinskim Toplicama, druge žene iz HPF-a su odlazile u Varaždinske Toplice, Stubičke, ponekad i u Daruvarske..., a gospođa Kajdi je stalno obilazila ranjenike u bolnicama. 10. travnja 1994. posjetile smo ranjenike i u Jezerčici, malom lijepom kupalištu-toplicama u Zagorju. Tu su se liječili i oporavljali Tigrovi. Odlučili smo da to bude 10. travnja, datum koji je nekim ranjenicima bio važan datum hrvatske povijesti. A kako sam to saznala?

U zagrebačkoj vojarni Croatia čekala sam izvješće o teško ranjenim braniteljima kojima je potrebna pomoć. U međuvremenu je u prostoriju ušao mladić. Gospodin Ivan Lazar upitao ga je kada je rođen, a on je odgovorio da je rođen 10. travnja. Drugi mladi čovjek, koji je također bio s nama, uzdahne i reče: “Da sam bar ja rođen na taj datum!” Upitam zašto je važan taj datum, što se toga dana dogodilo? Nisu mi odgovorili. Poslije pričajući sa znancima dobila sam odgovor. Odlučila sam da ćemo veliku zabavu organizirati na taj dan u travnju, a mjesto proslave odredili su Tigrovi.

Zabava u Jezerčici 10. travnja 1994.

Tigar Boris Trifonovski s poklonom tigrićem, Jezerčica, 1994.

A dobre zabave nema bez glazbe i pjesme. Imala sam sreću, u Varaždinu je toga dana bio veliki koncert pa su na putu do tamo nakratko stali i rado zapjevali ranjenicima Mladen Grdović, Vanna, Ivana Banfić, a uz orkestar bilo je i raznih zabavljača i žonglera. Bio je to koncert koji svi pamtimo i koji nam je uljepšao dan i osnažio duh, rekli su nam na rastanku dečki. Naši ranjeni branitelji bili su dirnuti, veseli, pjevali su zajedno s tim poznatim pjevačima, i njihali se u ritmu glazbe. Da nisu bili tako teško ranjeni, rado bi i zaplesali.

Posjet ranjenim Tigrovima u Jezerčici

Uz novinare iz medija koji su to pratili, s nama je bio i gospodin Kramarić, vlasnik zagrebačke diskoteke na Jarunu, kojemu se to toliko sviđjelo da je zajedno s Brankom Cikatićem, poznatim športašem, organizirao slično druženje za branitelje u svojoj diskoteci. Bio je tu i branitelj, ujedno slikar i pisac Đuka Siroglavić, koji je prije nekoliko godina naslikao najdužu sliku na svijetu, upisana je u Guinnessovu knjigu rekorda. Braniteljima smo uz razgovor, veselo druženje i glazbu donijele i poklone. A što smo sve osim divnih janjaca dobili od dobrih donatora, i tko su oni, najbolje će pokazati izvještaj o posjetu.

HRVATSKA POZADINSKA FRONTA
humanitarna organizacija, Zagreb, Domagojeva 8.

Zagreb, 10.4.1994.

IZVJEŠĆE

a posjeta našim dragim ranjenim "Tigridima" u Jezerčici, koje su posjetile žene Hrvatske pozadinske fronte dne 10.4.o.g. te im tom prilikom odnijele sljedeće:

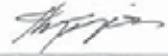
<ul style="list-style-type: none"> - 3 janjca - 7 velikih pereca - 8 gajbi pive (140 boca) - 90 sokova u tetra paku - 12 l sokova gustih - 12 boca coca cole po 1,5 l - 8 lopti velikih - 6 igri na sreću - 10 trenirki - 70 igrački (lopte, medeki, zečeki) - 30 kutija cigareta - 70 majica sa znakom HPPF - 17 majica Hrvatski tigar - 85 pari čarapa - 30 gačica - 1 kg kave - 30 čokolada - 192 paketića napolitanki (2 kutije) - 120 kom rafaello kugle (2 kutije) - 20 kantica piva - 1 kutija suhih pereca (karton) - 1 kutija kviki gric (karton) - 100 kremnita - 5 kg raznih kolača 	<p>Donatori:</p> <ul style="list-style-type: none"> "Enconet" gosp. Nikola Čavlina "Glumina" gosp. Marčinko Društvo inženjera i tehničara RH "Ternorad" Sindikata Šumarstva, rep. odbor Gospodin Tomislav Enešević Kaffe bar "Knez Mislav" Gospodin Miroslav Trajnković (pekara Trajnković) "Biserka" Zagreb Gospodin Đuka Siroglavić HRVATSKI TIGAR GOS- BRANKO CIKATIĆ
--	---

Članice HPPF-a koje su posjetile ranjenike: Slavica Adam, Katarina Purjan, Nada Kranik, Vjera Tomáš, te gosti Goranka Hrčanjak Petrávić, Margareta Zouhar "Vješnik", Đuka i Sonja Siroglavić.

10.04.94, P. 2070
A 128117
Koodinator
Zlatko Vojšek

Hrvatska pozadinska fronta
KATARINA PURJAN
KOORDINATOR AKCIJE

© MZ KNEZ MISLAV, 41000 Zagreb, Domagojeva 8, HRVATSKA; tel. 414-627 fax 413-075
broj žiro računa 26105-078-81366

Sjećam se i ranjenika u lječilištu u Stubičkim Toplicama. Svaki naš posjet ranjenim braniteljima uključivao je puno priča i optimizma, naravno i poklone, ali je donosio i dobro raspoloženje, jer su s nama rado dolazili i glazbenici. Svi smo željeli razveseliti naše branitelje. Dečki su mi zahvalili zapisavši to na običnom bloku, što i dandanas čuvam kao dragu uspomenu:

Katarini Furjan, od invalida iz Stubičkih Toplica, sa svom toplotom srca našeg, za uspomenu i dugo sijećanje na dan 29. listopada 1994.

Od SRCA HVALA

Alen Alessandro Parić (Zadar), Darko Krajčak (Našice), Mirko Pajić (Prozor-Rama), Anđelko Junaković (Šibenik), Mato Mihaljević (Vukovar), Branko Kraševac (St. Toplice), Aleksandar Radojević (Osijek), Ismet Obradovac (Banja Luka), Marko Knežević (Fojnica - Baković), Marin Kološnjaj (Bapska)

Često se pitam što je s tim dečkima danas nakon gotovo dvadeset godina? Nadam se da su dobro, koliko to ranjeno tijelo i duša mogu biti. Sjećam se da su mi često znali reći - nama u ozdravljenju pomažu neuništiv duh, vjera i prkos. Naša ljubav prema domovini!

Zagrebački osmijesi ranjenoj Dalmaciji

Odlučile smo da nećemo zaboraviti ranjenike ni na jugu, i tako smo krenule na put u Split i Makarsku, sve do lječilišta *Kalos* na otoku Korčuli. Bilo je to 25. srpnja 1994. Prva stanica - Split. Posjetili smo 4. brigadu, donijele poklone i krenule do *Splitskih toplica*, gdje su nas već čekali liječnici i ranjenici. Dopremili smo donacije u sanitetskom materijalu, lijekove, higijenski pribor i mnogo toga potrebnog za liječenje i za medicinsko osoblje bolnice. Uz naše dečke iz HV-a, u bolnici su liječili i ranjene branitelje iz Bosne i Hercegovine. Zahvalili su nam što smo ih došli posjetiti i barem nakratko rastjerali sivilo i dosadu bolničke svakodnevice. U Splitu tog dana nije bilo struje, zujali su agregati i bukom narušavali sklad tog lijepog starog dalmatinskog grada. To nam nije pokvarilo raspoloženje pa smo sjeli u "kafić" na Pjaci da popijemo kavu i uživamo u suncu i ljetu. Kada je naš vozač iz Tigrova Boris Kišur htio platiti kavu, preduhitrio ga je stariji gospodin koji je sjedio za susjednim stolom, riječima: "Dozvolite da vas počastim, to je najmanje što u Splitu mogu učiniti za Tigrove", rekao je. Zahvalili smo, bilo nam je drago, kao da nas časti čitav Split.

Navečer - lječilište *Biokovka* u Makarskoj, gdje se rehabilitira više od 300 ranjenih boraca. Istovarile smo donacije, razgovarale malo s ranjenicima, dale im poklone. Priredile smo im i lijepu zabavu. Na terasi hotela pjevala je klapa Orion i razgalila duše naših branitelja. Ujutro druženje s težim bolesnicima, mnogi su iz BiH. Niko K. je paraplegičar iz Bugojna, Vjekoslav Š. iz Viteza, Drago K. iz Jajca, pripadnik 1. gardijske brigade "Bruno Bušić", bilo je i naših iz HV-a. Ponovo pokloni, razgovor, riječi utjehe. I šale, dečki su dobro nosili svoje breme.

Makarska, branitelj s nadimkom Miš i dječica koja su ostala bez oba roditelja u tom ratu

Dalje nas voze i vode naši vozači iz Tigrova, Artuković i Kišur. A mi smo brojne - Slavica, Tonka, Danijela, Maja i ja. I dvije novinarke - Marijana Tomac i Višnja Gotal. Marijana je napisala izvještaj o našoj humanitarnoj akciji u Slobodnoj Dalmaciji *Zagrebački osmijesi ranjenoj Dalmaciji*. Baš lijepo, pa sam "posudila" taj naslov za ovu priču. A ranjenici su nas zadirkivali, vidjevši tako veliku žensku ekipu. Jedan reče: "Dobra ste ženska ekipa, da imate još nekoliko žena, mogle biste igrati kao ženska nogometna momčad."

A branitelj, mislim da su ga zvali Miš, u moj je rokovnik upisao lijepu posvetu:

*Hrabro srce Pozadinske fronte
Kuca nježno za ranjene borce
Korak po korak pomno ih prate
Da ih sretne svojoj kući vrate.*

Ima li ljepše zahvale?

Sljedeće odredište naše ekipe je Vela Luka na Korčuli, gdje se u Specijalnoj bolnici za medicinsku rehabilitaciju *Kalos* liječi i oporavlja više od 100 ranjenika i invalida stradalih u borbama na južnome bojištu. Većina je iz srednje Bosne i Hercegovine. U tom ih je ratu do toga dana kroz bolnicu prošlo više od 1300 ranjenih. Bilo je i djece. Liječnici i sestre zahvaljuju na donaciji, jer lijekova, sanitetskog materijala i ostalih potrebnih stvari za bolnicu nikad dovoljno. A opstaju jedino uz pomoć donacija. Kažemo da su za sve te pošiljke darova na ovom našem putu u Dalmaciju zaslužni zagrebački gospodarstvenici, obrtnici i Koordinacijski štab za pomoć Hrvatskoj iz Beča, s kojim odlično surađujemo.

Ranjenici su uzbuđeni, gosti im rijetko dolaze, ipak je to otok, a rijetki među njima znaju gdje su im obitelji i najbliži. Mole nas da saznamo te podatke, ako ikako možemo. Liječnici nas vode po sobama, posebno mi je teško gledati ranjenu djecu. A oni se smiješe, drago im je da ih je netko došao posjetiti. Prilaze nam oni koji mogu hodati ili se pomažu kolicima i razgovaraju s nama. Jedan branitelj u kolicima moli me da idemo do njegovog zapovjednika koji nepomično leži u sobi. "Vidite gospođu, to je moj zapovjednik, on je bio glava, a ja noge naše brigade. On jako pametan, ja brz i dobro trčim. On je dobio metak u glavu, ja sam ostao bez nogu." Šutim, teško i njemu i meni. Na njegovu molbu poljubila sam zapovjednika u čelo, stisnula sam mu ruku, i vidim, suza mu se otkotrljala niz ispljeno i umorno lice. U sljedećoj sobi sestra nam pokazuje branitelja gotovo bez svijesti, šrapnel mu je odnio dio glave, i ranio mozak, ali ga je spasio drugi branitelj vještom laičkim pomoći. Čudo, čudo, govori medicinska sestra. Najčudnije je da sam tog dečka vidjela još jednom, i to u Đakovačkoj Breznici, hodao je! I stalno je ponavljao jedino što je mogao izreći: Benti! Benti!

Branitelj Marinko i Nada u Đakovačkoj Breznici 1995.

Bečke čizme za 12. domobransku pukovnicu iz Petrinje - ili dobre duše iz Beča za napaćenu Hrvatsku

Odmah nakon što je počela srpska agresija naši iseljeni Hrvati organiziraju se i šalju brojnu humanitarnu pomoć, lijekove, novac, i traže načine da Hrvatskoj nabave oružje. U tim dobrim djelima nesebično sudjeluju i stranci. Vidjeli smo koliko je dobrih ljudi sudjelovalo u nabavljanju ortopedskih pomagala za naše ranjenike, koliko je djece našlo kumove i prijatelje u svijetu, koliko su naši ljudi, ali i stranci, prihvatili prognanike i dali im privremeni dom. Stizale su tone i tone medicinske i druge humanitarne pomoći - kamionima, vlakovima, brodovima i avionima do Hrvatske, a kasnije i do BiH. Kod nas je gospođa Kajdi bila "zadužena" za ranjenike u bolnicama, znala ih je u dušu, a liječnici u Ratnom sanitetu sastavljali su i slali popise lijekova i aparata koji im nedostaju. Mi smo pak znale što trebaju u toplicama. Tako smo uz pomoć prijatelja, pa i ovih u Beču, uspjele nabaviti vankomicin za zaraštanje rana, pa contratubex, gel koji je ublažavao ožiljke, što je posebno važno kod proteza. I da ne nabrajam drugo, sve je to stizalo, i sve smo rasporedili onima kojima je bilo najpotrebnije.

Austrijanci su nam u tom ratu puno pomogli. A u Beču je od 1991. djelovao i Koordinacijski štab za pomoć Hrvatskoj. Tajnica je bila gospođa Cika Mikolčić, inače predsjednica obnovljene Matice hrvatske u Beču, a predsjednik Štaba prof. dr. Branko Katalinić. Tu je bila i agilna Gordana Buljan. Ona i suprug činili su čuda. Uz ostalo, jednom je branitelju HOS-ovcu, koji je stradao na južnom bojištu i bio u zloglasnom logoru u Morinju u Crnoj Gori, postala kumom i brinula o njemu. Kada nam je pričao kako su njega i ostale u logoru mučili, smrznule smo se od jeze. "Ono najstrašnije nisam ni vama ni ikome pričao", rekao je na kraju te teške priče "Ne mogu priznati ni samome sebi. I dandanas noću sve to ponovno proživljavam, i ja i moji prijatelji koji su jednako životinjski mučeni. Ubili su u nama čovjeka i ljudsko dostojanstvo, a to je najgore."

A te i druge žene u bečkom Štabu (recimo Zdenka Schnirch slala je pomoć prognanim Vukovarcima) bile su pravi majstori da nabave svaki lijek, svaku potrebnu stvar, da organiziraju trajna kumstva za djecu poginulih branitelja, da organiziraju potrebnu operaciju, nabave krevete ili ortopedska pomagala. S njima je radila i pomalo posebna gospođa, prilično tvrdoglava, ali izuzetno efikasna da financira sve akcije koje zamisli. Austrijanka, barunica Ilse Krpoun odlučila je pomoći Hrvatskoj. Došla je u Zagreb s vrijednom donacijom i molila me da je odvedem na bojišnicu, htjela je osobno razgovarati s braniteljima. A nju je doista bilo teško odbiti, bila je užasno tvrdoglava i uporna osoba. Odvela sam je do 12. domobranske pukovnije iz Petrinje, oni su tada bili na Pokupskom i na sisačkom području. Došle smo u blizinu sela Žazina i Male Gorice kod zapovjednika Željka Nenadića. I tako, dok su pričali,

on se požalio da imaju lošu obuću, da su im stalno mokre noge, a moraju vani stajati u snijegu i blatu, na hladnoći... Da ne duljim, to joj je bilo dovoljno da krene u akciju, i to lukavu. Otišla je do glavnog zapovjednika vatrogasaca u Beču i rekla da su hrvatskim vatrogascima neophodno potrebne čizme, jer se bore s puno požara... i dobila je ne samo jako puno čizama, nego i tople odjeće. I sve je to došlo do petrinjske brigade, ali tu je posredovao Crveni križ, budući da je to bila direktna pomoć za HV. To je samo jedna od mnogih takvih ljudskih priča naših prijatelja u Beču, ali i drugih - u Njemačkoj posebno, pomagali su i moliški Hrvati u Italiji, da spomenem samo one s kojima smo često surađivali. Veliko srce pokazali su i mnogi drugi u svijetu.

REPUBLIKA HRVATSKA
 MINISTARSTVO OBRANE
 GLAVNI STOŽER
 ZBORNO PODRUČJE ZAGREB

VP 8250

Klasa: 81/94-05
 Ur.broj: 8250-81-94-6519

Zasina, 18. 10. 1994.

"HPF"
 HRVATSKA POZADINSKA FRONTA
 - humanitarna organizacija -
 Donagojeva br. 8
 ZAGREB

PREDMET: Izvješće
 o primtku humanitarne pomoći .-

Dana, 06. 09. 1994. godine, realizirana je akcija humanitarne pomoći, koja nam je preko Vase organizacije ponuđena.

U organizaciji ove donacije učestvovali su Vaši predstavnici gđa. Dunja Vatorac i gđa. Katarina Furjan, te Marijan Vuković kao predstavnik 12. dp. Petrinja, kao i donator KOORDINATIONSSRAB FÜR DIE KROATIENHILFE na čelu sa gđom. Ilse - B. Kropf, iz Beča.

Dva pošiljka je dovezena kamionom poduzeća "Slavijatrans" Petrinja, a preuzimanje iste obavio sam osobno u Beču.

Sadržaj pošiljke - donacije, sastojao se u sljedećem:

- razni radljeni namještaj (madraci, njihova postolja, rastavljeni ormari, ormarići, ogledala i dr.),
- deke, jastuci, razni ves (bolnički),
- stolice, stolice,
- lijekovi (gaze, kompresivni zavoji, rukavice, materijal za šivanje, flasteri i dr.).

Cjelokupnu pošiljku dovezli smo u našu postrojbu, 12. dp. Petrinja, a navedenu opremu koristimo za objekte gdje su smješteni naši v/o, ili točnije na c/b koju drže pripadnici 12. dp. Petrinja. Sanitetski materijal pohranili smo u skladište sanitetske struke.

Dva izvješćen želimo se zahvaliti Vasoj organizaciji i osobama koje su neposredno učestvovala na realizaciji ove pomoći, sa nadom da ćemo i dalje surađivati za dobrobit, prije svega Republike Hrvatske, Hrvatske vojske, te posebno prognanih Petrinjaca.

Sa stovanjem !

v.d. Zap. 12. dp. Petrinja
 bojnik
Vlado Kunert
 Vlado Kunert

Dostaviti:
 - naslovu,
 - pisano 2x

HV/TV

Izvješće o jednoj od brojnih humanitarnih akcija, tada za branitelje iz Petrinje

HPF je i barunici Krpoun poslao zahvalnicu, u kojoj joj zahvaljuje na donacijama, ovoga puta za zagrebačku Bolnicu za ženske bolesti u Petrovoj, za prognaničku ambulantu Topusko, za lječilište u Rovinju i za sanitetski materijal koji odlazi u Splitske toplice našim ranjenicima... I ovako završava zahvalnica:

“... Na Vašoj brizi i požrtvovnosti zahvaljuje Vam cijela Hrvatska, a pogotovo žene Hrvatske pozadinske fronte. Sa dubokim štovanjem, Katarina Furjan”

1997. godine, kada sam obavljala preglede uoči operacije štitnjače, sjedim tako u čekaonici i čekam da me pozovu za pregled. Do mene sjedi malo stariji gospodin i tuži se da dugo čeka, a dolazi već drugi dan iz Pokupskog.

“Ma kaj vi znate gde je to, vi ste iz Zagreba...” govori. A ja ga pitam je li u Domovinskom ratu bio u 12. pukovniji? “Jesam- iznenadi se on- zašto pitate?”. Kažem da me zanima jesu li dobili čizme, tople i nepromočive?

“Oh, da, svi smo dobili te divne čizme, s njima smo mogli biti i u vodi i na snijegu, na hladnoći po čitavu noć. Ništa nas nije zeblo, bili smo spašeni”. Ispričala sam mu kako su dobili čizme. I bila sam sretna da je poklon došao kome je i namijenjen, i to onima kojima je potrebno. Bečke čizme za petrinjske hrabre noge!

I ove su branitelje grijale bečke čizme

Mali portreti velikih ljudi

Ivica Jurčan iz Bogdanovaca, bajker bez nogu

Ivica Jurčan, pripadnik HOS-a (Hrvatskih obrambenih snaga, koje su 1992. integrirane u HV), ranjen je blizu Vukovara, za vrijeme proboja prema Nuštru, kada je nagazio na minu i teško stradao. Dok mi je to pričao, upitao je:

“Gospođo Katarina, znate li što je to Hosova *štafeta*? Ne? Mi smo vam izvlačili civile iz okupiranih područja. Tu su bili i naši susjedi i prijatelji. Meni se ta nesreća dogodila uz obalu rijeke Vuke, tu je selo Marinci. Uokolo su bila minska polja. Branitelji HOS-a štitali su civile, mi smo išli ispred njih kroz minska polja. I kada bi jedan nastradao od mine, zamijenio bi ga sljedeći Hosovac. Do posljednjeg branitelja. Tek nakon što smo mi Hosovci provjerili put, krenuli bi civili. To vam je ta naša *Štafeta*. Tako sam ja stradao”, pričao mi je Ivica Jurčan.

Naježila sam se od nelagode i divljenja. Onako ranjen, skrivao se 12 dana u kukuružištima, a onda su ga uhvatili i odveli u srpski logor. Dugo nije dobio odgovarajuću medicinsku pomoć, nego su ga, kao i druge Hrvate u logoru, tukli, maltretirali i tjerali da pjeva četničke pjesme. Kaže da je više puta poželio da je mrtav, da mu skrate muke. Ali nije klonuo. Ipak su ga operirali, pa je u zavoje na bataljcima nogu skrivao pjesme koje je potajice pisao. A pjesme su bile za majku, roditelje, sestru, domovinu. Nakon četiri mjeseca teškog logora u jednoj razmjeni zarobljenika u Nemetinu došao je u Zagreb. Tada je imao samo 21 godinu! Upoznala sam ga u bolnici, pa smo se brinule za njega i pomogle da dobije proteze. Poslije operavka otišao je u Pulu i tamo je živio s roditeljima. Jednog dana dobijem pismo i u njemu mali “Vojnikov molitvenik” - uz posvetu: *Za poklon od Jurčan Ivice, da me nebi pomalo zaboravili. Malo pročitajte ovaj molitvenik koji je u spomen na HV. Puno sreće i veselja. Bog i Hrvati - Za dom spremni.*

Ivica i danas piše pjesme i svira trubu u svojim lijepim Bogdanovcima. A svirati razne instrumente naučio je još prije rata, njegovi prijatelji kažu da je, osim trube, dobro svirao i tamburu, harmoniku i bubnjeve. Nedavno sam ga ponovno posjetila, oženjen je i ima dvoje djece. I što više - on je bajker. Vozi lijepi novi motor i u vožnji, kaže, zaboravi na sve teškoće i užase koje je doživio u ratu i logoru.

Ivica je nama ženama u Pozadinskoj fronti posvetio i divnu pjesmu. Mislim da bi bilo ispravno, pravedno reći da je posvećena svim ženama Hrvatske koje su u Domovinskom ratu nesebično pomagale i na fronti i u pozadini:

*U Zagrebu za ranjene duše
ima jedna mala grupa žena
pomažu nam, o nama se brinu
sve za sreću i bolju sudbinu!*

*Što bi mogle, to bi nam dale
kad nam teško, pokraj nas bi stale
zapjevale da nam bol odnesu
i u srce veselje unesu*

*Ne znam zašto nas te žene vole
al za našu sreću sad se bore.
I na frontu, gdje padaju mine
pomažu nam, tjeraju Srbije.*

*Ovo pišem sad u spomen njima
poštovanje prema njima svima
te bi žene nama drage bile
i da nisu pomoć priuštile.*

I. Jurčan, branitelj iz Bogdanovaca

Ivica Jurčan na svom super motociklu u Bogdanovcima, 2011.

Tigrić Robi, Slovenac sa zagrebačkog asfalta

Robija sam upoznala za vrijeme čestih posjeta ranjenicima u zagrebačkim bolnicama i okolnim toplicama. I tako jednog dana ugledam blijedog i mršavog mladića. Sjedi u kolicima, pogađam, nema noge. Što mu reći, ne mogu ga tješiti da će sve biti dobro, da će prohodati, kada i sam zna da neće. Malo-pomalo zblížili smo se, razgovaramo, i on mi ispriča svoju ratnu priču.

Kažu, svakome je određen životni put, ima sudbinu koju ne može zaobići. Istina, ili ne, ali Robiju je zapisana loša sudbina. Taj zagrebački dečko koji se do rata "šminkao" i šetao sa svojim dečkima središtem Zagreba, udvarao djevojkama i imao velike planove za svoju budućnost, nije dvoumio kada je počeo rat. Odmah se 1991. godine dragovoljno javio u 1. gardijsku brigadu i prošao sa svojim hrabrim Tigrovima mnoga ratišta. Sve do ogulinskog, do 13. rujna 1993. godine kada je s drugim braniteljima trebao preuzeti novu crtu obrane na Kapeli iznad Plaškog. Neprijatelji su ih preduhitrili i Robi je stradao spašavajući prijatelja u minskome polju. Četiri su Tigra poginula, petero ih je ranjeno. Robi teško. Slijede mjeseci muka, operacije, bolnice, prvo u Rijeci, pa u Zagrebu. U Novoj bolnici ipak mu nisu mogli spasiti noge, obje su morali potpuno amputirati. Ali mukama nije kraj - slijede dijaliza, upala pluća, sepsa, gangrena žuči... pa opet operacije, ovog puta uspješne. Dugotrajan oporavak u toplicama. Samo mladi i vitalan čovjek može to podnijeti. Brinule smo o njemu koliko smo mogle i razmišljale kako mu bolje pomoći.

A onda igrom slučaja ili sudbine, ovaj put povoljnije za Robija, upoznam u Zagrebu čovjeka koji je živio u Njemačkoj i želio je pomoći našim ranjenicima. Predložim da se pobrine za Robija da dobije "nove" noge. Robi je živnuo, jedva čeka odlazak u Njemačku. Zajedno s Uredom za skrb Tigrova organizirali smo prijevoz i boravak Robija u Stuttgartu. Tu je u dobrim rukama drugih dobrotvora. Šest tjedana proveo je na liječenju i rehabilitaciji. Radionica ortopedskih pomagala D. Hofmanna napravila mu je proteze, pa Robi uči kako s njima živjeti i hodati. I onda jednog dana vraća nam se "na nogama". Najviše se razveselila, naravno, Robijeva majka, Slovenka. Dočekalo ga je puno prijatelja, bile smo i mi žene iz HPF-a i, naravno, suborci iz 1. gardijske brigade. O našoj akciji da se pomogne Robiju pisao je i list *Hrvatski vojnik* (nakladnik je Ministarstvo obrane RH), na fotografiji smo Robi i ja – koordinatorica akcije, a moram priznati da sam bila ponosna što je taj cijenjeni časopis već drugi puta objavio napis o akcijama žena HPF-a.

Doček Robija na povratku u Zagreb

Pozvani smo u stožer 1. gardijske brigade, gdje nas je primio i zapovjednik Tigrova Jozo Miličević. A Robi je svima pričao svoj teški ratni put nakon ranjavanja, bolne operacije i komplikacije, i to da je jedva ostao živ. Ali nije gubio nadu. "Ipak sam ja Tigar, a tu su bile, uz ostale dobrotvore, i žene iz HPF-a, znao sam da neću ostati sam. Sada sam sretan i s ovim mehaničkim nogama. Noge su noge", kaže s osmijehom. Svi smo ganuti, i kažemo da samo upornost i hrabro srce mogu sve. A Robi Stajanko to ima. Šutim i pokušavam zamisliti koliko je zahtjevno i koliko treba hrabrosti da hodaš s posebnim ortopedskim uređajem oko struka, i oblačiš tako izrađene noge, jer Robi nije imao svoje noge. On je i dalje vježbao novi život u bolnici u Božidarevićevoj. Kažu da je uspio.

U zagrebačkoj vojarni "Croatia" toga je dana bila neviđena gužva, svi se tiskamo da stanemo u dvoranu, snima i HRT, a Robijevi suborci jedva su dočekali da vide Robija kako stoji na nogama. Dečki iz brigade vesele se susretu i Robijevom novom životu. Stalno ga zapitkuju, hrabre, uvjeravaju da je u pravu gospodin Hofmann kada kaže da će Robi kada se potpuno privikne na proteze, uz stalne vježbe, za koji mjesec moći sam hodati. A na kraju svečanosti priredili su mu veliko veselje-svečano su mu predali Spomenicu Domovinskog rata, a hrvatskim i njemačkim humanitarcima, dakle i nama u HPF-u, prigodne plakete i zahvale Tigrova za požrtvovan humanitarni rad.

Zahvalnicu i medalju 1. gardijske brigade - Tigrova HPF-u
predaje mi general Jozo Miličević

1995. godina, u Hrvatskoj još traje rat

Na kamionu na putu u Okučane 5. svibnja 1995.

Bljeskoviti *Bljesak*

Dan-dva nakon oslobodilačke akcije HV-a *Bljesak*, prvih dana svibnja 1995. Dunja Vatovac, Mirjana Hribar i ja odlazimo u Okučane. Dunjin je mali auto VW Cady s dva sjedala već pun poklona, ali nekako se uguramo i nas tri. Mirjana je ne znam kako uspjela sjesti otraga između poklona. U autu su važne stvari: uz ostalo i kolači i torta iz Slastičarnice Šime u Petrinjskoj ulici, te majice koje smo preko noći izmislile i dale tiskati i na kojima je pisalo Hrvatska pozadinska fronta s ljubavlju, Okučani 5.5. Iako je cesta sada slobodna, jer je akcijom uspostavljen nadzor nad autocestom Zagreb-Lipovac, naše su straže jake i stroge i ne puštaju nas dalje od naplatnih kućica u Okučanima. Ne žele da nam se nešto dogodi. Nadmudrujemo se s njima, a pobjeđuju naše famozne majice koje im nudimo kao propusnicu. Uspjele smo. Dalje nas vode izviđači iz 121.domobranske pukovnije HV-a iz Nove Gradiške.

Mirjana Hribar, Dunja Vatovac i ja u Okučanima 5. svibnja 1995.

Stižemo na dan kada počinje emitirati Radiostanica Okučani, nazvana Radio Bljesak. Za njih je ta torta, a oni obavještavaju gdje se nalazimo. Došli smo pozdraviti te naše sjajne, hrabre branitelje koji su sudjelovali u bljeskovitoj akciji i oslobodili okupirana područja zapadne Slavonije. Nakon 4 godine okupacije oslobođeno je i srpsko uporište u zapadnoj Slavoniji, Okučani, i to već drugog dana *Bljeska*.

A ti naši skromni heroji, iako još umorni od napornih dana ratovanja, vesele se kao djeca. Okružili su naš automobil u središtu mjesta, dijelimo im naše male radosti zahvalnosti - naravno da je bilo i cigareta, piva i drugih poklona, ali najtraženije su majice s našim logotipom i tim posebnim natpisom. Gradonačelnik oslobođenog gradića Okučana majicu je odmah svečano objesio na zid. Visoki stasiti momak Vlado, inače rođen u Okučanima i prezadovoljan da je sudjelovao u oslobađanju svog mjesta, ponosno je navukao majicu i zahvaljuje:

“Dobar vam je to štos. Samo da me četnici sada zbog ove crne boje maja ne zamijene za svoje?!” Ruga se, a onda se grleno nasmije.

Svi nam pričaju događaje iz akcije, ali bez vojnih detalja. Hvale jedni druge, sebe najmanje, osim u šali. Ostali su jednako skromni i hrabri svih ovih godina.

“Sada smo zaslužili mali predah, godišnji odmor, ali ne dugo. Još imamo posla u Hrvatskoj, još nije cijela slobodna”, kaže Stanko i smije se. I, naravno, zaslužio je našu posebnu majicu.

Na braniku domovine - bjelovarski branitelji, domobrani, Okučani, 5. svibnja 1995.

Svečanosti u Okučanima prisustvovao je i veleposlanik Velike Britanije koji se čudio naguravanju i veselju branitelja kada su iz automobila vadili poklone. Slike smo se također s njime, sve je to pratila i HTV, a onda smo nastavile prema Jasenovcu i dalje. I dok se prisjećam tih slika tog dana, ne mogu zaboraviti jednu: branitelja iz 1. bojne 125.domobranske brigade iz Novske. I njemu sam poklonila krunicu i knjižicu s uputama *Kako moliti krunicu*. Sjeo je pod stablo šljive, otvorio knjižicu i u miru molio. Kao da ga se nije ticala sva ta galama njegovih suboraca koji su se veselili i dovikivali se dok su iz našeg automobila vadili darove. Bila je to slika mira, sreće i spokoja, bio je sam s krunicom i Majkom Božjom. Vjerujem da joj je zahvaljivao što je ostao živ, a znam da je molio i za svoju domovinu.

Napuštamo Okučane, putujemo dalje. Svuda nas dočekuje strašan prizor. Netko danas dođe u Okučane ili Vukovar, a nije bio za vrijeme rata, teško da može zamisliti što su paravojne srpske snage zajedno s JNA učinile tim i drugim gradovima i mjestima. Ostaci razaranja vide se i danas, ali uglavnom je sve popravljeno, raščišćeno, zakrpano. Vrtovi su obrađeni, oko kuća zasađeni su cvjetnjaci, djeca idu u školu, život se pomalo vraća u ta mjesta. Te 1995. godine bila su to fantomska, pusta, razrušena mjesta, posebno u dijelovima grada gdje su živjeli Hrvati. I, naravno, razrušene ili teško oštećene katoličke crkve. Vozimo se predjelima gdje strašni ratni pečati svjedoče o jačini agresije i razaranja - hrvatske kuće su srušene ili teško oštećene, na onima koje su ostale vidimo samo vanjske zidove s tisuću rupa od granata i "zvončića", vrtovi su zarasli, a sablasna tišina plegla je po tim mjestima. U Okučanima, vidjeli smo, ipak ima ljudi spremnih da sve nanovo izgrade, da žive.

Žene iz HPF-a i branitelji, u Okučanima

Na našem putu stižemo i do Save i mosta za Bosanski Brod. Pomislih, preko mosta kod Bosanske Gradiške prije dan-dva bježale su srpske paravojne snage povlačeći se pred hrvatskom vojskom, a s njima i dio domaćeg stanovništva. Svima njima se predsjednik tzv. Krajine Milan Martić javno putem radija i televizije pohvalio da je za odmazdu raketirao Zagreb 2. i 3. svibnja. Tada je od kazetnih bombi tzv. “zvončića” poginulo najmanje petero građana, a dvjesto ih je ranjeno. Koja bahatost zločinaca.

Približili smo se kući u kojoj su od početka okupacije pa sve do *Bljeska* ilegalno stanovali Srbi. Sada su se u nju vratili vlasnici Hrvati. Dvorištem do mene dotrči žena, grli me i plače: “To nije naša kuća, naša je bila puno veća, u njoj je sve mirisalo, a u ovoj sve smrdi. Grozno!” Psiholozi kažu da svi prognanici u sjećanju zadrže sliku doma koji je velik i nedodirljiv, veći nego što je bio u stvarnosti. A ovoj nesretnoj prognanoj ženi dom nije srušen, ali je oskrvnut, tuđi i smrdljiv. Zagrlila sam ženu, pokušavala je tješiti da će njezina kuća ponovno biti čista, mirisna, puna ljubavi i blagoslova. Poklonila sam joj sliku Majke Božje, dar našeg dragog kardinala Kuharića, sada već pokojnog. Žena se malo umirila, a mi smo krenule dalje put Jasenovca.

Zaslugom Radio Okučana naši zagrebački Tigrovi čuli su gdje smo i javili su da svakako moramo doći u Jasenovac. Mi bismo i bez tog poziva došle, a ovako su nam pomogli da obiđemo širu okolicu. Vojnoredarstvena akcija HV-a i Specijalne

policije RH-*Bljesak* počela je 1. svibnja u zoru, trajala je do 4. svibnja, ali glavnina akcije trajala je svega 30 sati. U vijestima i komentarima tih dana čula sam ocjenu vojnih stručnjaka da je bila odlično vojno zamišljena i izvedena. Nekima smo već zahvalile, uskoro ćemo vidjeti i Tigrove koji su u tome sudjelovali. Među braniteljima koje obilazimo na ovim područjima su i oni koji su na leđima najviše osjetili akciju: branitelji 81. gardijske bojne, branitelji 5. gardijske brigade (*Slavonski sokolovi*), te 3. gardijske brigade (slavne *Kune* iz Vinkovaca). I njima i svima drugima koji su sudjelovali u *Bljesku* želimo osobno zahvaliti. Već prvog dana akcije oslobođen je Jasenovac. Kada je to javio Hrvatski radio, viknuli smo od sreće. Uglavnom su se čuli komentari: Napokon su naši krenuli! Dosta je bilo okupacije u vlastitoj državi!... Znali smo da će akcija uspjeti.

Sada želimo zahvaliti i tim braniteljima koji su još u Jasenovcu i okolnim mjestima. Prvo što smo ugledale je netaknuta pravoslavna crkva, dobro očuvana. I u Jasenovcu dočekalo nas je mnogo branitelja. U tom moru muških lica u maskirnim uniformama ugledala sam dva dobro poznata. To su bili moji susjedi u kući, Zagrepčani, braća Mujačić. Tenkisti. Muslimani, a Hrvati. Besim je od prvih dana bio u 1. a gardijskoj brigadi - Tigrovima, a mlađji brat Senad sada je napunio 18 godina i odmah mu se pridružio. Koliko radosti kada smo se prepoznali, radosti koja se može samo na takvim mjestima osjetiti. A koliko je tek bilo tema za priču! Kada je počinjala akcija *Bljesak*, molili su zapovjednika da ih zajedno smjesti u tenk, jer se nisu željeli razdvajati i žarko su željeli zajedno pobijediti. Nije im to odobrio iz sigurnosnih i humanih razloga. Dobro, kažu, svejedno smo pobijedili. Tako smo bili još veća prijatnja neprijateljima, ha, ha!

Tigrovi tenkisti braća Mujačić i ja u Jasenovcu 5. svibnja 1995.

“Jeste li vidjeli ‘teta’ Katarina onu pravoslavnu nedirnutu crkvu u Jasenovcu? Mi smo jedva namolili zapovjednika da nas pusti da je razgledamo, a kada smo ušli - ugledali smo da je puna naoružanja! Eh, sveto mjesto?!”

Bila sam sretna što su preživjeli sva ratišta, pa i ovo posljednje, oslobodilačku akciju Bljesak. Hvala Isusu, hvala Alahu!, kažem naglas. Oni su sada na radiju čuli za raketiranje Zagreba i pitaju jesu li njihovi dobro, nije li tko od poznatih nastradao ovih dana? A prijatelji? Kuća? Nisu, umirujem ih, svi su dobro.

Putujemo dalje, svugdje ista slika razaranja. Vidimo da su branitelji umorni i željni sna, iako ne priznaju, a nisu svi ni mladi, Hrvatsku su branili i mladići i njihovi očevi. Znam da bi se svi oni nakon tih dana teškog ratovanja rado okupali i uredili, ali nemaju uvjete, pa su bili veseli kada su dobili barem nove majice i čarape.

Hrvatski branitelji nakon Bljeska, Bročice, 5. svibnja 1995.

Na našem je putu i selo Bročice. I tu ima naših branitelja, a mjesto me podsjeća na branitelja Marijana Vondru, također pripadnika 1. gardijske brigade, koji je tu ranjen u glavu 16. studenog 1991. Dva je mjeseca bio u komi, a onda se nakon 25 godina ponovno rodio. Šalimo se da mora slaviti dva rođendana. Liječili su ga u zagrebačkoj Novoj bolnici u Dubravi, i to dobro, a nakon toga bio je na oporavku

u Krapinskim Toplicama. Kod prvog susreta pokazala sam mu fotografiju iz Selina gdje držim hrvatsku zastavu sa znakom Tigra. Molio me da mu ostavim fotografiju. Kada sam ga drugi put posjetila vidjela sam da je fotografija pričvršćena na zid iznad njegovog kreveta. Ranjenicima smo u toplice često dovodile i glazbu i pjevače. Naravno, potrebne su im bile i trenirke, pidžame, tenisice i ostalo. Vidljive i nevidljive traume liječili su razgovorom i glazbom. Toga je dana svirao sastav *Baruni*. Organizirale smo tombolu, dobro rješenje za situaciju kada nemaš istovrijedne poklone. Predložile smo im da sami poslije zamijene stvari. Nekoliko je ranjenika plesalo. Marijan je već pomalo hodao uz nečiju pomoć, ali za ples nije bio sposoban. Ipak je rado došao u dvoranu. Vidim, jednom rukom i nogom prati ritam glazbe. Pitala sam ga je li prije ranjavanja volio plesati. “Da, jako, ali sada ne mogu”, odgovori. “Ma, plesat ćeš sa mnom, vidjet ćeš da možeš!” Uvjerila sam ga i pomogla mu ustati. Držala sam mu nepokretnu, gotovo mrtvu ruku visoko u zraku, i tako smo plesali i plesali. A Marijan je zadovoljno i ponosno gledao tko ga u dvorani gleda, tko sve od prijatelja vidi da on ipak pleše. Taj pogled i to zadovoljstvo bili su vrijedni svakog mog truda. Koliko sam ga poštivala, divila mu se i bila ponosna da sam ga upoznala. Marijan sada živi u Daruvaru, dobio je visoko odličje za zasluge u Domovinskom ratu. Mogu samo reći: Bravo branitelju Vondra! I bravo majci koja je čitavo vrijeme bolesti bila uz sina!

Oluja nad olujama

Desetak dana vrućeg ljeta 1995. provela sam u Baškoj, kod prijateljice. Prvi su dani kolovoza, trebala bih se vratiti u Zagreb, za nas žene HPF-a uvijek ima puno posla. Prijateljica me odgovara, ma ostani još malo, kaže. I ostala sam. Toga dana odlazim rano na kupanje. Na prepunoj plaži vidim komešanje, ljudi počinju vikati, grliti se, pjevati. U općoj zbrci razabirem riječi: naši zauzimaju, idu prema Kninu, oslobodili su Sv. Rok Bravo naši!... Netko je imao radio i prenosio vijesti, i nastaje pravi urnebes. Postaje mi jasno o čemu se radi. Svi smo presretni i ponosni na naše branitelje. Sljedećih sati ne propuštamo nijednu vijest, hodamo s tranzistorom uz uho, a navečer je obvezatno pogledati Dnevnik HTV-a.

A tek da ste nas vidjeli i čuli drugog dana na plaži, kada su naši oslobodili Knin! Svi smo presretni i zajedno slavimo, i poznati i nepoznati gosti, bilo je i stranaca, a u restoranu gdje su non-stop otvoreni radio i televizija pratimo vijesti, pijemo pivo da se rashladimo i glasno pjevamo naše pjesme. Hrvatska je slobodna. Nema više tzv. SAO Krajine. Čujem da se ta najsajjnija vojnoredarstvena akcija zove *Oluja*, i to s pravom jer su naši kao oluja “pomeli” agresorsku vojsku i u samo dva dana

oslobodili okupirana područja sjeverne Dalmacije, južne i istočne Like te Korduna i Banije. Prijateljica se šali da nije ni čudo da je nastala prava oluja kada su to zajedno učinili Zagorci i Dalmatinci, slavne Pume i Pauci, odnosno pripadnici 7. i 4. gardijske brigade. Nakon što su drugog dana *Oluje*, 5. kolovoza, oko 10 sati ušli u Knin, sjedište pobunjenih Srba, izvijesili su ogromnu hrvatsku trobojnicu na vrhu kninske tvrđave. Koje uzbuđenje, koje zadovoljstvo osjećam dok to gledam. I znam, Domovinski rat je gotov.

U ratnim reportažama gledam hoću li prepoznati znana lica hrabrih naših branitelja. Sudjelovali su u *Oluji*, naravno, i Tigrovi, naša 1. gardijska brigada, ali i pripadnici slavne 9. gardijske brigade, Vukovi, koji su u ratu štitili ličku bojišnicu i mnogi drugi... neka mi se lica čine poznatima, ali nisam sigurna. Lica su zamazana od borbi, ali blistaju od zadovoljstva i smiju se, pravi su pobjednici. Uzbuđenje je veliko. Napokon slobodni!

Pamtim još dvije lijepe slike iz tih olujnih dana pobjede. Već sam spomenula predsjednika Tuđmana koji je ljubio hrvatsku zastavu na tvrđavi u Kninu kada je odmah nakon oslobođenja Knina došao čestitati osloboditeljima. A trećeg dana *Oluje*, na Korani, na mostu i granici s BiH spojile su se snage HV-a s HVO-om i Petim korpusom Armije BiH. Spašen je i Bihać.

Plan Srba o Velikoj Srbiji sada je doista samo puki san. Srbi bježe iz Hrvatske, i njihove paravojne formacije i stanovništvo. Predsjednik Tuđman je od početka akcije *Oluje* stalno, mislim svakih pola sata, putem radija i televizije ponavljao poruku srpskom stanovništvu da ostane u svom domu u Hrvatskoj i jamčio da im se ništa neće dogoditi, posebno onima koji nisu okrvavili ruke u tom ratu. Bez rezultata, jer oni, zavedeni srpskom propagandom, ne vjeruju, bježe...

Nakon Domovinskog rata

S dobrim ljudima velikog srca pomažemo razrušenoj domovini

Oluja je prošla, oslobođena je cijela Hrvatska osim istočne Slavonije, ali smo mi žene u HPF-u znale da još ima posla za nas. Treba raščišćavati ruševine, obnavljati mjesta, pomagati ljudima da se vrate u svoj dom. A tu su i naši teški ranjenici. Jedna grupa žena iz HPF-a dva tjedna nakon *Oluje* odlazi čistiti Knin. Koristimo se medijima i pozivamo ljude dobrog srca da s nama obnavljaju domovinu. Odaziv Zagrepčana je fantastičan. Svi bi rado pomagali. S nama je mnoge humanitarne akcije prošla i prognanica iz Petrinje Katica Bobinac. Sada se želi vratiti u svoj rodni grad iako joj je kuća srušena. Željele smo s njome u Petrinju, ali nije išlo lako. Petrinja je oslobođena pri kraju *Oluje*, i dobro je čuvana, ne puštaju nas još tamo. Pitamo zašto? Kažu, nije sigurno tu u Petrinji. Čujemo da još traje istraga o tome kako je stara mještanka Srpkinja nakon *Oluje* na pragu svoje kuće iz skrivene puške ubila našeg branitelja. Čekamo na dozvolu, nestrpljive smo, za sada smo došle do sela Mošćenice. Blizu smo Petrinje. I tu gledamo nevjerojatne prizore. Lokalno srpsko stanovništvo unatoč pozivima da ostane i da im jamčimo sigurnost, bježi. U bijegu odvoze sve, svu svoju imovinu, sve što su mogli ponijeti. Time su napunili kamione, mnogi voze i jedan ili dva traktora, na koje su zakvačili automobile. Stvorila se nepregledna kolona vozila. Srbi iseljavaju. Odlazile su čitave obitelji. Čitava srpska sela.

Neminovno uspoređujem to s našim prognanicima pa i izbjeglicama koje je iz BiH prihvatila Hrvatska. Svi su oni bježali samo s malom vrećicom, neki bez ičega, jer nije bilo vremena da ponesu i odaberu najvažnije i najpotrebnije stvari, čuvali su goli život. Sjećam se kolona naših žena s djecom, starih ljudi, očajnih, gladnih, koji su stizali bez ičega i ikoga svoga, kojima su mučki ubijeni sinovi, očevi, ili su odvedeni u logor, mnogima i ne znaju sudbinu, ostali su bez najmilijih i bez doma, bez imovine... Viđala sam ih prvo na kolodvoru, u vlakovima, u tužnim kolonama autobusa, a onda u prihvatnim centrima. Ponosno su podnosili svoje prognanstvo. Toliko me ta usporedba potresla, ta nepravda, bilo mi je teško pri srcu, pa sam zaplakala. Umirila me malo sveta misa koju je u jednom domu služio biskup Jezerinac. Borili smo se s pomiješanim osjećajima, znali smo jedino da je Bog na strani pravde i pravednika.

Obnavljamo Banovinu, prvo ćemo u Petrinju

Dugo smo čekale odobrenje da dođemo u Petrinju, možda i desetak dana. Na kraju je stiglo. Nada Krsnik, Dunja Vatovac, Nives Talajić i ja smo spremne, a s nama će i prognanica Katica Bobinac. U Večernjem listu objavljujemo poziv za akciju čišćenja Petrinje, a u Radio Sljemenu od pomoći nam je novinarka Vesna Rukavina. Ovoga puta tražimo posebno i one koji imaju alat i mehanizaciju. Čistit ćemo petrinjsko groblje. Odaziv je odličan. Javili su se mladi i oni srednjih godina, ali i stari građani, različitog obrazovanja i zanimanja. S nama su na svaku akciju išli i članovi Hrvatskog planinarskog društva "Matica centar" iz Bogovićeve ulice koje je predvodila predsjednica Marija Balentović. Ujutro, uoči polaska, okupljali smo se kod Gradskog poglavarstva na Trgu Stjepana Radića. Mnogi su ponijeli svoje lopate, krampove, metle, flakse rice, pile... neki su nam posudili i kamione, a autobuse za prijevoz dao nam je direktor ZET-a Pevalek. Posuđivali smo alat i u Gradskom poglavarstvu, u Policiji, u *Zrinjvcu* gdje je direktor Ledić rekao: Ma nema problema, koliko god trebate, vaše je! Sve smo to čuvali u garažama Poglavarstva, uzimali u subotu, u nedjelju, i vraćali navečer nakon povratka u Zagreb. I tako čitave jeseni. Same smo pripremale čaj i kavu u termosicama, neke su tvrtke donirale sokove i hranu, žene su pekle kolače, bili smo jedna složna obitelj. Često smo kretali u puna 4 autobusa.

Zagrebački dobrovoljci u autobusu na putu za Petrinju

I tako jedne subote početkom jeseni 1995. krenuli smo prema Banovini. Mnogi prvi put vide taj kraj Hrvatske. Zgroženi smo, neprijatelj je iza sebe ostavio izgorena, razrušena i uništena sela, katoličke crkve i spomenike, a nekad krasna, plodna zemlja sada je spaljena i neobrađena. Svuda ostaci ruševina, pa tone smeća, ostavljenog kada je bježalo srpsko stanovništvo, stari štednjaci, automobilske gume, svuda užas rata i bijesa. Ista slika u Glini, Petrinji, Čuntiću, Hrvatskoj Kostajnici, Topuskom... A mi se zaustavljamo kod Petrinje.

Ne možemo vjerovati da je to taj nekad lijepi gradić. Iz razrušenih ili poluspaljenih kuća viri drveće, u te četiri godine izraslo je divlje iz temelja srušenih lijepih kuća, deblo i grane urali su u prozore i razrušena vrata, pa se kao fantom izdižu iz tih crnih ostataka kuća. Zarasla su i nekad uredna dvorišta uz kuće, sada tu raste žbunje i korov, zatrli su sve lijepo, a takvi su i parkovi. Teško ih je prepoznati. Po ulicama razbacana je starudija, madraci, cigle, šljunak, kuhinjsko posuđe... jezovito. Svuda razlupana lončarija, ponos pučkog stvaralaštva ovog kraja. A onda smo ugledali nešto što nas je prvo začudilo, ali i zastrašilo. Jedina čista livada, čak pokošena, bila je na zemljištu na kojem je do srpske okupacije Petrinje bila župna crkva sv. Lovre. U svom tom neredu jedina uređena površina podsjeća na još nedavni ponos i ljubav Petrinjaca. I na rušilačku mržnju okupatora. Katica nam priča da je prva katolička crkva sv. Lovre sagrađena još 1603. godine, ali se urušila pa je nova izgrađena 1780. u barokno-klasicističkom stilu. To je crkva petrinjskog nebeskog zaštitnika sv. Lovre. Na njegov dan, 10. kolovoza 1594. hrvatska vojska prvi je put oslobodila utvrdu koju su podignuli Turci dvije godine prije na ušću Petrinjčice u Kupu, kada nastaje Petrinja na današnjem prostoru.

Ledina gdje je bila crkva sv. Lovre

I prije dolaska u Petrinju znale smo da su srpski agresori uništili gotovo sve sakralne spomenike na Banovini (i ne samo na Banovini srušili su ili granatirali mnoge crkve i samostane u Hrvatskoj), pa i crkvu sv. Lovre. Zgroženi gledamo livadu, nigdje ni traga temeljima crkve. Naravno, tako se zatire povijest. Donijele smo veliku svijeću. Nju smo u radnji moje prijateljice Dunje Vatovac ona i ja pripremale čitavu noć. Na njoj smo zapisale i datum osobođenja Petrinje pa smo je uz križ postavile na mjestu nekadašnje crkve. Sve je to blagoslovio biskup Jezerinac. A onda smo se svi pomolili da im oprostí sv. Lovro, jer nisu znali što rade kada su to palili i rušili.

U tim trenucima pojavila mi se slika iz djetinjstva, iz mog Predgrada. Kao da i sada vidim tu malu kapelicu koja je bila ispred moje rodne kuće. Mi smo djeca stalno čistili i okoliš i unutrašnjost kapelice. Ja sam i nakon toga još nalazila nešto što moram uraditi i urediti da bi kapelica bila čista, uredna i sjajila se. Voljela sam sama doživjeti tu kapelicu, tišinu i svetost koja ju je okruživala. Posebno sam se divila prozorima, tim crvenim i plavim kamenčićima u vitrajima koji su me fascinirali kada su propuštali danje svjetlo i rasipali ga u bezbroj šara i oblika. I te božje divne zrake svjetlosti obasjale su i okrunile glavu Majke Božje. A predvečernje svjetlo i danas vidim kako se zajedno s posljednjim zrakama sunca prepliće i prodire u unutrašnjost kapelice stvarajući nadnaravni ugođaj u kojem su oživjeli motivi u vitrajima i kip u kapelici.

Pomislila sam što bih bez te kapelice koja je dio mog života, mog odrastanja, vjerovanja, trajanja... Teško bih podnijela pomisao da je netko uništi, razori, spali. Da netko pokuša time izbrisati svaki spomen na vjeru, baštinu, moj dom... A crkva sv. Lovre, sigurno je bila puno veća, ljepša i bogatije uređena. Vjerujem da je takva ostala u trajnom sjećanju i u srcu ljudima u Petrinji i okolici. Poslije je po uzoru na nekadašnju izgrađena jednako lijepa crkva. Za inat.

Potražili smo i livadu na kojoj je sve do srpske agresije na Hrvatsku bila lijepa kuća naše članice i prognanice iz Petrinje Katicice Bobinac. Katica nam opisuje svoju kuću, dvorište i vrt, susjedstvo... S puno ljubavi govori kako je sve uredila, tko je pomagao pri gradnji, kako su je namještali, malo-pomalo dovršavali, s nježnošću priča gdje je tko spavao, radio, čitao omiljenu knjigu, gdje je zasadila prekrasno cvijeće... a onda naglo zašuti, suze joj teku niz lice. Preteške su to uspomene. Katica bi htjela naći barem neku sitnicu, barem jednu fotografiju, bilo kakav materijalni dokaz da njoj i obitelji bude podsjetnik i uspomena na nekadašnji život... Pomažemo i mi, zajedno tražimo, a ona hoda uokolo, traži po travi, po zemlji, kleči, čak i sjeda da bi bolje vidjela. Ništa. Gledamo tužno, razočarano lice te hrabre, dobre žene Rezigirano širi ruke: "Pa to nije moguće, ništa, baš ništa nije ostalo od moje kuće, od mene, od mojih, od

mog života! Kao da nisam postojala ovdje !” s nevjericom kaže i teško sjeda na zemlju. Ništa, baš ništa nije ostalo na toj zemlji što bi joj mogla biti utjeha ili uspomena na sretne dane prije srpske agresije. Njoj i stotinama tisuća drugih u Hrvatskoj tih ratnih godina.

Podijelili smo se u grupe. Dunja i ja smo s našom grupom otišle na groblje sv. Benedikta. Tu su nas dočekale trake s upozorenjem: Minirano! Ali to nas nije zaustavilo. Drugi je šok bilo samo groblje. Grobovi su bili devastirani, nadgrobni spomenici odneseni, njima su Srbi popločavali dvorišta. Iz grobova je raslo drveće, groblje je bila šikara, a onda smo ugledali i ostatke do temelja minirane crkvice sv. Benedikta. Jedne nedjelje Katica je zamolila svećenika da služi svetu misu na groblju za sve hrvatske duše.

Čistimo zaraslo i oskvrnuto groblje u Petrinji

A te subote na akciju čišćenja groblja u Petrinji išla je i profesorica Tonka Pezelj, inače prognanica iz Petrinje. Njoj je bilo posebno teško na tom mjestu, jer su joj muža ubili, a nije znala je li pokopan i gdje. Suprug je ostao u Petrinji, bio je sudac, predsjednik Općinskog suda, i rekao je: “Ja nikome nisam učinio zlo, nisam krivo sudio, ja tu ostajem. Volim Hrvatsku i ne mičem se odavde!” Odmah nakon *Oluje* gospodja Tonka je ušla u svoju kuću. Bolje reći bivšu kuću. Bila je spaljena. Na zidovima u kuhinji i na pločicama u kupaonici, koje vatra nije do kraja zahvatila, čitala je ono što je pokojni gospodin Pezelj zapisivao, o strahotama i mukama koje su mu radili četnici.

Čistila sam dio groblja; uz jedan grob rezala sam grane i micala grm zaraslih kupina, kad ugledam neki natpis, da je tu netko pokopan. Ugledam prezime PEZELJ. Ne vjerujem očima, ma jest, dobro vidim. Bila sam presretna. Pozvala sam gospođu Tonku. Prvo nije vjerovala, a onda se bacila na tu zemlju, grebla je po njoj, puna je ožiljaka od žbunja kupina koji joj ostavljaju trag na licu i rukama, ali njoj to ne smeta, nije svjesna boli. Ljubi tu zemlju, kao da će joj vratiti supruga. Nakon prvog šoka, počela je plakati, sva sretna da je našla grob voljenog supruga. Sada smo svi prionuli da brzo očistimo grob. Nives je negdje pronašla i svijeću i pravi buketić cvijeća i grob je uskoro bio lijepo uređen. Gospođu Pezelj nismo mogle nagovoriti da ode s groba, ostala je tu dugo, dugo, i razgovarala sa svojim suprugom i ocem njihove djece.

Oj petrinjske uske staze, ružmarinom sadene...

Na petrinjskom groblju sv. Benedikta pronašli smo tridesetak grobova Petrinjaca ubijenih 1992. i 1993. Strašno. Ponovno čistimo to groblje. Sada smo već uhodana ekipa. Spaljujemo granje koje smo u prošlim čišćenjima našle i stavljale na hrpu. Opuštamo se, sada se već vidi da smo prilično očistili groblje. Osamdesettrogodišnji gospodin Franjo kosi zadnje travke i naglas kaže: “Bil sam soldat v Petrinji i nikad si nis mislil da bum završil na groblju!” Moj susjed Ivan Pahernik sada može zapjevati, jedva je dočekaao. Zadovoljni smo. Pjevamo i stare hrvatske pjesme i novoskladane rodoljubne, te često pogledavamo u susjedno brdašce gdje je srpsko groblje. Izdaleka se vidi da je pravoslavno groblje uredno, održavano, poštivano. Tamo i

ovog vikenda na jednoj grobnici sjedi žena u zelenoj majici, gleda prema nama, uvijek ista scena. To nam je bilo čudno. Naša je policija provjerila i saznala da je u košari u kojoj je nosila cvijeće na grob, zapravo nosila hranu i piće četnicima koji su se skrivali u toj grobnici.

A nas je sve više i više dragovoljaca za čišćenje Petrinje, neki vode i unuke. Srećom, imamo i donatore. Ujutro čim krenemo Dunja i ja dijelimo čaj i kavu koje smo ponijele u termosicama, a čim uđu u autobus putnici pitaju jesu li stigle velike kutije Pan-peka s poklonjenim svježim pecivom. Oni su nam čitave jeseni davali i kruh, kao i Pekarnica Šubić iz Trnjanske ulice, pa Produktivnost, borongajska pekarnica vlasnika Froka, i Pinklec. Sponzori su i Mesna industrija Jakopec, a za odojke se brine Mesnica Fiolić iz Velike Mlake. Tu je i Bermez iz Zaprešića, pa Jamnica i direktor Ante Ledić koji nam doniraju Janu i Naru, a trgovina Zagrepčanka s Britanskog trga poslala je pivo i kobasice. Pomažu nas i Gradska groblja, Hidroelektra, Savez samostalnih sindikara Hrvatske.

Eto, i tako smo čistili Petrinju, Hrvatsku Kostajnicu i druga mjesta u razrušenoj Banovini 1995./96.

Ovaj put jedna grupa čisti tvornicu Gavrilović, a druga školu u obližnjem selu Jabukovcu. S nama je i danas čitava obitelj Prebeg iz Trnja, Ivan, Đudica i Ana. I njihov mali kamion, kojim odvozimo brdo smeća. Itekako nam je dobro došao. S nama su stalno i supruzi Zlata i Božidar Andreji iz Ivanić Grada, moraju ustati jako rano da bi do 7 ujutro doputovali do Zagreba, do zbornog mjesta ispred zgrade Poglavarstva. Svaka im čast.

Dolazili su i mnogi drugi, čija imena, molim, pročitajte u dodatku knjizi (str. 176). Jer, svi ti dobri ljudi, ta velika srca i ruke zaslužuju da ih spomenemo. Mnoge

nisam zapisala, no svima veliko hvala! Hvala svima koji su pomagali i u akcijama HPF-a i u drugima diljem Hrvatske, da se ranjena zemlja obnovi, oporavi, da se Hrvati i Hrvatice lakše vrate na svoja ognjišta, da Hrvatska živi.

Nakon posla obišle smo i naše drage Gromove, 2. gardijsku brigadu koja se vratila u Petrinju. Čistili smo i oko vojarne i na glavnom trgu. Mora da smo bili smiješan prizor - onako poletni, iako već umorni, u rukama nam metle i lopate, a mi iz sveg glasa pjevamo *Oj petrinjske uske staze, ružmarinom sađene...*

Najljepši je bio povratak u Zagreb. Ostavljamo pustu, sablasnu Petrinju. Večernje su slike kao iz strašnih filmova. Kuće se crne, većinom su ih spalili. Ocrtavaju se sjene fantomskog drveća, dimnjaka, smeće smrdi... Vraćamo se umorni, a opet sretni jer smo napravili dobro djelo. Pjevamo i u autobusima. Volimo ovu slobodnu iako razrušenu i napaćenu nam domovinu. Puno sam puta čula da majka najviše voli bolesno i hendikepirano dijete. Tako smo mi sada još jače voljeli našu bolesnu i napaćenu Hrvatsku.

Približavamo se Zagrebu, a mala sedmogodišnja Franka pjeva *Bože čuvaj Hrvatsku, moj drugi dom...* Zagreb nas dočekuje rasvijetljen, živahan, bučan. Pravi šok, jer dolazimo iz nigdine, iz posljedica ratnog pakla, iz grozota. Bilo nas je sram, iako nismo bili krivi.

I dalje Banovina...

Banovina je teško vrijeme prošla i za vrijeme Turaka. Nakon stoljeća zanimljive, ali teške hrvatske povijesti ostale su kao opomena utvrde na brdima poput Zrina i Gvozdanskog. Gradina Gvozdansko pripadala je hrvatskoj plemićkoj obitelji Zrinski.

U hrvatskoj povijesti uglavnom se spominje turska opsada Sigeta 1566. i herojska smrt posljednjih preostalih branitelja na čelu s Nikolom Šubićem Zrinskim, koji su kao "predziđe kršćanstva" branili Europu od prodora Turaka. A nepoznata je ostala istinita priča o još jednoj utvrđi, o Gvozdanskom, gdje su malobrojni hrabri branitelji (njih tristotinjak zajedno sa ženama i djecom), mjesecima odolijevali jakoj turskoj vojsci, i onda kada su ostali bez hrane, vode ogrjeva i streljiva. Opsada je trajala od listopada do sredine siječnja 1578. godine. Bila je to izuzetno hladna zima. U noći na 13. siječanj u utvrđi je sve zamuknulo, pogasile su se vatre, a u zoru kada je Ferhat-beg najavio završni juriš 10.000 svojih vojnika bez otpora je ušao u tvrđavu i zatekao strašan prizor. U gradu punom ruševima našli su samo mrtva tijela. Svi branitelji ležali su ili stajali na svojim položajima, smrznuti i mrtvi. Ovim prizorom bio je potresen i sam Ferhad-beg, kojega je za-

divila hrabrost posade koja je radije izginula, nego se predala. Poštujući njihovo junaštvo zapovijedio je da se dovede katolički svećenik, kako bi ih pokopali po kršćanskom obredu.

Svaki put kada na dan obilježavanja te herojske bitke posjetim Gvozdansko sjetim se tih hrabrih Hrvata koji su branili djedovinu. Eto, povijest se ponavlja, takvi su hrvatski branitelji-rodoljubi i domoljubi.

A u selu Čuntiću je na spomen borbe protiv Turaka ostala samo kula. I mi smo bili u tom Hrvatskom Čuntiću, gdje su agresori, sada srpski, u srpnju 1991. srušili prvu katoličku crkvu, crkvu sv. Antuna Padovanskog. Tamo je svakodnevno iz Petrinje dolazio fra Petar Žagar. Htio je spasiti što može, obnoviti što se da, pa je imao privremenu drvenu kućicu gdje se mogao skloniti i u kojoj je služio misu. Vrlo često sam samcat, uz svoja dva psa. Mi smo žene HPF-a nekoliko puta dolazile iz Zagreba da ne bude potpuno sam. Znao je govoriti - ako je Bog sve što imaš, onda imaš sve što trebaš. Bilo nam je dovoljno vidjeti njegovo nasmiješeno lice i tu dobru energiju koju je i nama prenio. Zavoljele smo ga, širio je oko sebe dobrotu, ljubav i svetost.

Idemo u Topusko

Dok smo se pripremali za čišćenje Topuskog, sjetila sam se prognanika iz tog kraja koji su prvi spas našli u Zagrebu. Pomagale smo tada koliko smo mogle. A kada nemaš ništa, onda je i mnogo nedovoljno. Na Zagrebački velesajam, gdje je bio jedan od većih centara za prihvaćanje i raspodjelu humanitarne pomoći, stigla je nova velika donacija, koju je ponovno s HPF-om i bečkim Štabom organizirala gospođa Ilse Krpoun. Tu je bilo i bolničkih kreveta s hidraulikom, i krevetnine, madraca, dizalice za kadu i druge stvari koje sam poklonila bolnici, Institutu za tumore u Ilici. Bilo je i druge robe: odjeće, krevetnina, raznih sitnica koje svatko treba, a prognanici nisu imali gotovo ništa. Sjećam se da su bili zahvalni i za plahte, jastuke, deke, koje nisu bile nove, ali su bile jako dobro ušćuvane. Razmišljam kako je tim ljudima koji sada ovise o tuđoj pomoći, a u rodnom su mjestu ostavili lijepe kuće, svoja poduzeća, moderna poljoprivredna imanja, među njima ima i bogatih, bolje reći, bili su bogati, a danas nemaju krov nad glavom ni egzistenciju. Sada ih nužda tjera da zahvale za rabljenu deku. O raspodjeli donacija za općine Topusko-Lasinje na Velesajmu brinuli su gospođa Iskrić i Longer, koji su mi predložili da i ja dobijem malu deku, uz riječi - pa vi ste to doista zaslužili. I ta mala žuta dekica, koju i danas čuvam, podsjeća me na te žene, pa i muškarce, bez doma i krova nad glavom, koji su stigli s malom vrećicom u jednoj ruci, u drugoj drže ruku svoje djece... Podsjeća

me na tužne dane njihova progonstva i srpsku agresiju. Bože moj, ne ponovili se ti dani i ta ratna stradanja!

Topusko je prije Domovinskog rata bilo poznato lječilište. U te su toplice dolazili i mnogi iz inozemstva. Uoči akcije čišćenja dogovorili smo s ljudima koji su se vratili u svoj grad da čistimo bazen i okolicu. Sve je zaraslo, između pločica koje su postavljene uokolo bazena urastao je korov, bilo je i trave, žbunja... Teško je to bilo čupati pa smo radili klečeći, pomažući si škarama, noževima, kosilicama i svime što nam je bilo pri ruci. Jedan je gospodin komentirao da je to krvav posao, za robijaše. Mislim - pa točno je rekao, jer nas je "zarobila" ljubav za našu uništenu Hrvatsku i ništa nam nije teško učiniti. Nekoliko smo puta dolazili čistiti u Topusko, a za to vrijeme našoj članici Nadi Krsnik umrla je majka. Velečasni Franjo Horvat na ruševinama crkve služio je svetu misu za njezinu majku. Bila je jako dirnuta. Crkva je srušena, rekli smo, ali mi smo vjernici ta živa crkva.

Na svetoj misi nakon čišćenja, Topusko, 1995.

U lječilištu su nam pripremili odličan vojnički grah s kobasicama. Tako se lakše dalje radilo. Čistili smo i živicu oko bazena. A iz nje su počele ispadati stvari koje su četnici odbacili pri bijegu: odore, kape, šaržeri za municiju, pištolji... Na kraju smo zapalili hrpu sa smećem. Odjednom pucnjava, zaboravili smo da su u smeću i meci koji su eksplodirali u vatri. Zahvalnica koju smo na kraju tog posla dali svima koji su radili, bila je ujedno i ulaznica za kupanje u lječilištu, jednom kada bude obnovljeno.

I tako iz tjedna u tjedan, čistimo Hrvatsku, sve do zime. A onda, mali predah.

Veseli Zagrepčani nakon čišćenja Topuskog, jesen 1995.

Vesele Posavke iz Hrastelnice, koje je vodila Ljubica Šprišić. Uz ples, pjevanje i dobre kolače za branitelje, pomagale su i obnavljati Banovinu

Čistimo Hrvatsku Kostajnicu -ili- kako se dobra djela mogu iskoristiti u prljavoj propagandi

Proljeće je 1996. Zovu nas iz Hrvatske Kostajnice da dođemo pomoći raskrčiti ostatke prilično razrušene crkve sv. Antuna Padovanskog. Do srpske agresije bila je to lijepa, velika crkva, možda najljepša na Banovini. A sada je bila sva urušena. Naši su branitelji rekli da su četnici napravili "dobar posao" jer su većinu srušili tako da je bilo izuzetno teško raščišćavati urušeno. A bez toga nema obnove. U tačkama smo prevozili te teške cigle i kamene blokove, sporo smo napredovali. No odaziv je i za akciju u Kostajnici bio velik. Svi rado pomažu. S nama je došlo pedesetak Zagrepčana, a među njima je i Želimir Stiplošek s punih sedamdesetdevet godina. I on u kolica trpa teško kamenje i glasno nam govori: "I mi u ovim godinama možemo zasukati rukave. Dolazit ću sve dok me zdravlje služi. Bio sam i u Topuskom i u Petrinji." Uz njega gledam dvojicu dječaka, to su braća Ivan i Marko Vrljić. Mlađi ima sedam, a stariji jedanaest godina. I oni su vrijedni, rade koliko te mlade godine mogu. Malim rukama trpaju kamenje u kolica. Baš je bilo lijepo gledati kako ta mladost uči pomagati domovini.

Pater Antun Hajminer nije znao kako bi nam zahvalio, bio je presretan. Po napola urušenom zidu penjao se do ostataka crkve da na vrh postavi hrvatsku zastavu. O tome je obavijestio i Kaptol, i kada smo gotovo sve raščistili došao je to vidjeti fra Zvezdan Linić.

Žene HPF-a nakon uspješnog čišćenja: ja, Dunja, fra Zvezdan Linić i Nada

Časopis Arena objavio je veliku reportažu o našem doprinosu: *Trideset žena Hrvatske pozadinske fronte dobrovoljno podižu razorena sela i crkve*. Podnaslov - *Samozatajni heroji obnove*. Uz druge fotografije Arena je objavili i onu na kojoj su fotografirali predsjednicu HPF-a Dunju Vatovac i mene ispred ostataka kostajničke crkve, s krampom i lopatom u ruci. Stojimo ispred jedinog zida crkve koji je ostao neurušen, i pokraj velikog crkvenog zvona koje smo otkopali. Na tom dijelu crkve koji nije srušen netko je napisao "čede", tko zna tko i kada. A na nama su poznate majice Hrvatske pozadinske fronte na kojima piše *HPF s ljubavlju*. Jer, doista smo radile pune ljubavi prema domovini i sa željom da našim prognanicima čim prije udahnemo nadu i vjeru u povratak.

A onda - šok. Krajem 1997. tjednik Globus tu je fotografiju iskoristio u prljavoj propagandi u napisu koji odiše neprijateljstvom prema domovini koju optužuju i za ometanje povratka Srba. Pokraj slike Elisabeth Rehn, posebne izviestiteljice UN-a o stanju ljudskih prava objavljena je ta naša fotografija iz časopisa Arene. S tekstom:

Kostajnica: U izvješću posebne izviestiteljice posebno se upozorava na neprilike s povratkom Srba u taj grad...

Svatko bi nakon toga zaključio da smo nas dvije, i naša HPF, pa i ljudi koji su nam pomagali, branili Srbima povratak. Novinarica Globusa tendenciozno i lažno sugerira i optužuje žene koje su dobrovoljno i mukotrпно pokušavale ispraviti ono što su srpski agresori i srpski pobunjenici radili iz naših crkava, kuća, a da ne govorim o ubijanju civila i branitelja na tom području. Tražile smo javnu ispriku i demant, ali Globus nije objavio ni naše pismo.

Ime mi je Zvonimir

Kako ne bih ovu knjigu sjećanja na te teške, ali i divne dane sloge i zajedništva u obrani, a poslije i u izgradnji domovine završila tužnim i pesimističnim tonom, podsjećam sebe i vas na još jednu lijepu akciju HPF-a i dobrih ljudi koji su dragovoljno čistili razrušenu Hrvatsku - u jesen 1995. godine na Banovini.

Nada Krsnik vodila je svoj autobus s dobrim ljudima u Viduševac. I tu su srpski pobunjenici srušili katoličku crkvu. Ljudi su čistili, raščišćavali i odvozili ostatke miniranja, kamenje, cigle, šutu, bio je to težak posao. U tom raščišćavanju udarili su krampom u nešto metalno, i tražili su što bi to moglo biti. Odjednom je netko uzviknuo da je pronašao nešto važno, obruč zvona. Uz tešku su ga muku otkopali, bilo je to veliko zvono izliveno 1853. u Zagrebu, a poslije je bilo izloženo i na Trgu bana Jelačića. Na njemu je pisalo sljedeće:

*IME MI JE ZVONIMIR,
ZVONIM SVIJETU BOŽJI MIR.
SMETNULO SE SELO PREMA SELU,
SALIŠE ME U ZAGREBU BIJELU,
SA VIDUŠEVCA DA SE ČUJE JEKA,
DA ME ČUJU SELA U DALEKA,
NA STOLICI ZVONIMIRA TADA
MLADI FRANJO CAR ZAVLADA
STOLOVO JE JELAČIĆU BANE,
DIKA RODA ČOVJEK S BOŽJE STRANE
BJEŠE NAM JURAJ BLAGE KRVI,
GLAVA CRKVE I NADBISKUP PRVI*

Nakon iskapanog zvona u Viduševcu

Bili smo presretni, otkopali su još dva manja zvona. Osjećamo nakon svega da nije lako uništiti hrvatsku dušu i našu kulturnu baštinu, jer je svuda oko nas, i u nama, naraštaji su je stoljećima stvarali i čuvali. A iz svake nevolje, rata, tuđih osvajanja i krađe mi ostajemo i trajemo. Ljudi i domovina. Stameni i jaki. Kao i ova zvona i obnovljene crkve, koji će opet ljudima navješćivati sate, ali i svete mise, svadbe pa i pogrebe. A nadajmo se, sve više i rođenja i krstitke. I druge radosne događaje.

Njihov osmijeh vrjedniji je od tisuću zahvalnica

Za sav naš rad nismo tražile ni očekivale zahvale i pohvale. Najdraže i najljepše nam je bilo kada su nam se naši branitelji i ranjenici nasmiješili, jer njihovi su osmijesi kao tisuću riječi i tisuću zahvalnica. Kada su se našalili i rekli od srca, sa suzama u očima: Hvala!, ništa nam više nije trebalo. I onda kada bismo posustale, kada nam je bilo teško, nakon takvih osmijeha mogle smo, morale smo nastaviti pomagati.

Iz brojnih zahvala i pisama koje smo primili u HPF-u odabrala sam za knjigu i ovo pismo:

Humanitarna organizacija
Hrvatska prozadinska fronta
M. Z. "Koce Kralj"

Župnik

Postovani prijatelji!

Ispravila sam vam našu novianu pismo i izdala od
10.000. HRD, na čemu vam se najvrednije zahvaljujem.
Ostalo vam udvoice na topi jkolake dječ. list
mi je poginuo kao bavi 1942. 6. lipnja 1942.
Ja dječom i vječom se uči, podijela sam se
Hrvatsku i Sloveniju. Kako su nam sava
oprijatelji i susjedstvo. Iako sam bez učega,
bez novca, bez najbližega svojca, dječom
bez vojenog oca, Ima su nam puna tuđa
i bala. Ja zebnjom i dječom pomoćnicima
bezizlaskom budućnost oćice.

Jač plemenito postoljak mi dječom mudro, da
se mora isključiti, da jač sama ljubavi i dječom
mesto ljubljenu. od oca bala bala!

Jača dala Bog blagoslov. Jač rad, jača plava
nita martijanci, da pomognete svima, jači
su se slobodni pravci, a martijanci dječom
su sloboda bez bala. Dječom blagoslov.

Zahvaljujem se pomoći i preporucima se se moćny
dječom za bala, ako budete se susjedstvo, dječom
M. Z. Puno, puno bala oćice.

I postovanih Ana Bledić

Oni su nas trebali. I oni i njihove obitelji. Pa prognanici, obično majke s djecom, i stariji ljudi, kojima je teško bilo bez svog doma, i svojih najbližih. Oni su sa sobom donijeli samo Boga i Majku Mariju, u srcima i duši. Oni su i za nas molili, i to nam je bilo važno i potrebno. Hvala im za svaku molitvu za nas, za domovinu. Jer, trpio je čitav hrvatski narod. Kaže jedna stara poslovice - što te ne skrši, to te ojača! Tako smo svi ojačani i još ponosniji izašli iz užasa ovog rata.

Pred kraj Domovinskog rata i poslije njega mnogi su u našoj Hrvatskoj dobili visoka priznanja za doprinos u obrani domovine. Mi nismo, nismo ni pitale. Ipak nas je malo smetalo. Govorile smo - mi smo godinama bile i na bojišnicama i na druge načine ljubavlju i djelima dokazale da branimo domovinu, a priznanja su dobili i oni koji su bili mnogo manje od nas angažirani u obrani.

U siječnju 1999. stigla je ipak i nama pozivnica Ministarstva obrane. Velika radost. Dotjerale smo se, dolazimo u svečanu dvoranu, gospoda časnici HV-a govore o našem velikom doprinosu u obrani domovine. Rastemo od ponosa. General bojnik Marinko Krešić, pomoćnik ministra za upravljanje osobljem HV-a, proziva i moje ime, a meni se "odsjekle" noge. Odjednom pitam samu sebe, što sam ja to tako veliko napravila za domovinu Hrvatsku? Samo sam pružala veliku ljubav koju sam osjećala za branitelje i ranjenike, za prognane i sve žrtve rata. Davala sam to što bi trebao dati svaki Hrvat, svaki čovjek koji živi u Hrvatskoj i Hrvatsku zove svojom domovinom. Svejedno, bila sam izuzetno ponosna. Odlikovana sam *SPOMENICOM DOMOVINSKE ZAHVALNOSTI* koju je potpisao predsjednik Hrvatske Franjo Tuđman. Beskrajno sam i danas zadovoljna i ponosna. Ja, obična Slovenka dobila sam visoko priznanje prvog predsjednika Republike Hrvatske. Hvala!

Izvor naše snage u obrani slobode i domovine bio je u Božjoj ljubavi i zajedništvu

Umjesto kraja, početak... i jedno veliko HVALA

Svatko od nas ima svoj loš dan, kada posustane i kada se pita kako dalje uz sve te velike životne brige. Obično nas to već drugi dan prođe, ali treba pregrmiti taj loš dan. I baš takvog jednog dana u studenom 2012. na mojoj stranici Facebooka otkrila sam pismo koje me posebno obradovalo. Poslao ga je branitelj Tigar, meni gotovo nepoznat, gospodin Radoslav Prica, kojega sam upoznala te godine, na proslavi 22. godišnjice 1. gardijske brigade, Tigrova. Površno poznanstvo, kakvo obično i bude na prvom upoznavanju. I odonda ga nisam čula. I evo, ugledam to pismo, a svoju bih radost voljela s vama podijeliti.

Radoslav Prica (dalje: R.P.): Gospođo Katarina,

Molim Vas, bez ljutnje, mi na položaju smo vas jako poštovali zato što nas niste zaboravili ☺ i često nismo znali da li je to HPF ili Mi, za našu gardu, ili netko deseti. Za nas ste bile tete “koje brinu o nama” ☺ a napravile ste puno. Možda nemate ni približnu sliku koliko je nama u pripizdini... oprostite na izrazu... značila ta cigareta... Nešto, bilošto ☺

Ja: To nam jako puno znači, vaši osmijesi i vaše zadovoljstvo, to je naša plaća.

R.P.: Taj mali znak pažnje je nama još više učvrstio onaj...moral, ljubav za Hrvatsku. I zato jedno veliko hvala ☺ . I kada bi rekao da smo vas volili i da vas volimo... malo bi rekao.

Ja: To smo osjetile i zato smo još više radile.

R.P.: Jedna velika pusa i jedan veliki zagrljaj...eto ☺ ☺ ☺ i zahvalan sam gospodinu Hercegu koji nas je upoznao.

Ja: Hvala, hvala, hvala ☺ ☺ . Bit će mi čast i zadovoljstvo pozvati vas na promociju knjige i izložbe. A izložba će se sastojati od svih uspomena koje sam dobila. Ima i plakata Tigrova, amblema, majica, zahvalnica i lijepih fotki.

R.P.: Ja Vas molim da nas pozovete sve ☺ vi ste naša OBITELJ. Stavite poziv na stranicu portala to će se lako razglasiti

Ja: Razmišljala sam da si kupim ili dam šivati lijepu haljinu za tu prigodu, a sada kad ste mi dali tolika krila ja ću obući vašu majicu, onu prvu sa tigrom, onim velikim, ako smijem ???

R.P.: zašto ne bi smjeli?? Katarina VI STE TIGRICA!, to što niste bili s oružjem na prvoj crti ne umanjuje ono što ste radili zaTigrove. Mnogi nisu učinili ništa. Vi ste učinile puno, jako puno. I toga niste svjesni koliko je to nama značilo. Do-

nesli ste nam DOM na Velebit, nemate pojma koliko je to moralno značilo. Jedna cigareta. Obična cigareta i suze u očima čovjeka koji je prošao sve sa Tigrovima. Ma ... to se nemre platit.

Ja: A vi nemate pojma kaj i koliko meni danas, baš danas, znače te vaše riječi. (.....)

R.P.: Znali smo da ima ljudi, osim naših obitelji, koji misle o nama. i zato se nemojte sramiti ničega. Opet ću napisati... malo je reći da smo vas volili, poštivali...to što ste Vi donijeli... e to onaj koji nije prošao nemre skužit.Nemre si ni predstavit. Nemre, Nije to doživio... eto... najkraće, a svi Tigrovi kaj su prošli... sranja... oprostite na izrazu, znaju to cijeniti. Napravili ste PUNO, JAKO PUNO, I TIGRICA STE. Još jedna velika hvala, velika pusa i štovanje za sve što ste napravili.

Ja: Naše je bilo kap u moru, ali u crvenoj boji, boji ljubavi, pa se ipak malo obojalo i more, odnosno vaša i naša srca.

R.P.: Vi ste nama tamo gore donijeli Dom na čukama ☺ ☺ ☺ ☺ rezultat IZMEĐU-OSTALOG IMAMO SLOBODNU HRVATSKU

Ja: Toooooo ! ☺ ☺ ☺

R.P.: Velika pusaaaa i velika HVALAAAA

Umjesto kraja, početak drugi...

Tu je pravo srce Hrvatske!

Spremam se u Vukovar. Svake godine studeni nam nosi pretužne dane sjećanja na teške srpske zločine u tome gradu, ali i drugdje u Hrvatskoj, na svete žrtve Vukovaraca i branitelja u obrani svoje grude, u obrani domovine Hrvatske. Palimo svijeće, pamtimo te žrtve, te naše heroje. I željeli bismo da su krivci za taj i druge grozne zločine kažnjeni. A nisu. I odjednom, dva dana uoči odlaska u Kolonu sjećanja na žrtve srpskih zločina u Vukovaru, zabljesnuo nas je divan dan. Dan kada je ostvarena makar simbolična pravda i za žrtve kojima ćemo se pokloniti u Vukovaru.

16. studeni 2012. ćemo svi pamtiti - veliki povijesni dan za Hrvatsku. Sjećat ću ga se do smrti. Još su mi suzne oči, kao i svima u Hrvatskoj. Ali od sreće. Toga jutra ne znam nikoga tko nije pratio uživo prijenos iz sudnice u Haagu, izricanje presude Žalbenog vijeća nakon što su se generali žalili na prvostupanjsku presudu suda, kada su proglašeni krivima i osuđeni za navodne zločine u akciji i nakon akcije *Oluja* – Gotovina na 24, a Markač na 18 godina zatvora. Žalbeno vijeće bilo je posljednja šansa da se dokaže da nisu krivi, da nismo krivi. Kada je aktualni predsjednik Suda Theodor Meron počeo čitati odluku Vijeća, nisam ništa razumjela, gledala sam one stroge suce u sudnici, gledala sam optužene generale kako i ovoga puta mirno, dostojanstveno čekaju presudu koja će im ocijeniti dosadašnji i odrediti daljnji život... njihove odvjetnike koji su prikupili nove dokaze i sa strepnjom čekaju presudu... od straha sam se tresla i s mukom sam pokušavala slušati čitanje presude. A onda sam nekoliko puta čula... nije kriv, nije kriv, pa sam s optimizmom počela pažljivo slušati riječi suca Merona. Slobodni su, generali su nevini i slobodni! Pravda, pravda, ima pravde! Od sreće sam počela plakati, bilo je to veliko olakšanje, predivan osjećaj.

Hrvatski generali Gotovina i Markač (prije i Čermak) oslobođeni su optužbi i osuđeni za udruženi zločinački pothvat, za nezakonite topničke napade i posljedice, za etničko čišćenje, planirano protjerivanje domaćih Srba, ubijanja, nečovječno postupanje i tako redom. Pa i za zapovjednu odgovornost. Tako je srušena strašna i neistinita optužba za one koji su samo časno branili svoju domovinu. I koji su od svojih vojnika tražili časno ratovanje. Dočekali smo da Žalbeno vijeće Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju u Den Haagu, poštujući argumente i pravne norme, poni-

šti prvostupanjsku presudu i pravomoćno oslobodi takvih optužbi generale. Time je skinuta i takva nepravedna optužba s branitelja, s čitave Hrvatske. To je važno, rekao je predsjednik Hrvatske Ivo Josipović, za pravilno povijesno sagledavanje Domovinskog rata. Za zločine kojih je bilo, pri kraju akcije i nakon *Oluje*, moraju odgovarati pojedinci, pravi krivci. Svi smo znali da su generali nevini i da su naši branitelji časno i hrabro branili našu domovinu. Akcija *Oluja* bila je legitimna, časno izvedena vojna operacija kojom smo oslobađali okupirana područja. To se i potvrdilo. Sada su se generali vratili kući kamo i pripadaju.

To poslijepodne organiziran im je doček na Trgu bana Jelačića. Dočekalo ih je mnogo razdraganih ljudi, mediji procjenjuju da je bilo više od sto tisuća ljudi. Svi smo im željeli stisnuti ruku, poljubiti ljude koji su nevini čamili u zatvoru osam godina. Zahvaliti na doprinosu u ratu. I što su toliko izdržali u zatvoru. Jer oni su naši heroji. A Hrvatska nikad ne zaboravlja heroje, pisalo je kao dobrodošlica 16. studenog na svim autobusima, na taksijima, na tramvajima... na transparentima na svim hrvatskim trgovima gdje je bio doček, čulo se to na svim svetim misama za domovinu kada je molitvom povezana čitava Hrvatska. Od početka rata ne sjećam se većeg jedinstva, sloge, a sada i veselja ljudi kao tog dana! Posebno me veselilo da u masi razdraganih ljudi vidim mnogo mladih koji su rođeni nakon rata, ali sam u njihovim razgovorima i komentarima zaključila da znaju mnogo o Domovinskom ratu i znaju cijeniti slobodu koju su nam obranili naši hrabri branitelji. Vratila nam se i nada da će i u svakodnevnom teškom životu biti bolje, da zajedno možemo sve. Trebalo je doživjeti i vidjeti na Trgu branitelje kako su s osmijehom, ali i suzama čekali svoje generale, sretni da su napokon dobili priznanje za svoju časnu i hrabru obranu domovine. Među njima su bili i moji prijatelji s ratišta i ranjenici iz bolnica i toplica! Mnogi u invalidskim kolicima. Vjerujem da je tu s nama negdje u toj rijeci ljudi bio i moj novi prijatelj Tigar Radoslav Prica, koji mi je napisao lijepo iskreno pismo na Facebooku.

Na Trgu je bila strašna gužva, galama, ali svi su bili razdragani, sretni, zadovoljni pravdom i da se i u svijetu čuje istina o našem obrambenom ratu. Iz razglasa su se orile domoljubne pjesme, pa i Thompsonove koje rijetko čujemo, svatko je nekoga dozivao. Jedan od bivših zapovjednika 1. gardijske brigade, Tigrova, umirovljeni brigadni general Tomo Medved rekao je ono što smo svi osjećali: "To je sada pravo srce Hrvatske!".

Dočekali smo i oslobođene generale. Sada to više nisu smirena lica kakva su imali u sudnici, sada izbijaju emocije, polako shvaćaju da je teških sedam-osam godina zatvora i optužbi iza njih, da su nevini odradili velik posao za istinu o Hrvatskoj i da su napokon kod kuće. Među svojima, u svome domu, domovini. Zauvijek će mi u sjećanju i u srcu biti sačuvana slika generala Gotovine i Markača kako

nakon svete mise u katedrali kleče pred grobom u kojem u sarkofagu leži kardinal bl. Alojzije Stepinac, duboko utonuli u svoju molitvu i zahvalu, u svoj duševni mir.

I još jedna slika koju ću zauvijek pamti - susret s generalom Gotovinom u crkvi sv. Mati slobode, na Jarunu, na misi zadušnici uz 13. obljetnicu smrti prvog hrvatskog predsjednika Franje Tuđmana. Nosila sam natpis koji upozorava da smo zaboravili hrvatskog branitelja Veljka Marića, koji je i dalje u srpskom zatvoru. General Gotovina me zagrlio i rekao da podržava moju akciju za oslobađanje Veljka. I danas osjećam taj zagrljaj, to razumijevanje, tu ljubav koju taj čovjek nosi u velikom srcu.

Poslije mise zadušnice za prvog predsjednika Hrvatske Franju Tuđmana - koja velika radost i ponos stoji kraj mene (general Ante Gotovina) i koja je velika tuga u mojim rukama (Veljko Marić)

Mnogi su toga 16. studenog 2012. rekli da je to definitivni kraj rata. Konačno. A general Gotovina je i u kratkom pozdravnom govoru na dočeku na Trgu bana Jelačića pokazao da je velik čovjek. Nije se žalio na nepravdu. "Ovo je naša zajednička pobjeda", rekao je, između ostalog. A na kraju je svima odlučno i mirno poručio: "Rat pripada prošlosti... okrenimo se budućnosti, svi zajedno!"

Umjesto pogovora - zahvala

Htjela bih posebno zahvaliti gospodinu Darku Šoncu i gospođi Agati Klinar Medaković koji su me potaknuli na pisanje knjige, pomagali i vjerovali u mene. Bez njihove pomoći, cijenjeni čitatelji, ova knjiga ne bi bila u vašim rukama. Zahvaljujem i gospođi Miri Bahun iz Slovenskog doma u Zagrebu.

Veliko hvala mojim dragim prijateljima s bojišta i iz “pozadine”, i darovateljima koji su ispunili moje dane, srce i sjećanje ljubavlju i ponosom, hrabrošću i čašću. Većina tih uspomena na Domovinski rat, iz oka i srca Slovenke, sada je u knjizi sačuvana i za buduće generacije. Nažalost, o mnogim važnim događajima i dobrim, hrabrim ljudima nemam fotografije. A o nekima imam i više nego što je stalo u ovu knjigu.

Bile su to godine za pamćenje... uoči, za vrijeme i nakon Domovinskog rata, teške, ali i divne godine sloge, zajedništva, nade, ponosa i obrane slobode Hrvatske!

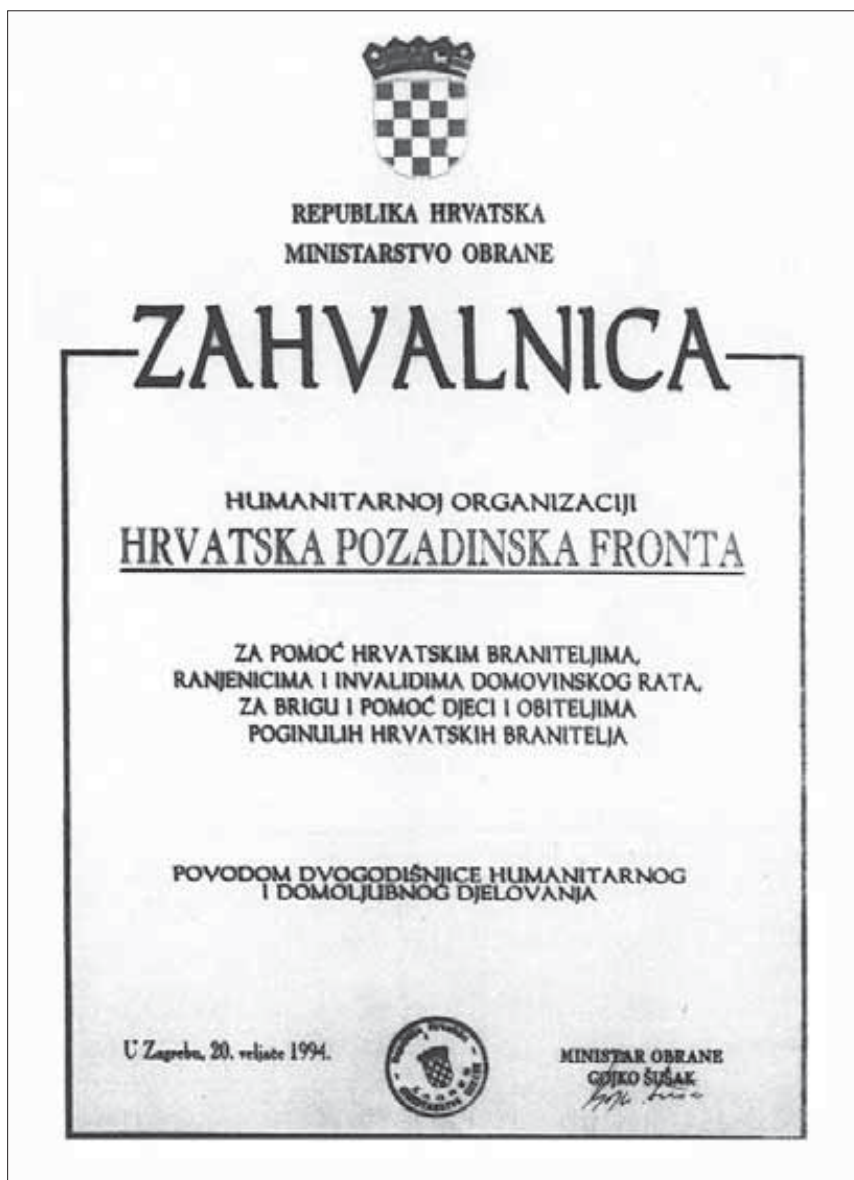
One u mojim uspomenama traju i pričaju o bezvremenskoj ljubavi, o domovini, slobodi, istini, dobrim, hrabrim i časnim ljudima, rodoljubima i domoljubima, a prije svega - o ljubavi i čovjeku.

Dodatci

Dodatak 1.

Zahvalnice i pohvalnice koje smo HPF ili ja osobno dobili za vrijeme i nakon Domovinskog rata, a nisu objavljene u knjizi - izbor meni važnih:

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE
ZAGREB

Personalna uprava
Odjel za skrb HV
Stanciceva 6

Klasa: 560-02/93 01/01
Ur.br: 512-15-08-43-126

Zagreb, 26.02.1993.

H P F

Hrvatska pozadinska fronta cijenjena je i ugledna humanitarna organizacija, koja je poštivošću i bezrezervnim angažiranjem svojih članica dala značajan obol obrani domovine. Taj je doprinos do posebnog izraza dosao pri pružanju pomoći stradalim pripadnicima HV i članovima njihovih obitelji, kojima su članice HPF-a ublažavale trenutke najveće boli i patnje. To je, prije svega, dobro znano djelatnicima Odjela za skrb HV, s kojim je HPF uspostavila i razvila uzoritu suradnju.

Iskreno se nadamo da će naša suradnja u budućnosti biti još i bolja na naše obostrano zadovoljstvo, a za dobrobit stradalnika domovinskog rata.

ZF/IB/DŽ

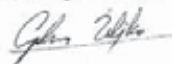
ZNG
1.A BRIGADA

ZAHVALNICA

SA PUNO POŠTOVANJA I ZAHVALNOSTI NA
VRIJEDNIM POKLONU (1 KARTON CIGARETA I KAUGUME)
POZDRAVLJAJU "POZADINSKU FRONTU ŽENA"
GARDISTI 1. SATNIJE .

ZA DOM — SPREMNI !

ZAHVALNICU PODNIO :
ZAPOVJEDNIK 1. SATNIJE
NAPREDAKOVNIK GALEKOVIĆ ŽELJKO

ZAGREB 11. 05 1992 .

**Udruga Branitelja Policije i Vojne Policije
iz Domovinskog Rata**

odjeljuje

ZAHVALNICU

KATARINA FURJAN

**Za sudjelovanje u humanitarnom natjecanju u
šaranskom ribolovu „VELJKO MARIĆ“**

**U Vrbovcu
01.4.2012.**

**Predsjednik
UBPVPDR
Ante Jurić**

REPUBLIKA HRVATSKA
OPĆA BOLNICA ZAGREB

izražava

ZAHVALNOST

Hrvatskoj pozadinskoj fronti, gospodi Katarini Furjan, za donaciju i organizaciju koncerta ranjenicima.

Sa osjećajem harnosti i štovanja

RAVNATELJ
prim.dr. Peter Brinar

U Zagrebu, 07. travnja god. 1994.

Često smo bili i kod ranjenika u KB Dubrava (Opća bolnica)

I mi smo slale zahvale.

ZAHVALNICA

HRVATSKO NARODNO KAZALIŠTE

*za razumijevanje i svesrdnu podršku
u pružanju pomoći onima
kojima je pomoć u tom trenutku
bila najpotrebnija*

... kaj moremo neg reč
od sveg Vam srca fala ...

predsjednik HPF

Dunja VATOVAC
s članicama i po kojim članom

Arbar
Vekica
Katalina
Srećana
Bona
Ljiljana
Suzana
Vera
Kaplari
L. Kramar
S. Radoš
Zeljka
I. Jovan
S. Bujčić
M. J. Hadzi
T. Jurić
L. Kramar
R. Jurić
T. Jurić

U povodu svećane skupštine HRVATSKE POZADINSKE FRONTE
u Zagrebu, 29. siječnja, 1993.

HRVATSKA POZADINSKA FRONTA
HUMANITARNA ORGANIZACIJA

ZAHVALNICA

CIJENJENI GOSPODIN

ŠIME PETROVIĆ

SLASTIČARNA "ŠIME" ZAGREB

**NA POKLONIMA KOJIMA SU, ODMAH PO OSLOBOĐENJU
ZAPADNE SLAVONIJE, ČLANICE HRVATSKE POZADINSKE
FRONTE RAZVESELILE NAŠE HRABRE HRVATSKE
BRANITELJE**

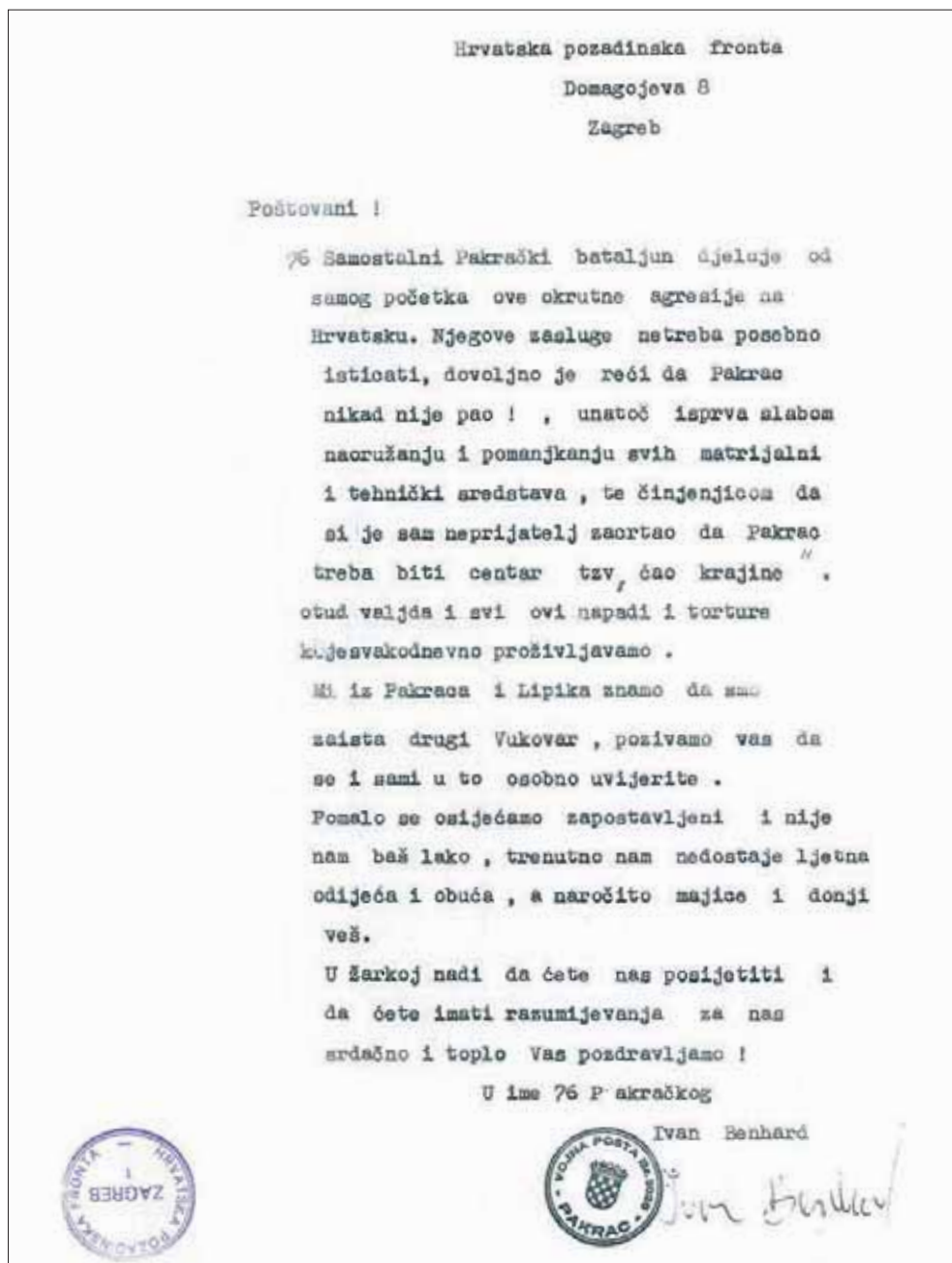
ZAGREB, 28.05.1995

PREDSJEDNICA

Mirjana Hribar

Dodatak 2.

I ovako su nas molili da im dođemo na bojište i uz razgovor i pjesmu donesemo i konkretnu pomoć u odjeći i hrani, ili nam zahvalili na novčanoj ili drugoj pomoći:

UNAŠEDNOSKE
TUPOL
10. 2. 1995

Za hvaljenje se
Ezerova pozadijskog fronta
te članici gđe Katarini
Furlan na poklonu.

Već mi je duga sta
mislite na mene i sika

me posredno da vas posjetim
u svakom stanju.

Još jednom jedno veliko
HVALA !!!

Oskok
Marica

Dodatak 3.

Potvrde da smo humanitarnu pomoć predale u prave ruke, još nekoliko izvješća o akcijama HPF-a:

HRVATSKA POZADINSKA FRONTA

humanitarna organizacija, Zagreb, Domagojeva 8.

Zagreb, 27.3.1994.

I Z V J E Š Ć E

na posjeta 1. brigadi "Tigrova" u Generalskom Stolu, te im predali s ljubavlju slijedeće:

- 40 majica
- 40 pari čarapa
- 24 trake za kosu
- 100 medaljica
- 2 pince /kolači/
- 1 odojak
- 1 janje
- bladi luk, rotkvice
- 6 šteka cigareta
- 5 lit vina
- maslinove grančice

Koordinator akcije
Furjan Katarina
Slavica Adan
Nada Krsnik

Za HPF

U selu Sečane, 27.3.94
*U obilježju patrolji
POAF-a za koordinatore
HPF-a u dopuštanje zapovj.
POAF-a iz zap. smjertne
za 1. BRIG. 3. BATALJ.
sugestivno je u-prijel
neodoljivo slava vojvode
IVICA HATKOVIĆ*

©/o MZ KNEZ MISLAV, 41000 Zagreb, Domagojeva 8, HRVATSKA
broj žiro računa 30105-678-81386 fax 413-075

HRVATSKA POZADINSKA FRONTA
humanitarna organizacija

Zagreb, 10.8.1995.

Članice Hrvatske pozadinske fronte posjetile su 10.8.1995.
12. Domobransku pukovnicu Petrinja i tom prilikom im, sa ponosom,
zahvalnošću i ljubavlju, predale sljedeće:

- 10 šteta cigareta
- 120 piva 0,30 l
- 1000 kom britvica za brijanje
- 54 štick protiv komaraca
- 90 paketa vlažnih keramica
- 2 fáltera za vodu
- 60 Sv. slika
- 20 upaljača
- 100 pjena za brijanje
- 20 paketa kolača

Donatori:

"Felix" Zagreb
"Pliva" Zagreb
"Iris" Zagreb
Obiteljski centar, Zagreb
"Astra" M. Olujić
Sindikát bankara
Slastičarna Vinček

Članice

Katica Bobinac
Katarina Purjan
Dunja Vatovac
Nada Kranik

priznala
20. 11. D. Pukovnicu
Ljiljana Rodman

HRVATSKA POZADINSKA FRONTA

humanitarna organizacija

Bakovačka Breznica, 26.8.1995.

Članice Hrvatske pozadinske fronta posjetile su naše drage ranjenike u bolnici Bakovačka Breznica i tom prilikom im, sa ponosom, ljubavlju i zahvalnošću darovale sljedeće:

- 100 kg praška za rublje
- 50 pak. vlažnih maramica x 3
- 50 majica
- 50 kratkih hlačica
- 22 šteka cigareta
- 50 kapa
- 50 šileta
- 2 filtera za vodu
- 4 paketa duhana
- 50 Sv. slike
- 50 pari čarapa
- 14 gram. ploče
- 12 kazete
- 50 krunica

Donatori:
Henkel Croatia, Zagreb
Iris, Zagreb
Pliva, Zagreb
Obiteljaki centar, Zagreb
Sindikata bankara, Zagreb
Felix, Zagreb

Preuzeli:
Mirjana Bukvić

Članice HPF-a

Katarina Purjan
Nada Kranik

Katarina Purjan
Nada Kranik

c/o MZ KNEZ MISLAV, 41000 Zagreb, Don.agojeva 11, HRVATSKA; tel. 414-627 fax 413-075
broj žiro računa 30105-678-81386

HRVATSKA POZADINSKA FRONTA
humanitarna organizacija

Orašje, 27.8.1994.

Članice Hrvatske pozadinske fronte iz Zagreba posjetile su Oraško
vatište te našim dragim braniteljima s ljubavlju, ponosom i shvalnošću
predale sljedeće:

- 14 filtera za vodu
- 30 uložaka za filter
- 50 cigareta šteda
- 50 upaljivača
- 100 šileta
- 60 paketa visinih marmelada x 5
- 150 štikli Dipterol
- 4 paketa Gubana
- 48 krunica
- 60 šarape (pari)
- 40 majice
- Dva kom. plakata sa Dr. oca

Dopatori:
MTC, Čakovce
Savez sindikata Hrvatske
Sindikata bankara
Econet, Zagreb
Pliva, Zagreb
Tris, Zagreb
Felix, Zagreb
Obiteljski centar, Zagreb

Preuzeo:

Članice HRF-a

Katarina Purina
Buda Kranik

HRVATSKA ZAJEDNICA NECEGO-BOSNA
UDRUGA VOJNIH INVALIDA DOMOVINSKOG RATA
OPĆINA ORAŠJE

Broj: 16/94

Dana: 30.08.1994.god.

VIDRA

Humanitarna organizacija
*** HRVATSKA POZADINSKA FRONTA ***

O B A V I J E S T

Obravještavamo gore navedeni naslov, da smo donaciju koju ste predložili
za Udruhu vojnih invalida domovinskog rata Općine Orašje, preuzali
dana 22.08.1994. u Orašju. Te Vas se osobno zahvaljujemo u ime predstavnika
i svih članova Udruge VIDRA-a Orašje u nadi da će sa i dalje
suradovati s Vama.

Sa stavljanjem i

Dodatak 4.

I ovako su dragi darovatelji široka srca uplatili pomoć za određene branitelje i njihove obitelji (u ovom slučaju I. Topčić i D. Paunović).

SPRINT-DP PROIZVODNJA - PROMET - USLUGE
 41000 Zagreb, Opatka 4 - Tel (01) 311-361, 311-790 - Fax 311-316
 Žiro račun broj: 2020449147111

HRVATSKA POŠADINSKA PROMETA
 HUMANITARNA ORGANIZACIJA
 ME KNEZ MINKA, DOMAGOJEVA 8
 11000 ZAGREB

Sagreb, 17.12.1992.

Poštovana gospođo!

Dagovremenom suradnjom sa štovanom
 gospođom Esterinom Furjan, vašim koordinatorom u humanitarnom
 radu vaše organizacije, odlučili smo vam na ~~treći puta~~ uputiti
 pomoć u iznosu od 500.000,00 dinara i to kako slijedi:

1. MIROVJEVIĆ KATICA, pregnantica iz Vukovara
 sa bolešnim djetetom - 100.000,- din
2. JOSIP KUPIĆ, hrvatski vojak, ranjenik
 i logoraš u neprijateljskim zatvorima - 100.000,- din
3. LADAVIĆ TIHOMIR, hrvatski vojak i ranjenik - 150.000,- din
4. Božićni paketići za djecu Ibrigade
 Hrvatske vojske (inženjerija) - 150.000,- din

UKUPNO: 500.000,- din

Ishvaljujemo vam za vašim nesebičnim radu u ovoj
 težkoj vremennoj situaciji. Pomoć sa što većom pomoći
 animu koji su nas sadržali i koji su iz ovog rata išli sa po-
 sljedicama i teškim ranama.

Srdnažno vam pozdravljamo i
 želimo mir i dobro!

ZA "SPRINT-DP"
 = SPRINT-DP Direktora Jovanović Drogan
 Predsjednik, pomoćnik i ostali
 ZAGREB - Opatka 4

SLUŽBA DRUŠTVENOG RUGOVODSTVA HRVATSKE
 10111 Zagreb

IZVJEŠTAJ NADLEŽNOM ORGANU

Prethodno obavljeno radu: 10111-Zagreb-33150

Uzrok: 10111-Zagreb-33150

Uzrok: 10111-Zagreb-33150

Sagreb, 17.12.1992.

Dodatak 5.

Dopuna tekstu knjige Hrvatskoj s ljubavlju:

*Dva dokumenta iz brojnih pisama, faktura i potvrda o akciji za ranjenike u bolnici u Krapinskim Toplicama za koje su donaciju sakupili Hrvati u Sydneyju:

HRVATSKI RADIO PROGRAM SYDNEY
HRVATSKI RADIO AUSTRALIA
GPO BOX 242 Sydney 2001 Australia
Fax:99612 235 1382
Odgovornoj urednici gospođi Barbari Zaher

Vrlo štovana gospođo Zaher,

28.8.95.god.sastali smo se u Krapinskim Toplicama da potvrdimo ispravnost računa iz sabirne akcije za ranjenike-Krapinske Toplice-putem radio tona na Slobodnom hrvatskom radio programu 11.6.1994.Molimo Vas da odmah platite slijedeće ispravne fakture:

- 1.Franjo Plemenčić,faktura tvrtke "Hofmann" na iznos 8701,79 DEM (njemačkih maraka).
 - 2.Zdravko Vidović,faktura tvrtke "Hofmann" na iznos 3500 DEM.
 - 3.Marijan Šklebec,faktura tvrtke "Otto Bock" na iznos 6083,94 DEM.
 - 4.Anda Perhot,faktura tvrtke "Otto Bock" na iznos 3337,50 DEM.
 - 5.Marijan Švit,faktura tvrtke "Nova ortopedija" na iznos 1700 DEM.
 - 6.Ivan Rihelj,faktura tvrtke "Nova ortopedija" na iznos 1700 DEM.
 - 7.Franjo Klemens,faktura tvrtke "Nova ortopedija" na iznos 1700 DEM.
 - 8.Marko Žabić,faktura tvrtke Nova ortopedija" na iznos 2443 DEM.
- Hrvatska tvrtka "Nova ortopedija"ima devizni žiro račun kod Privredne banke u Zagrebu br.:30101 621 42 998 2800 251114.

Svi gore imenovani su invalidi domovinskog rata u Hrvatskoj,a do izmjena imena dolazi zbog toga jer smo kod nekih ranjenika uspjeli njihove potrebe riješiti iz drugih izvora radi nemogućnosti urgentnog plaćanja.Vašu donaciju namijenili smo najtežim invalidima za koje trebaju složenija,skuplja i kvalitetnija pomagala.
Ostatak od cca 8000 AUD \$,što ostaje nakon isplate gore navedenih računa bit će također upotrijebljen za potrebe ranjenih invalida čije zdravstveno stanje nije još definitivno riješeno.O tome ćemo Vas u najskorije vrijeme obavijestiti.
U međuvremenu očekujemo da nam pošaljete potvrdu izvršene uplate.

Nadamo se da ćemo na zadovoljstvo uskoro završiti ovu plemenitu akciju.

Za Bolnicu Krapinske Toplice:
dr Ivan Horvatek

Za Hrvatsku pozadinsku frontu:
Mirjana Hribar

Koordinator akcije:
Ivana Jadrešić Kačić

Krapinske Toplice,28.8.1995.

Pismo doktora Horvateka koje je 25. siječnja 1996. poslao organizatorima akcije u Australiji:

SPECIJALNA BOLNICA ZA MEDICINSKU REHABILITACIJU
KRAPINSKE TOPLICE
Tel.:049 232 122
Fax.:049 232 140

Hrvatski radio Australia
Gospođa Barbara Zaher
fax.: 99 612 4396773

Vrlo štovana gospođo Zaher,

Donacija Hrvata daleke Australije namijenjena najtežim ranjenicima domovinskog rata koji su rehabilitirani u Krapinskim Toplicama usmjerena je na izvedbu proteza i kvalitetnijih kolica pojedinačno najtežim invalidima za koje nismo imali adekvatnih rješenja kroz postojeći sistem zdravstvenog osiguranja u Republici Hrvatskoj. Donacija je trošena tako da oni invalidi koji su dobili pomagala imaju i njihov servis, izmjenu dijelova, te ostale prilagodbe, ukoliko se pokaže potreba. Koristili smo evropske proizvođače opreme, jer je tako najlakše servisirati opremu zbog metričkog sustava mjera koji se koristi u tehnologiji i blizine proizvođača opreme.

Kontrolu nad podjelom donacije provodio sam osobno, zajedno sa gospođama Dunjom Vatovac, Mirjanom Hribar kao predstavnicima Hrvatske pozadinske fronte i gospođom Ivanom Jadrešić Kačić kao koordinatorom akcije.

Potrošnjom najvećeg dijela donacije nismo ni izdaleka riješili sve probleme i pomogli svima jadnim i hrabrim ljudima kojima bi to trebalo. U Krapinskim Toplicama na današnji dan imamo još uvijek stotinjak ranjenika domovinskog rata na rehabilitaciji i smještaju. Kad razgovaram s njima i pokušavam im pomoći, teško mogu izdvojiti nekoga kome bi pomoć više trebala nego njegovom susjedu. To se posebno odnosi na ratnu politraumu. Ozljede glave, višestruke ozljede trupa i ekstremiteta zahtijevaju dugotrajno liječenje, medicinsku, socijalnu i profesionalnu rehabilitaciju.

Promatrajući ukupne probleme ozljeđenika slobodan sam predložiti Vam da se za preostali dio novca nabave slijedeća pomagala: povišenja za WC školjke, stolici za hranjenje ležećih i nepokretnih bolesnika i kolica za previjanje. Predračun ćete sa pojedinačnim i ukupnim cijenama dobiti od hrvatske tvrtke "Nova ortopedija" iz Zagreba.

Ova pomagala bi se koristila u Bolnici Krapinske Toplice, odnosno, suglasno Vašem odobrenju, pojedini invalidi bi ih mogli dobiti na korištenje kod kuće nakon odlaska iz Toplica.

Molimo Vas da razmislite o ovom prijedlogu, te da nas o tome obavijestite.

Sa gospođom Ivanom razgovarao sam o mogućnosti nabavke literature za nas liječnike iz područja traumatologije u vrijednosti od 455 \$, no ne znamo može li se to uklopiti u ideju akcije.

Primite moje iskrene i srdačne pozdrave, molim Vas pozdravite slušatelje Hrvatskog radija Australija. Veliko hvala u ime onih koji su najviše izgubili.

25.1.1996.dr Ivan Horvatek, ortoped

****Popis dobrovoljaca iz Zagreba i okolice za čišćenje razrušene Banovine:**

Želimir Stiplošek, Zdenko i Aida Galić, Krešimir Jerbić, Ivan Premar, Milan Lasić, Zlata i Božidar Andreni, Zvonko Milak, Miljenko Zelčić, Robert Jurković, Jure Mihić, Bogdan Maćesić, Jakob Kutinjać, Mate Bokovac, Vlatka Pavelić, Marija Grabić, Miro Vinković, Mihovil Tadić, Iva i Jozo Čolak, Mario Stambuk, Ivica Fumić, Đuro Kapetanović, Vladimir Kalle, Ivanka Marukić, Stjepan Žiger, Ana, Antun i Edita Brolih, Želimir Karlović, Relja Trivanović, Branimir Bilić, Nikica Rodić, Marko Kovać, Slavica Ivkošić, Katica Miholjević, Danijela i Tomo Rabuzin, Ljubica Hudosek, Franciska Herlić, Dubravka Nazlić, Vanja Vujević, Darko Kovačić, Mirjana Muzek, Olivera Radović, Draga Jurlić, Ljubica Miličević, Gordana Čezo, Dražen Mađor, Josip Sedak Benčić, Ivica i Lovro i Stjepan Utrobičić, Ante Dožor, Elvis Mohorović, Milan Hušnjak, Zvonko Franjković, Marjan Morović, Slavko Grčić, Franjo Grgurić, Elena i Hrvoje Marjanović, Jadranko Stojković, Mirka Čotar, Vesna Čuk, Nada Lukačević, Renato Frljak, Nada Kosa. Dolazili su na naše akcije i Zdenko Jurinić, dr. Antun i Ljerka Kenda, Pavao Horvat, Ilija Galić, Višnja Brandt, Vili Strasek, Ivan Juros, Štefanija Bakić, Anđelka Kordić, Štefica Haramija, Marica Mattes, Vesna Miljak, Desa Janjatović, Olga Zunić, Anđela Jurinić, Josip i Mira Benc, Eva Pongrac-Senta, Marko Matanović, Zvonko Milak, Franjo Crnčević, Vinko Mrsić, Mato Piteša, Šime Talajić, Jura Kuduz, Milan Omazić, a s nama je često išla i prognanica Ljubica Andabaka, smještena u Hotelu Internacionalu. Bilo je još mnogo dobrih dragih ljudi, i svima hvala!

Dodatak 6.

Mala galerija fotografija meni dragih ljudi na bojištima, u bolnicama ili “u pozadini”, izbor iz brojnih fotografija koje nisu stale u ovu knjigu:

Akcije HPF-a podržavao je i general Antun Tus

Uvijek čisti branitelji i na bojišnici, Ogulin, 1993.

Kako su fini pečeni odojak i ovaj veliki pirc - govore nasmješena lica Tigrova u Ogulinu, u prosincu 1993.

U Krapinskim Toplicama

I "snaša" iz Nove Gradiške zabavljala je ranjenike u Krapinskim Toplicama

Ranjeni branitelji u zagrebačkoj bolnici u Božidarevićevoj ulici

Uz gitaru i pjesmu odmah je lakše - bolnica u Božidarevićevoj ulici

Na proslavi Dana Državnosti 1994., branitelji iz 1. domobranske satnije Lasinja

Veselje u restoranu Stari trami, Dužica, 1995.

Koja smo snaga mi žene HPF-a, na koncertu za ranjenike 1992.

Donatori slijeva: V. Štarkelj stariji i obitelj Jurinić, i ja

Žene HPF-a i zapovjednik Tigrova general Jozo Miličević

Nakon Selina zagrebački susret s Tigrom Željkom Hercegom

Gornje Mekušje, 1992. - karlovački branitelji jedva čekaju cigarete

Srpski tenk Kod zelenog hrasta, ispod brda Križ

Lukinić Brdo, Dan državnosti RH 1994.

Sretni Zagrepčani čiste oslobođenu Banovinu

Prvo otkopavanje zvona u Viduševcu

Sastanak u klubu HPF-a

Sadržaj

Predgovor	5
Umjesto uvoda	7
<i>Spomini na domovinu Sloveniju, moje roditelje, sestru, brata i moj dom</i>	9
Balvani i poduke o hrvatskoj povijesti; i krvava 1991.	11
Generali, Hrvatska se ne boji!	
Moja domovina krajem ljeta, u jesen i zimu 1991.	17
I mala ljudska pomoć u ratu postaje velika, jer je od srca...	
Kako je lijepa moja Domovnica	
Upoznajem HPF	
Prvi posjet ranjenim braniteljima	23
Domovinski rat, HPF i kako ljubav čini čuda; i o Dubrovniku 1991.	25
I ovdje stanuje ljubav	31
Humanitarni koncerti za branitelje i ranjenike	
Slušali smo emisiju HR-a za prognanike i sve ratne stradalnike	
Jedna od mnogih prognaničkih priča	
Na bojišnicama	37
Mekušje - moje prvo ratno iskustvo	
Naši “dečki”	
U kakvoj su vezi Bibinjci i zagrebački taksisti?	
2. bojna 159. brigade HV-a	
Antonija iz 159. brigade	
Još o našim braniteljima i onima koji su im pomagali braniti domovinu	47
Tigrice u Generalskom Stolu 1993.	
Krunice i dragi darivatelji	

Seline, Maslenica, Tulove Grede i bakina bučnica... u proljeće i ljeto 1993.
Tulove Grede - spomenici našim hrabrim braniteljima
Klub branitelja u prostorijama HPF-a
Piknik na travi za naše ranjenike - do *Srndaća* i na nosilima

HPF-ove akcije za djecu - nekoliko meni dragih..... 67

Djed Božićnjak i dječja radost na Božić 1993.
Brinuli smo i o djeci u bolnici u Krapinskim Toplicama

Veselija strana rata..... 71

Poculica, tamburica i zlatne niti narodnih nošnji
Za dobru zabavu potrebni su samo dobri ljudi dobre volje i otvorenog srca
Prva svadba - 18. rujna 1993.
Bilo je još svadbi

Za blagdane s našim braniteljima na bojištu i s ranjenicima u bolnicama..... 81

Nezaboravni Božić i Tiha noć u Krapinskim Toplicama 1993.
Ogulin, prosinac 1993.
Cvjetnica u Ličkom Lešću i Generalskom Stolu 1994.
Dan državnosti, Lukinić Brdo 3. lipnja 1994.

Ponovno na bojišnici - Orašje i Oršolići, 21. svibnja 1994. i 28. kolovoza 1995...... 91

Veliko srce za male akcije 95

Torta za sve Tigrove
Predavanje: *Na bojištu*
Šišanje ranjenika
I moda je pokazala da smo dio europskog kulturnog kruga
Posjet frizeru završio je akcijom za ranjenike uz Halo, halo, ovdje Hrvatski radio
Australija iz Sydneyja

Mali biseri ljubavi za moju Hrvatsku..... 103

Mali Vukovarac Vlatko i ban Jelačić
Velik si koliko imaš veliko srce / O obitelji Topčić i drugim dragim darivateljima koji pomažu obitelji Marić

Još nekoliko "stikleca" ljubavi za naše branitelje i ranjenike 111

Bile smo kod ranjenika i u Jezerčici, i Stubičkim Toplicama...

Zagrebački osmijesi ranjenoj Dalmaciji
Bečke čizme za 12. domobransku pukovnicu iz Petrinje - ili dobre duše iz Beča za
napućenu Hrvatsku

Mali portreti velikih ljudi	121
Ivica Jurčan iz Bogdanovaca, bajker bez nogu <i>Tigrić</i> Robi, Slovenac sa zagrebačkog asfalta	
1995. godina, u Hrvatskoj još traje rat	127
Bljeskoviti <i>Bljesak</i> <i>Oluja</i> nad olujama	
Nakon Domovinskog rata	135
S dobrim ljudima velikog srca pomažemo razrušenoj domovini Obnavljamo Banovinu, prvo ćemo u Petrinju <i>Oj petrinjske uske staze, ružmarinom sađene...</i> I dalje Banovina... Idemo u Topusko Čistimo Hrvatsku Kostajnicu -ili- kako se dobra djela mogu iskoristiti u prljavoj propagandi Ime mi je Zvonimir	
Njihov osmijeh vrjedniji je od tisuću zahvalnica	149
Umjesto kraja, početak... i jedno veliko HVALA	153
Umjesto kraja, početak drugi...	
Tu je pravo srce Hrvatske!	155
Umjesto pogovora - zahvala	159
Dodatci	161

ISBN 978-953-57783-0-1
ISBN 978-953-97996-7-8